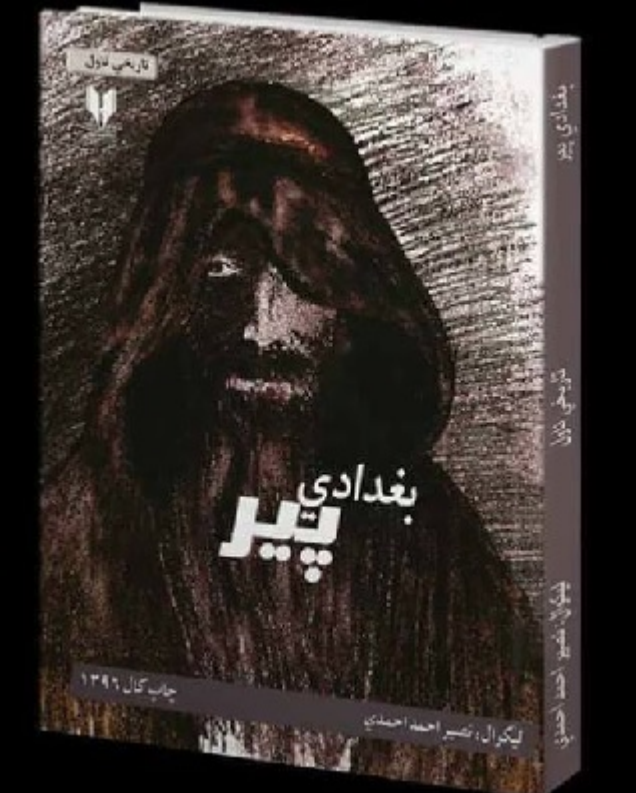

Ketabton.com

بغدادی پیر

نصیر احمد احمدی

لارا اوتو کړې جامې په بکس کې کېښودې، ویې ویل:

__سوزان، څه فکر کوي؟! د پوهنتون اووه ورځې رخصتي دي په دومره سترې سفر
ارزي؟!

ځواني نجلۍ ریموټ ور واخیست، تلویزیون یې مړ کړ، ویې ویل:

__تر دې ډېره رخصتي نه لرو، ښه ده، څو ورځې به د لندن له شور ماشوره لیرې
یو.

لارا ناره کړه!

__تامه!

غوږ یې ونيو، څه یې وانه وربدل. لور ته یې وکتل، ویې یل:

__ورور دې چېرته دی؟!

سوزان کړکۍ ته ودرېده، له پورته یې لاندې وکتل، پلار یې د واگون موټر پر سر د
لرګي وړه کیشتی ترله.

ویې ویل:

__مخکې یې موټر پاکاوه.

لارا د بکس ځنځیر کش کړ.

سوزان پر زېږو کښته شوه، د باندې ووته، لمر پوست لگېده، نري باد د ونې بېرې پانې خوځولې.

سوزان یو دم چيغه کړه، منډه یې واخیسته، لیرې ودرېده. په خشکه یې وویل:

__پلاره، تر اوسه لا یخني ده!

له عمره پوخ سړي د موټر مخکینۍ شیشې ته د اوبو پایپ نیولی و، خنډل یې....

سوزان پر خپله غاړه لاس تېر کړ، گوتې یې لنډې شوې، تتر ته یې وکتل، لوند و. د ونې له سیوري لمر ته شوه.

ويي ويل:

__پلاره! ټام دي نه ليد؟

سړي زېر زمينې ته اشاره وکړه.

سوزان ورغله. ژېړ گروپ بل و، د زېر زمينې په بل سر کې ټکا خته. تر زړو کوچونو تېره شوه، پښه یې له بایسکل سره ولگېده، پر ولاړو کارتتونو یې لاس تکیه کړ، د وښو د رېبلو د ماشین له سره یې د مخ نقاب ور واخیست، نقاب اوږدې سړي داړې درلودې، سترگې یې تر غوږونو پرې وې.

نقاب یې خپل مخ ته ور واغوست. ارام گامونه یې واخیستل، مخکې لاړه، ورور یې د لرگي په یوه لوی صندوق کې څه لټول.

سوزان ملا کړوپه کړه، وغږېده.

تام ور ونه کتل.

د سوزان د تندي نری گونځي سره ور غلي:

__ونه ډار شوې؟!!

تام وويل:

__د کرکت په توپ پسې گرځم. مياشت مخکې مې په همدې صندوق کې ليد.

سوزان وخنډل:

__په دومره جنجال نه ارزي!

__ارزي، له کرکته پرته مېله، نه مېله!

سوزان ډاروونکي نقاب ليرې کړ، پر يوه کارتن کېناسته.

تام وويل:

__ايرلنډ مې نه خوښېږي، کاشکې مو يوه اوونۍ همدلته په لندن کې تېره کړې وای.

سوزان ودرېده، درب شو، سر ته يې لاس ونيو، له پورته د لرگي کوچينی صندوق راولوېد، پر ځمکه ولگېد، پورتنۍ تخته يې بېله شوه.

تام چيغه کړه!

__پام!

سوزان کېناسته، له ځمکې يې کوم شی راپورته کړ، گروپ ته يې ونيو، وې ويل:

__مڊال!

ٽام په بېره ور وکتل، مڊال يې د خپلې خور له گوتو وايست، ورو يې وويل:

__د ژېړو دی، ورته وگوره، څه پرې ليکل شوي! د انگلستان د ملکي مڊال : ۱۹۳۵ م کال.

سوزان وويل:

__اوس ۲۰۱۶ کال دی، مانا يواتيا کاله يې وتلي دي!

ٽام پرمخې پروت صندوق په بله خوا را وړاوه. يوه پنډه، زړه کتابچه ترې ولوېده. سوزان کتابچه ور واخيسته، ور پو يې کړل، ويې توخل. د کتابچې پر پوښ يې ځنگله تېره کړه، شونډې يې وخوځېدې:

بغدادی پیر

ډېوېډ جونز.

سوزان د کتابچې ځای ځای پانې وړولې، يو ځای ليکلي و:

...يوې مرغۍ ته مې وکتل، د ستونې سپينې پستې بنکې به يې وپرسېدې، اخيستي هوا به يې په خواږه غږ بدله شوه.

بودا په بېره وويل:

__خوښه دې شوه، ارزانه ده؟!!

ومي ويل:

__نه....

یوډم یې بی غابونو خوله خلاصه شوه، په خوند یې وویل:

__ها! خو سم ووايه چې کوتر باز یې!

سوزان یوه بله پانه واړوله:

...امان الله خان وویل:

__ناوخته ده، وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، ان مایک پیژنی؟!

توخي واخیستم، له خولې مې چایو داره وکړه. پیاله مې پر مېز کېښوده. بڅښنه مې وغوښته. ژر مې له جېبه سپین رومیال را وایست، د خپلې کورتۍ د ټټر پر لنډه شوې برخه مې تېر کړ. سفیر ته مې وکتل، په لاس کې نیولې پیاله یې لږزېدله....

د کتابچې په بله پانه کې لیکلي ول:

...یوډم مې ډډ خندی واورېد، یوه کوچیانې غږ وویل:

__پیر صېب خو له خپلې ک ... خبر نه دی، پرتوگ یې په چپه خوا اغوستی، نو ورک سپرلی به څنگه په خپلو پښو راولي!....

سوزان بله پانه واړوله:

...زه به پر ځمکه گرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپینې کوترې پسې به یې چیغې وهلې ((پیر گل ته وگورئ، له ځانه یې کوتره جوړه کړې، پر خپلو مريدانو راگرځي...)). چا چې به ولیدم، پر ځان یې د دوزخ اور حرام گانې....

سوزان بېرته د کتابچې پاڼې سره وروستې.

* * *

موټر تېز و، ونې، کورونه، شنې کروندې په منډه شاته تلې....

سوزان وویل:

__پلاره! مېله نو داسې وي؟!

سړي وخنډل، د موټر له اکسلېټره یې پښه پورته کړه.

سوزان د مخې سیټ ته غړۍ ور اوږده کړه، د سرعت ستن پنځوسو میلو ته راکښته شوه.

ویي ویل:

__اوس نو په رښتیا مېله شوه، له لارې هم باید خوند واخلو.

ټام چیغه کړه!

__هلته وگورئ!

سوزان مخ ور واپراوه. لیرې په شنو غونډیو کې دوو سپینو آسانو منډې وهلې....

لارا وویل:

__لارې ته گوره!

سړي لاس ور وغځاوه، د ښځې پر وړانه یې پسته چونډۍ ور ولگوله.

د لارا مخ سور شو، په بېره یې شاته وکتل، اولادونو یې ورمېړونه کاږه کړي ول، د موټر د شاله شیشې یې آسونو ته کتل... د ونو غوټه راغله، آسونه ورک شول.

سوزان مخ واپراوه، د موټر د عقب نما په آیینه کې یې د خپل پلار وړو سترگو ته وکتل، ورو یې وویل:

__پلاره! نیکه دې څنگه سړی و؟!

سړي وخنډل:

__څنگه دې یو دم زما نیکه ذهن ته درغی؟!

__هسې!

__زما نیکه ستا د مور د نیکه غوندې کشیش نه و چې ټول عمر په کلیسا کې تېر کړي.

د لارا ټنډه تروه شوه:

__ته باید زما نیکه ته احترام وکړې!

سړي وخنډل:

__ما خو کومه بده خبره نه ده کړې!

غلی شو، په خوند یې وویل:

__اه! بریتانیې ته د ډېوډ جونز خدمتونه نه شو هېرولې! پوهېږئ! نیکه مې په بریتانوي هند کې رېږه سپینه کړه. پوره څلوېښت کاله یې ملکې ته خدمت وکړ!

سوزان وویل:

_مڊال مې ٻي ولید.

سړي په بېره ور وکتل.

سوزان وویل:

_نن سهار مې په زېر زميني کې يو صندوق وموند....

سړی په خبره کې ور ولوېد:

_هلته يوه زړه کتابچه هم وه.

_هو! راسره را وامي خيسته.

سړي وخنډل:

_بڼه دې وکړل، خو پام ورسره کوه.

تام وویل:

پلاره! تا لوستي ده؟!

_هو! خو کلونه مخکې، سم مې نه دی په یاد! تاسو ټي ولولئ! پر خپل غور نيکه به

افتخار وکړئ!

* * *

د کشتی پر غولي گڼ موټر ولاړ ول. سمندري مرغانو خپل اوږده، سپین وزرونه باد ته ور کړي ول... هوار تلل.

سوزان د کشتی اوسپنيزې کتارې ته ودرېده، د سمندر اوبه ارامې وې، کله کله به د نجلۍ ژېړ، اوږده وېښته دهغې ښۍ سترگې ته راغلل، گوټې به يې ترې لاندې کړې، تر غوږ به يې واړول.

کشتی ورو تله، شاته يې د سپینو ځگونو لیکه پاتې کېدله... سوزان مخ واړاوه. پر مخامخ اوږده څوکۍ یوه جوړه ښکارېدله. ځواني نجلۍ د هلک پر زنگون سر ایښی و، هلک د نجلۍ په ژېړو وېښتو کې گوټې تېرولې.

د ټام غږ يې واورېد. دا يې د کشتی سالون ته د خوراک له پاره ور بلله. ورغله، د کاچوغو او پنجو ټکا خته... گڼ کسان ناست ول، ډېرو يې تنگي سترگې او پټې پوزې درلودې، د چین، جاپان او کوريا سیلانیان ول.

سوزان مېز ته نږدې څوکۍ وښویوله، کېناسته، سره کړې غوښه يې خوښه نه شوه، له گارسونه يې د ترکاری سوپ را وغوښت. ډوډۍ يې وخوړه، گوټې ته لاړه. پر کټ پرېوته، د کمپیوټر له بکسه يې د خپل غور نیکه کتابچه را وایسته.

بغدادی پیر

ډېوېډ جونز

د مطالعې گروپ يې ولگاوه، ځای ځای پانې يې واړولې، مسلسل تاریخونه يې نه درلودل، کله کله به د یوه او بل یادښت تر مینځ میاشتي او ان کلونه وتلي ول. بېرته لومړۍ پانې ته راغله، د سوزان غور نیکه (ډېوېډ جونز) لیکلي ول:

برېتانيایي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د فبروري اووه ویشتمه:

_ نا ارامه یم، کیسه مالومه ده، غرمه مې هندي شراب وڅښل، ښه نه ول، پر زړه مې ترڅي اوبه را اوبښتي... نیم سات مې په تشناب کې تېر کړ، بې گټې و، اخير مې د مېلمستون زړې خدمتگاري (راني) ته ور غبر کړل، له جارو سره راغله، گېډې ته مې غبرگ لاسونه نیولي ول، له درده تاوېدم، ډاکټر مې راوغوښت، راني د باندې ووته، شېبه وروسته یې یو کوچینی خیرن بوتل راته ونيو. ویې ویل چې یوناني دوا ده، د نس تاو به دې ښه کړي.

یو خرپټ شنه رنګه پوږ مې له اوبو سره تېر کړل، د راني خبره سمه وه، سات وروسته مې د نس چونګاری ودرېد.

ماسپښین یو عسکر راغی، سلامي یې ووهله، یو کاغذ یې راته ونيو. حیران شوم، چانسلر لاهور ته راغلی و، عاجل یې غوښتی وم. په بېره مې پر ځان اوبه تیرې کړې، ژمی دی، خو اوبه تودې لگېدې، دریشي مې واغوسته، پر کوټ بند ایښي شپو خولی ته مې لاس ور وغځاوه، د باندې په څلورو آسانو پسې تړلې گاډۍ ولاړه وه.

ور وختم، د لاهور بازار له گڼې گوني ډک وو، د هندي تېزو مصالو بوی ته. گاډۍ یوې تنګې کوڅې ته ور ننوته، له آذانونو سره د پایزېبونو د شرنگا غبرونه گډ ول. څوک جوماتونو ته تلل، څوک درمسالونو ته روان ول، چا د رقاصو ننداره کوله....

گاډۍ یوې پخوانۍ کلا ته ننوته. دا کلا په لاهور کې د انګرېزانو لوی مرکز و. اوږدې کوټې ته ور غلم، له پوځي منصبدارانو ډکه وه. د چانسلر ډېل، اوږده برېتونه څرېډلي ول. خولی مې د سلام په دود له سره کښته کړه، پر اوږده مېز پورې جوخته څوکی مې راکش کړه، کېناستم. د څنګ ملګري البرټ ته مې کتل، اوږې یې پورته واچولې، لاهور ته د چانسلر د ناڅاپي راتګ په علت نه پوهېده.

چانسلر په برېټانوي هند کې د سر سړی و، ما ډېرې ناستې ورسره کړې وې، خو تر دې دمه مې دومره نا آرامه نه ولیدلې.

مایې لاسونو ته وکتل، پنډې، سړې گوتې یې لړزېدلې... چانسلر ودرېد، غاړه یې صافه کړه، ویې ویل:

__د افغانستان له حالاتو خبر یاست؟!

ټول غلي ول، البرت ودرېد:

__هو صېب! پاچا حبيب الله خان یې د لغمان په کله گوش سیمه کې وواژه.

غلی شو.

چانسلر وویل:

__همدومره؟!

__نه! څه موده مخکې یې زوی امان الله خان پاچاهي اعلان کړه.

__د امان الله خان په اړه څومره معلومات لري؟!

البرت بله خبره ونه کړه!

چانسلر د تنباکو له پانو جوړ، پنډ سگرت ولگاوه، له خولې یې سپرې لوڅرې راووته، یو دم یې چیغه کړه!

__اېشورام چېرته دی؟!

دروازه خلاصه شوه، انگرېز پوځي سلامي ووهله، په زوټه يې وويل:

__صېب! اېشورام همدا اوس را ورسېد، خو نېغ تشاب ته لاړ.

البرټ ته مې وکتل، لاندینی شونډه يې په غابنونو کې ټينگه نېولې وه، گېډه يې پورته پورته غورځېده، په مخ کې يې راټولې شوې وينې وپوهولم چې خدا يې په ډېره سخته کابو کړې ده.

نورو ته مې وکتل، ټولو جدي څېرې نيولې وې.

اېشورام راغی، خو چانس لر د دمې جوړولو وخت ورنه کړ، له هغه يې وغوښتل چې خبرې وکړي.

اېشو رام مې پېژانده، هندو و، خو صافه پښتو يې ويله، ده په کابل کې د يوناني طب کاروبار کاوه، خو په اصل کې يې د برېتانوي هند تنخوا خوړله.

اېشورام وويل:

__زما دوکان د کابل مراد خاني ته نږدې دی، څو ورځې مخکې پر سپين آس يو سپور ځوان راغی، ځوان بښايسته ښکارېده، غټې سترگې، سپين مخ او نري برېتونه يې لرل، ورنږدې شوم، امان الله خان له گارډ او عسکرو پرته يواځې راوتلی و، له ټپکي راوتلې توره يې لمر ځلوله.... خلک خبر شول، دوکانونو ته قلفونه ور ولوېدل، ارته ميداني له سلگونو يا هم زر گونو کسانو ډکه شوه.

ځوان پاچا ناره کړه، اولس يې د خپلواکۍ اخيستلو ته را وباله، ده يو سر لوری، آزاد او پرمختللی افغانستان غوښت....په خبرو کې يې زور و، خلک يې د انگرېزانو پر ضد پاڅون ته رابلل....

اېشورام شل دقيقې خبرې وکړې، کېناست.

چانسلر له جېبه یو کاغذ را وایست. امان الله خان برېتانوي حکومت ته لیکلي وو چې افغانستان باید د یوه خپلواک هېواد په توګه په رسمیت وپېژني.

وروسته یې د ناستو کسانو نظر وغوښت. ټول په یوه خوله ول، د امان الله خان لیک یې هسې باتې وګڼلې، ویې ویل چې یو کمزوری پاچا د برېتانيا د لویې امپراتورۍ پر وړاندې هېڅ هم نه دی، دا ماشوم بې ارزښته وګڼی، همداسې یې پرېږدی، د لیک ځواب مه ورکوی، خو اېشورام قناعت نه کاوه، ویې ویل چې له امان الله خان وېره په کار ده، ما تر دې پخوا په یوه افغان کې هم داسې د آزادۍ شور او له انګرېزانو دومره ډېره کرکه نه وه لیدلې.

سوزان کتابچه کېښوده، تشناب ته لاړه. مخ ته یې څو لپې اوبه ور واچولې، بېرته پرکت اوږده وغځېده، پانه یې واړوله:

برېتانوي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د اګست لسمه:

_د شپې یوه بجه ده، وینم یم، اعصابو مې کار پرېښی! یوه ځوان پاچا څنګه یوې لویې امپراتورۍ ته ماتې ورکړه! زړه ته مې نه لوېږي، خو واقعیت دی، موږ په څو جبهو کې مات شوو، تش لاس خلکو توپونو او طیارو ته غېږې ورکړې، ترپ، پر ځمکه یې را وویشتل. سخته ده! لویه برېتانيه یې وشرموله.

برېتانیايي هند_ لاهور_ ۱۹۱۹ م کال_ د سپټمبر دوه ویشتمه!

_سهار په څړه تلیفون راغی، چانسلر ور وغوښتم. نیم ساعت وروسته یې راته وویل چې بار او بستره دې وتړه. له څو نورو کسانو سره به کابل ته ځي!

دې ناڅاپي سفر ته نه وم تيار، خو د چانسلر تريو تندي وپوهلم چې اضافه خبره مې په گټه نه ده. چانسلر راته وويل چې په کابل کې زموږ د يو څو کسانو موجوديت ضرور دی.

سل زړونه مې سره وتړل، ناروغي مې بانه کړه، ور ته ومې ويل، چې که امکان ولري، بل څوک ولېږه، خو قناعت يې ونه کړ، دی پوهېده چې دې ماموريت ته تر ما بل غوره کس نه شي موندلای.

زه د برېتانوي هند په ټولو سيمو کې گرځېدلی وم، د خپل پنځه دېرش کلن ژوند څوارلس کاله مې د برېتانوي هند په استخباراتو کې تېر کړي ول، له بنگاله را نيولي، د ايران تر سرحدو بلد وم، شپږ کاله مې له شاه حبيب الله خان سره په دربار کې د مشاور وظيفه درلوده، د افغانانو خوی، رواج، بڼه او بده را مالومه وه، په پښتو مې صافي خبرې کولای شوای. له قواري هم انگرېزانو ته نه پاتې کېدم. موږ مې ايټالیاوی وه، د افغانانو غوندي رنگ يې درلود، توري سترگي او تور وېښته مې له موره وړي ول.

کابل_ ۱۹۱۹ م کال_ د اکتوبر څلورمه:

_پرون يې راته وويل چې له غازي امان الله خان سره به سبا په لسو بجو گوري، خو البرت راياده کړه چې افغانان وخت ته ارزښت نه ورکوي، د سهار ناشتا مو په کراره وخورئ!.

البرت تک سور، چاغ سپری دی، سره ډېل برېتونه لري، په خوراک ډېر وخت تېروي، ستمی يې خېژي. له هرې گولي خوند اخلي. خو زموږ د سفر بل ملگری څلور هډوکي خوار بوډا دی. که يې د بدن غوښه ترې و تراشي، نو په

ټول څلور کپلو نه نه ترې جوړېږي، خو پزه یې تر اندازې زیاته اوږده ده، پېر نه خاندې، خو کله چې وخاندې، پورتنۍ شونډه یې په پزه کې ورکه شي.

یوولس بجې ارگ ته ورسېدو، یو په ونه لوړ دریشي کړی ځوان راغی، موږ یې یوه لوی سالون ته رهنمایي کړو، بخښنه یې وغوښته، ویې ویل چې پاچا په لسو بجو ورغوښتي وئ، خو تاسو ناوخته راغلئ، پاچا له یوولسو تر دولسو بجو پورې له ځینو قومي مشرانو سره گوري.

ځوان غلی شو، ویې ویل:

__ پاچا د ماسپښین له لمانځه وروسته بله غونډه لري. خو زه به احوال درته راوړم، شاید د ډوډۍ پر وخت مو ور وغواړي.

ځوان له سالونه ووت.

البرټ وویل:

__ له ساده سړي سره نه یو مخامخ.

حیرانې سترگې مې ور واړولې.

البرټ وویل:

__ په اسیایي هېوادونو کې مې پېر پاچاهان لیدلي دي، خو دا سړی

(امان الله خان) لومړنی پاچا دی چې وخت ته ارزښت ورکوي.

یوه خدمتگار له شیدو ډک گېلاسونه او کولچې راته راوړې. له کرکې مې د باندې وکتل، د ارگ لور، دبرین دېوالونه پاک ول، یوه بوډا له نري سړک څخه د ونو ژېړې پانې جارو کولې....

ارگ مې پخوا هم لیدلی و، خو دومره پاک نه ښکارېده.

د باندې ووتم. سور باد لگېده، په چمن کې د گچو سپینې لیکې تېرې وې. پورته مې وکتل، د شیر دروازي د غره پر څوکو د واورې نری پېړۍ پروت و.

سگرېټ مې ولگاوه. د جارو غږ نږدې و. یوه شېبه ودرېدم، د مني لمر ته مې په سختۍ هډونه تاوده شول، نیم سوخته سگرېټ مې په چمن کې واچاوه، تر ډېره مې لوگی ترې خوت.

بوډا راغی، نیم سوخته سگرېټ یې ور پورته کړ، په جارو شویو پانو کې یې واچاوه. بوډا ته مې وویل:

په چمن کې یې دا سپینې لیکې ولې جوړې کړې دي؟

بوډا را وکتل، څه یې ونه ویل، لار، د گل تر بوتې لاندې لوېدلی کاغذ یې ور واخیست، بېرته راغی، کاغذ یې په لاسي کراچۍ کې واچاوه، ویې ویل:

پاچا امر کړی چې د نیالگیو د اېښودلو له پاره کتار کندی وکیندی.

ومي ویل:

خو نیالگی د حوت په میاشت کې اېښودل کېږي!

بودا و خندل:

__خو پاچا بل څه وایي. وایي چې یو خو به کار تیار وي، بل دا چې د ژمې واورې او یخونه به د کیندل شویو کندو خاوره نوره هم پسته کړي. پسته خاوره د نیالگیو ودې ته بڼه ده.

__نو پاچا مو په باغوانۍ پوهیږي؟!

بودا و خندل:

__پاچا په ډېرو شیانو پوهیږي، کم کتابونه خو نه لولي.

ومي ویل:

__ته له څه وخته راهیسي دلته په ارگ کې یې؟!

بودا وویل:

__په ښار کې مې سوالگري کوله. پاچا مو تر راته ودراره، خواست یې نه و خوښ، ورته ومې ویل چې نو څه وکم! لس-یوولس عیاله راپسې دی، ډوډۍ غواړي. بس! دلته یې راوستم، کار مې اسانه دی، د سرکونو په جaro کولو کې پیاوړی یم. د میاشتي په اخیر کې تنخوا راکوي، تر بسه هم پسې تېره ده.

بودا کراچی تېله کړه، وچې پانې یې ورسره یو وړې.

بېرته سالون ته ورغلم. پنځه کمې دوولس بجې مې ځینې غږونه واورېدل، تر کړکۍ مې ور وکتل، له مخامخ ودانۍ گڼ کسان را ووتل، توري او سپینې پگړۍ یې تړلې

وي. يو تک سپن مخ مې وليد، ودرېدم، امان الله خان مې په لومړي ځل ليد، ليرې و، خو غټي سترگې او تور برېتونه يې واضح بنکارېدل.

پاچا له ټولو څخه په غېږ خداى په امانې واخيسته، څو کسان يې پر لاسونو وړ ټيټ شول، خو پاچا خپل لاسونه شاته ونيول، د لاسونو بنکلول يې نه خوښېدل.

ډله له ارگه ووته. ځوان راغی، موږ يې له امان الله خان سره ليدو ته و وبللو. ځای ځای پر نري، تازه جارو شوي سړک شنه لاندې نصور پراته ول.

اوږد دهلېز ته وړ ننوتو، له مخامخ کوټې يو غږ راغی:

__دوى بايد خپل شخصيت ته درناوى ولري، زه عادي انسان يم، ضرور نه ده چې زما لاسونه بنکل کړي.

رهنما ځوان دروازه وټکوله. کوټه وړه وه، امان الله خان او يوه بل په عمر پوخ سړي لاسونه راکړل. پر څوکیو کېناستو. البرټ د ناوخته را تلو په خاطر بخښنه وغوښته. پاچا په عمر پوخ سړى معرفي کړ، د پاچا خسر او د دفتر مشر محمود طرزي و.

البرټ د چانسلر ليک ورته ونيو، په ليک کې له شاه امان الله خان غوښتل شوي و چې د مناسباتو د ساتلو له پاره د دوى څو کسانو ته په کابل کې د اوسېدو اجازه ورکړي. پاچا ليک ولوست. وروسته يې اوږدې خبرې وکړې، ده د برېتانيې په شمول له ټولو هېوادونو سره متقابلې دوستانه اړيکې غوښتې... بيا يې د برېتانيې ملکه په دروند نوم ياده کړه، ويې ويل چې دواړه خپلواک هېوادونه د اقتصاد او سوداگرۍ په برخه کې له يو بل سره ډېره همکاري کولای شي... خو شرط يې دا دی چې برېتانيه بايد افغانستان د يوه خپلواک هېواد په توگه په رسميت وپېژني.

پاچا نیم ساعت خبرې وکړې، په خبرو کې یې د خپلواک افغانستان نوم ډېر یاداو،
خو د (خپلواک) ټکي زما زړه خوړ.

دې سړي یواځې څو میاشتي مخکې د بریتانیې امپراتورې ته ماتې ورکړې وه،
ډېر انگرېزان یې تر تبغ تېر کړي ول، خپلواکي یې اخیستې وه... خو اوس یې په
خبرو کې کرکه نه لیدل کېده، خبرې یې تودې او له مینې ډکې وې. دی د خپل هېواد
د اقتصاد په فکر کې و.

شل کمي یوه بجه پوډۍ راغله، د وریزو په مینځ کې لږه غوښه ایښې وه، خو ما د
ده د پلار دسترخوان هم لیدلی و، پر مېز به د لوبښو ځای نه کېده.

امان الله خان دوه ځله دېوالي ساعت ته وکتل، خو البرت لا خبرې کولې... پر پښه مې
یې د بوټ څوکه ور کېښوده، خوله یې بنده شوه.

د خدای په امانۍ پر وخت مو پاچا ته لاس ورکړ، لاس یې تود او له انرژۍ ډک راته
واپسېد.

په وره کې مې نوک ونيو، شاته مې وکتل، امان الله خان په یوه پنډه کتابچه کې څه
لیکل.

پېښور ته د بېرته تگ له پاره طیاره دوې ورځې وروسته راتله. موږ یې بالاحصار
ته بوتلو. یوه پاکه کوټه یې راکړه. له کړکۍ مې د باندې وکتل، تر بالاحصار لاندې
گڼ کورونه پراته ول، د پل خشتي د جومات گمبډې لمر ته ژېړه لمبه کوله. لیرې د
ارگ هسک دېوالونه ښکارېدل، ور ها خوا پراخه ساحه شنو لوڅو نیولې وه.
بېرته پر کټ کېناستم.

جورج وویل:

__ له دې سړي (پاچا) وېره په کار ده.

مخ مې ور وړاوه.

جورج وویل:

__ له هوښیار دښمنه ووېرېږه! دا سړی په هند کې هم ستونزې راته جوړولای شي.

البرټ وخنډل:

__ دومره یې هم مه لویوه!

جورج وویل:

__ د پاچا په سترگو کې مې یوه خلا ولېده، له خپلواکۍ د خوند اخیستلو خلا! ښه به دا وي چې د بریتانوي حکومت یې په رسمیت وپېژني، که نه نو فکر نه کوم چې په اوسني افغانستان دې قناعت وکړي، څه وخت وروسته به یې خبره تر اټکه وي.

ومي ویل!

__ زړونه مو غټ ونیسئ! تر هغه وخته پورې به ونه رسېږي.

دواړو راته وکتل.

ومي ویل:

__ د اوس له پاره تر دې ډېر څه مه رانه غواړئ!

البرت و خندل:

نو ته په خپلو ملگرو هم بی باوره یی؟!

جورج وویل:

_البرته! خپل وخت مه ضایع کوه! ډېوېډ جونز د استخباراتو مامور دی، تر اوسه به یی له چانسلر او ملکي پرته، خپلي مور ته هم رښتیا خبره نه وي کړي.

سوزان بله پانه واپوله. ډېوېډ جونز دوه کاله وروسته تاریخ لیکلی و.

برېتانوي هند_ کلکته_ ۱۹۲۲ م کال_ د مارچ یوولسمه :

_نه وم، دوه کاله مې په لندن کې تېر کړل، تېره اونۍ کلکتې ته راغلم، د یادابنت کتابچه مې همدلته پرېښي وه.

ورک یی که! څه ولیکم، ماغزه مې اېشي، هغه وطن (افغانستان) مو په رسمیت وپېژاند چې داخلي او خارجي سیاست یی زموږ په واک کې و، خو چاره نه وه. حالات تر دې نور هم سختېدل، په قبایلي سیمو کې خلک را پاڅېدل، لوی تاوانونه یی را ورسول، ملکه مجبوره شوه چې د هنري ډابس په مشرۍ کابل ته یو لوړ رتبه هیئت ور ولېږي. ډابس له شاه امان الله خان سره رسمي تړون لاسلیک کړ، دافغانستان خپلواکي او حاکمیت په رسمیت وپېژندل شو.

خو کاشکې یواځې افغانستان وای، په راجستان، کشمیر، کوټه... کې هم ځینې قبیلې را پورته شوي دي، دوی زړور نه ول، پوهېدل چې پر بریتانیا وار د زمري زړه غواړي، خو له امان الله خان یې زده کړل، اوس امان الله خان ته په ټول هند کې د آزادۍ د سمبول په سترګه کتل کېږي، په جومات، مندر او کلیسا کې د افغانستان د

ازادی خبرې تودې دي. دې سړي ډارن خلک زړور کړل، اوس د ډېرو زړونو ته لوېدلې چې له بریتانیې خپلواکي اخیستی شي.

اه! که دا سړی (امان الله خان) تر ستوني ونه نیسو، نو هند مو له لاسه وتلی بوله.

کابل _ ۱۹۲۳ کال _ د می اتمه.

_ د تېرې یوې میاشتې یادابستونه!

په رڼو اوبو کې مې گوتې ننه ایستې، اوړی او دومره سړې اوبه؟! له پورته پاڅه توتان راغلل، لپه مې ډکه کړه، اوبه مې له توتانو سره تېرې کړې، سړې اوبه او خواږه توتان! تر دې دمه مې داسې خوند نه و څکلی.

سر مې هسک کړ، تر شنو ونو پورته د پغمان د غره څوکي لا سپیني وې.

هینګاری راغی، ور مې کتل، موټر ته کتار خړې ولاړې وې. ور غلم، سړک تنګ و، موټر مې څو ځله شاته او مخته کړ، ایله د خړو د تېرېدولاره پیدا شوه. خو بیا هم د یوې خړې رېږې ځولۍ د موټر د څنګ شیشه کړه کړه.

بېرته د رڼو اوبو پر ژۍ کېناستم، څرپ شو، د خړې اوربوز په اوبو کې ننوت.

یو غږ مې واورېد:

_ ټینک یو (مننه) .

شاته مې وکتل، یوه بوډا خړه خړه له پري نیولې وه، راته موسک و.

بودا وویل:

__پرنگی، پرنگی؟!!!!

حیران شوم، د امان الله خان د پاچاهي په دې څلور کاله کې ډېر بدلون راغلی و، زما په څېر شپو خولۍ، نېکتایي او دریشي ډېرو دولتي مامورینو درلودې، څېره مې هم د دوی غوندې وه، نو دې کلیوال او ساده سړي له کومه وپېژندلم؟!

ومي ویل:

__څنگه وپوهېدې چې زه انگرېز یم؟!

دا حل د بودا سترگې رډې راوختې، په خوند یې وویل:

__ته خو سمه پښتو وايي!

غلی شو، موټر ته یې اشاره وکړه، وپې ویل:

__د موټر پر دروازه دې د پرنگیانو د شاهي حکومت نښه ده.

__اه! دهقان سړی او دومره مالومات.

ومي ویل:

__له کومه پوه شوې.

سړي وخنډل:

__د پاچا سیوری دې خدای زموږ له سره نه لیرې کوي، ټولو کلیو ته یې مالمین را لېږلي، وړو، زړو ته درس وایي، ایله د لمانځه په مانا وپوهېدو، لیکل او لوستل مو زده کړل، ستاسو د بیرغ عکس او د حکومت نښه مې هم په یوه کتاب کې لیدلې وه.

سړي د خړې له خولې لنډه ټوټه لیرې کړه، ویې ویل:

__نازک بدني مني دي، ښار ته یې د خرڅلاو له پاره وړم.

دوې مني یې راته ونيولې، د خړې پری یې کش کړ، بېرته سړک ته وخوت.

یوه منډه مې په اوبو کې ووهله، خړپ مې ترې وایست. موټر ته ور وختم، وېره نه وه، دې خلکو د پاچا په یوه امر توري راپسې را واخیستې، خو په بل فرمان یې د خولې گوله راسره جلا کوله! سوله وه، په سوله کې خلک زموږ په وینو پسې نه ګرځېدل.

مخکې لاړم، یو حای پخه ودانۍ جوړېده. موټر مې همالته ودراره. د لرګي وړه لوحه مې ولوسته، لیکلې و: ((طاق ظفر__ د استقلال څلی)).

ورغلم. گڼو کاریګرو کار کاوه. یو دریشي کړی ځوان لاس راکړ، په بل لاس کې یې کاغذ و، له لیکو یې وپوهېدم چې د منار نخشه ده.

یوه ماشوم د لرګي څوکۍ راته راوړه، کېناستم، ځوان هم د موټر له نښې پوهېدلی و چې د برېتانیې په سفارت کې کار کوم. نور یې هم خبر کړل.

د یوه ماشوم تندۍ سره ورغی:

__اوف! پرنگی کافر.

خو یوه کاریگر سپک کړ، ویی ویل چې مېلمه دی.

د منار پوښتنه مې وکړه، دریشي کړي ځوان وویل، چې د پاچا په امر د آزادۍ څلی جوړوو.

دې ټکي یوه مانا لرله، له انگرېزانو آزادي، خو دا ځوان په نزاکت پوهېده، د انگرېز نوم یې زما د غرور د ماتېدو په خاطر وانه خیست.

ځوان ته مې وکتل:

__له پاچا ډېر خوشاله یاست!

ځوان وخنډل:

__له داسې چا به ولې نه یو خوشاله چې ان زموږ د کور د مصارفو فکر هم ورسره دی.

په حیرانۍ مې ورته وکتل.

ځوان وویل:

__گوره! په لاس کې نیولې پیاله دې یو ساده مثال دی! په موږ کې مېلمه سپېرې شونډې نه پرېږدي، یو چا به پور کاوه، خو مېلمه ته به یې شیدې، وچه یا تازه مېوه یا کتغ تیاراوه. افغانان نیستم خلک دي، دې سړي فکر وکړ، تجاران یې تشویق کړل، په لومړي ځل یې دې وطن ته چای را وړ. هم ارزانه دي، هم دود باید په پر ځای کېږي او هم د صحت له پاره ګټه لري. پخوا به خلکو د سیندونو او ویالو اوبه څښلې، د ډېرو معدې به خرابې وې، خو اوس اوبه جوش کړه، لږ چای ور واچوه، هم خپله ستړیا پرې لیرې که، هم د مېلمه پرده وکه.

ډله ماشومان راغلل، له ټوټو جوړې ډکې کڅوړې پسې زنگېدلې. یو لس، یوولس کلن ماشوم نږدې راته کېناست، د کڅوړې پوښتنه مې ترې وکړه، لنډې راته وویل چې د مکتب کتابونه دي.

یو کتاب مې را واخیست، په لومړیو دوو مخونو کې یې حمد او نعت شریف لیکلي وو، درېیم او څلورم مخونه یې د آزادۍ په اړه ول... نورې پاڼې مې واپولې، ساده ژبه یې درلوده، څو مخه د وطن دوستۍ خبرو ډک کړي ول، بیا د افغانستان د دوو-دریو ولایاتو په اړه لنډ مالومات وو. وروسته د یوالي او اتحاد په باره کې یوه کیسه راغلې وه، بیا د پاکو اوبو د اهمیت په اړه یو ساده شعر و....

دا کتاب یواځې یو کال مخکې چاپ شوی و.

کڅوړه مې وکته، دوهمه سپاره، دیني ښوونه، حساب... د خطاطۍ د مشق لړگینه دره. نې، رنګ... پکې پراته ول.

په زړه کې را تېره شوه:

__ ډېوډ جونزه بچو! څومره چې وخت تېرېږي، په هماغه اندازه به د دې خلکو غلطېدل گران کار وي.

ماښام سفارت ته راغلم. د سفير ټنډه تروه وه، ويې ويل چې په جلال آباد کې يې هغه په زرگونه اخبارونه سوځولي دي چې له برېتانوي هنده کابل ته راتلل.

علت مې وپوښت. سفير په تليفون کې له محمود طرزي سره غږېدلې و، هغه ورته ويلي و چې په دې اخبارونو کې ډېر داسې مضامين راغلي دي چې زموږ په خلکو کې مذهبي نفاق خپروي او د افغانستان ملي حاکميت او آزادۍ ته زیان لري.

سفیر د محمود طرزي له خولي را ته وويل چې له دې وروسته به د ډيورنډ پر کرښه هغه اخبارونه او مجلې چاڼ کېږي چې له برېتانوي هنډه دې وطن ته راځي.

کوټي ته لاړم. ستړی وم، خو ما باید د ورځې را پور لیکلی وای. یواځې زه نه وم، په کابل ښار کې دوو سوو کسانو وظیفې درلودې چې د هرې طبقې نظریات مالوم او سفیر خبر کړي. په دوی کې انگرېزان کم ول، زه او څلور نور هغه کسان چې ژبه یې زده وه او څېرې یې افغانانو ته پاتې کېدلې. نور هغه افغانان، هندوان او سکان ول چې د مالوماتو په بدل کې یې له سفارته پیسې اخیستې.

ستړې ورځ، ارام خوب لري، تر سهاره ویده وم. جومه وه. ولمېږم، افغاني جامې مې واغوستې، جگه شمله مې ودروله، د شور بازار تنګو کوڅو ته ورغلم. دوکانونه له مختلفو اجناسو ډک ول، د لوښو یوه لوی دوکان ته ودرېدم، د روسیې ساخت له پتنوسونو، چاپجوشونو... چاپنکو ډک وو. یوه ښکلې میناتورې شوې پیاله مې را واخیسته، روسی وه. دوکاندار ته مې وویل:

__ لاهوري کاسې مې په کار دي.

دوکاندار وویل:

__ پخوا خو مو سترګې تړلې وې، فکر مو کاوه چې هر څه په لاهور او ډهلي کې دي، خو پاچا دې خدای تر ډېره راته ژوندی لري، په تجارت یې وپوهولو، له نوري دنیا سره یې بلد کړو، له سفیرانو سره یې کېنولو... زما په څېر ګڼ نور تجاران په کال کې دوه-درې ځله ایران، ترکیې او روسیې ته ځي، هلته خریداري کوي، تر لاهوره په کمه بیه، ښه جنس په لاس راځي.

پیاله می واخیسته، د غالیو خرڅولو کوڅې ته ور وگرځېدم، یو چاغ ترکمن په بیره د لرگي چوکۍ راته سمه کړه. دوکان له رنګارنګ غالیو ډک و. سړي څو غالی سره واړولي، یو دم یې ناره کړه!

__اچې یې، کندوزي، بشیري، مور، خرسک...کومه قالینه غواړئ؟

غلی وم.

سړي د قالینو د رنګ، جوړښت او کیفیت په اړه اوږدې خبرې وکړې....

ومي ویل:

__پر هاغه نورو قالینو مو ولې سپینه توتې هواره کړې ده؟!

سړي وخنډل، چوڅۍ سترګې یې لا پسې تنګې شوې، په خوند یې وویل:

__هغه به دې نه شي خوښې، خارج ته ځي.

حیران شوم.

سړي سپینه توتې لیرې کړه. ویي ویل:

__موږ (افغانان) سړې غالی خوښوو، خو په دې غالیو کې نور رنګونه هم راغلي

دي، گلان او نخشه یې هم فرق کوي.

یوه وړه قالینچه می راپورته کړه، د بریتانیې د ملکې عکس پکې اوبدل شوی و.

سړي وویل:

__کال مخکې یې د غالیو ټول سوداګر وزارت ته ور وغوښتل، درې ورځې یې درس راکړ، پوه یې کړو چې اروپایان څه رنگ او کوم چاپ قالینې خوښوي. یوه جوپه غالی مو اروپا ته ولېږلې، ښې پیسې یې راته جوړې کړې، له مور سره د غالی اوبدونکو ګېډې هم مړې شوې. اوس مو په مزار، کندوز، اقچه، بغلان... کې نوي فرمایشونه ور کړي دي.

ولاړ شوم، ومې ویل:

__وبخښه! زحمت دې وایست، خو څه مې وانه وخیستل.

سړي وخنډل:

__که کوم دوکاندار خدا او حوصله ونه لري، دوکانداري دې نه کوي.

ومي ویل:

__دا خو چینایي متل دی.

__هو! موږ کله کله وزارت ته ور غواړي، د تجارتي اجناسو د راکړې ورکړې او اخلاقو په باره کې راته غږېږي، دا خبره مې هم همالته زده کړې ده. که خدای کول، نو راتلونکې پسرلی ځینې تاجران ترکیې ته لېږي. وایي چې په تجارت کې به نوي څه زده کړی.

له سړي مې خدای پاماني واخیسته، لنډ را تاو شوم، تنګه کوڅه له قفسونو ډکه وه، د مختلفو مرغانو آوازونه تېره لګېدل. یوه دوکان ته ودرېدم، غولی له سویانو او کوترو ډک و، پورته د لرګي ګڼ قفسونه را څړېدل. یوې مرغۍ ته مې وکتل، د ستوني سپینې پستې ښکې به یې وپرسېږي، اخیستي هوا به یې په خواږه غږ بدله شوه.

بودا په بیره وویل:

__خوښه دې شوه، ارزانه ده؟!

ومي ویل:

__نه.

یوډم یې بې غاښونو خوله خلاصه شوه، په خوند یې وویل:

__ها! خو سم ووايه چې کوتر باز یې!

تر لاس یې ونيولم، تنگ دوکان ته ننوتم، کوتر ته یې اشاره وکړه ، ویې ویل:

__شیرازی، چپه پرې، ملاقي، بال سفید، زردچه...کوم ډول کوترې غواړي؟!

زما ځواب ته ماتله نه شو، یوه سره کوتره یې ونيوله، ویې ویل:

__که د کوترو له ملاقه خوند اخلي، نو تر دې کوترې مه تېرېږه، په هوا کې په یوه سا اوه ځله را اوږي. هو! خو که د نورو د کوترو د نیولو شوقي یې بیا هاغه توره کوتره واخله، یو څو له سپله نه جلا کېږي، بل په هر ځل الوتو خامخا یوه بله کوتره درته راوړي.

یوې وړې نجلۍ یو کوچینی پتنوس را ووړ . د بودا ټنډه تروه شوه، په خشکه (غوسه) یې وویل:

__ولي مکتب ته نه یې تللي؟!

د نجلۍ څرې شونډې وخوځېدې:

__ ناروغه یم، تبه مې ده.

بودا پتنوس ور واخیست، نجلۍ بېرته له دوکانه ووته.

ومي ويل:

__ څه دې ده؟!

بودا د لرگي په ډړه د سنيو دسترخوان هوار کړ، د کاسې له سره يې برغولۍ وښوياوه، په کورتو کې لنډه شوې ږوډۍ وه. څنگ ته ايښې بدنۍ يې کړه کړه، پر څړه خاوره څړې اوبه تويې شوې. ماته يې وکتل، د ټنډې گونځې يې لا سره ننوتې وې. ويي ويل:

__ ږوډۍ خورې؟!

__ نه.

__ نور ښا را پرېږده.

د دوکان له دروازي څنگ ته شوم.

بودا د پاستې ژۍ ور پرې کړه، په ډکه خوله يې وويل:

__ وبخښه، دې لمسۍ مې ماغزه را وخوړل، باني کوي، پرون هم مکتب ته نه وه تللي.

ومي ويل:

__ خو نه دې ځي!

بودا برگ راته وکتل:

__تا لکه چې د پاچا فرمان نه دی اورېدلی! مکتب یې پر نجونو او هلکانو جبري کړی.

ومي ويل:

__نو ته د پاچا له وېرې خپله لمسی مکتب ته لېږي.

بودا خپلې خړې ګوتې وڅټلې، وېي ويل:

__د وېرې خبره نه ده، د پاچا نا فرماني ګناه لري.

ومي ويل:

__خو دا نجوني لویېږي، حساب، هندسه او نور کوپري کتابونه به ووايي، ټکری به

لیرې کړي، په مکتب کې به نوې نڅرې زده کړي....

د بودا ټنډه تروه شوه:

__ته څنګه افغان یې چې په خپل پاچا باور نه لري! هغه چا چې موږ ته عزت را

وبابنه، له کوپره یې خلاص کړو، وطن یې آزاد کړ، د هغه په اړه څنګه داسې چټیاټ

وايي؟! وځه!

په بېړه له دوکانه ووتم، د بودا له غوسې ډک غږ راپسې راغی:

__د پرنګي جاسوسه!

د سفارت لاره می و نیوله. د پل خشتي جومات ته گڼ شمېر خلک ور روان ول. د ملا تېره غږ راته، د جومي د لمانځه په خطبه کې یې امان الله خان، د خدای د رحمت سیوری گانېه.

درې ورځې له سفارته ونه وتم، ما باید کلکتې ته میاشتنی راپور تیار کړی وای، سخته وه، د خپلو جاسوسانو په واسطه ځینې را ټول شوي مالومات می په شفر کې لیکل.

ماخستن می لیکلی را پور له سره کوت چې د شعبي دروازه له دېوال سره ولگېده، سفیر و، وارخطا بنکارېده، ویل یې چې ارگ ته یې ور غوښتي یو.

د سفیر وارخطایی ته حیران شوم، ارگ ته د سفیر تگ کومه نوې خبره نه وه. سفیرانو به په میاشت کې یو ځل له پاچا سره کتل او د متقابلو اړیکو د ټینګښت، تجارت، فرهنګ، اقتصاد.... په باره کې به یې خبرې ورسره کولې.

خو د سفیر بلې خبرې چرتي کړم. دا ملاقات د تشویش وړ راته بنکاره شو. پاچا همدا شپه او همدا ساعت ارگ ته ور غوښتي وو.

ځان می تیار کړ، نیم ساعت وروسته، زه، سفیر او د سفارت یو بل هندو کارکوونکی په ارگ کې وو. موږ یې یوې وړې کوتې ته بوتلو، یوه ځوان چای او څو رنگه وچه مېوه راته راوړه، بېرته د باندې ووت.

سفیر وویل:

__که خبره خرابه وای، دومره یې نه نازولو.

سفیر ته می وکتل، شنې سترګې یې ځلېدلې.

ومی ویل:

__دومره مه خوشاله کپړه! افغانان په خپل کور کې دښمن ته په درنه سترګه ګوري.

سفیر یو دم ودرېد، وره ته مې وکتل، پاچا و. پاچا ټولو ته لاس ورکړ، مخامخ راته کښاست.

امان الله خان مې له څو کلونو وروسته لید، وزن یې یو څه ډېر شوی و، خو نور هماغسې تک سپین او ښکلی ښکارېده، یواځې غټې سترګې یې له غوسې ډکې وې.

امان الله خان وویل:

__ناوخته دی، وار له واره به د مطلب خبره راواخلم، الن مایک پېژنئ؟!

توخي واخیستم، له خولې مې چایو داره وکړه. پیاله مې پر مېز کېښوده. بڅبنه مې وغوښته. ژر مې له جبهه سپین رومال را وایست، د خپلې کورتې د ټټر پر لنډه شوي برخه مې تېر کړ. سفیر ته مې وکتل، په لاس کې نیولې پیاله یې لړزېدله....

سفیر په وارخطايي وویل:

__نه!

__ابراهیم او عبدالله خان څنگه؟!

سفیر غولې ته کتل.

پاچا له خپل جبهه یو پاکټ را وایست، خلاص کاغذ یې د سفیر مخې ته پر مېز کېښود، ویي ویل:

__ له خپلې امضاء خو به نه یې پښیمانه؟!

د سفير سترگې رډې راختلې وې.

پاچا وويل:

__ دا درې کسان مو له اسنادو سره ونيول، ستا د سفارت کار کونکي دي، په کتغن کې یې ځينې کسان د نظام پر ضد بغاوت ته هڅول، منفي تبليغ يې کاوه، د عطاالله په نوم يوه خان ته يې دوه ويشت توپکه ورکړي ول....

پاچا ودرېد، سفير ته يې وکتل، ورو يې ويل:

__ دوه اوياساعته! يواځې دوه اوياساعته وخت لري چې له افغانستانه ووځي!

بېرته سفارت ته راغلو، سفير په غوسه و، خو چاره يې نه لیده، درېيمه غرمه يې تلگراف راته وکړ، ليکلي يې و چې پېښور ته په خير را ورسېدم.

يوه اونۍ وروسته د چانسلر ليک راغی، امان الله خان ته يې ليکلي و چې الن مايک انگرېز دی، دی بايد د برېتانيې د قوانينو له مخې محاکمه شي.

په دوهمه ورځ سفارت ته له ارگه ليک راغی، مجبور وم چې د ليک محتوا چانسلر ته تلگراف کړم. امان الله خان چانسلر په دروند نوم ياد کړی و، وروسته يې ليکلي و چې افغانستان يو خپلواک هېواد دی، خپل قوانين لري، بناغلي الن مايک به د دې هېواد د قوانينو له مخې محاکمه شي... تاسو ته دپوره عدل او انصاف ډاډ درکوم.

يوه اوونۍ وروسته محکمه داېره شوه، الن مايک، ابراهيم او عبدالله خان يې په اعدام محکوم کړل. بل سهار د سفارت په انگر کې يو تور موټر ودرېد، څلورو افغان پو ځيانو يو تابوت را کښته کړ، ورغلم، د سفارت يوه کارکوونکي د تابوت تخته ليري

کره، الڼ مایک د عیسویانو له دود او مذهب سره سم په یوه نوې توره دریشي کې پروت و، نېکټایي ور تړل شوي وه، د کورتي د تتر له جبهه یې سور گلاب را وتلی و.

دې سړي ته مې څو واري ويلي وو چې په دې خلکو کې ورو_ ورو کار کوه، دومره تېز مه ځه، نه یې منله.

گرمي وه، تابوت مو په هماغه ورځ پېښور ته ولېږه.

مياشت وروسته بل سفير راغی، څلور هډوکي وچ کلک بوډا و، د مورک غوندي وړې سترگې یې درلودې. په لومړۍ ورځ یې د ټولو شعبو کاغذونه ور وغوښتل، د خدمتگار له خولي خبر شوم چې په څلرویشو ساعتونو کې یې یواځې درې ساعته خوب کړی.

سهار ته جلسه ونیول شوه، د احتیاطي تدابیرو په اړه وغږېدو، موږ پوهېدو چې سفارت د پاچا د مخفي کسانو تر څارنې لاندې دی. نوي سفير امر وکړ چې سفارت ته تر یو څه وخته زموږ هیڅ افغان جاسوس نه شي راتلای.

مياشت ووته، د سفارت دروازي ته مخامخ په دواړو پښو گوډ پروت سوالگر، سبزي پلورونکی او په خاورو کې ناست سیک تاوید لیکونکی ورک شول.

د سفارت کارکوونکي خوشاله وو، ویل یې چې د پاچا شک وخت، خپل جاسوسان یې ور ټول کړل، تر دې وروسته به سفارت تر څارنې لاندې نه وي، خو د سفير وړې سترگې ونه ځلېدې، ویي ویل چې د امان الله خان په اړه یې ډېره مطالعه کړې ده، پام کوئ! پاچا ساده سړی نه دی!

د سفير خبره سمه وه، يوه اوونۍ لا نه وه وتلې چې له ارگه رسمي مکتوب راغی، لیکلي يې و چې د سفارت کارکوونکي حق لري چې په آزاده توگه په ښار کې وگرځي، خو د نجونو د زده کړې په برخه کې د افغانانو د ذهنيت خرابول، زموږ په داخلي چارو کې ستاسو لاسوهنه ده....

سفير په غوسه و. په هماغه ساعت جلسه ونيول شوه، د سفارت يوه صوفي کارکوونکي په ماته گوډه ژبه وويل چې دوي ورځې مخکې يوه سماوار ته ورغلم، ساده کليوال ول، زما هرې خبرې ته يې سرونه خوځول.... وخت مې غنيمت وگانه، د نجونو مکتب مې را واخيست، په کوپر او فحشا مې ختم کړ....

سفير مېز په سوک وواهه، په غوسه يې وويل چې د ده له اجازې پرته هېڅوک له سفارته نه شي وتلای!

خو د سفير په دې امر کې زه نه راتلم، زما مستقيم امر چانسلر و، له کلکتې به راته ويل کېدل چې څه کوه او څه مه کوه!

وخت ووت، خو احتياط به مو تر کومه کاوه؟! کلکتې کلنی راپور غوښت، دا راپور په انگلستان کې ملکي ته هم رسېده. چاره نه وه، موږ بايد له ځينو ولايتونو خپل افغان جاسوسان راغوښتي وای. سفير نه قانع کېده، ويل يې چې سفارت ته د جاسوسانو راتگ، د توپ خولي ته د هغوی تړل دي.... فکر مو وکړ، لاره مو ومونده، د عکسونو يوه لوی نندارتون له شکه ايستلو.

د افغانستان له خارجه وزارت سره وغږېدو، ويې منله، ويې ويل چې د نورې دنيا له پرمختگ سره د افغانانو بلدېدل زموږ په گټه دي.

وخت ووت، له پېښوره په سلگونه نوي او زاړه عکسونه را ورسېدل، ټول عکسونه د اروپا له پرمختگه غږېدل.

د سفارت د انگر دېوالونه مو له مختلفو عکسونو ډک کړل. ارگ او ځينو دولتي ادارو ته مو بلنليکونه ور ولېږل، پر دوکانونو، نانوايانو، حمامونو... مو واړه، واړه کاغذونه ولگول، په دې کاغذونو کې ليکل شويو لنډو جملو عام افغانان، د عکسونو درې ورځني نندارتون ته را بلل.

په لومړۍ ورځ ګڼه ګڼه کمه وه، يواځې له ځينو وزارتونو يو شمېر دولتي مامورين راغلي ول، خو د دې خلکو په جلبولو کې مو ډېره ګټه لیده، له هر يوه سره به مو خندل...

پوښتنو يې ستړي کړو، د سفارت کارکوونکو بايد د عکسونو په اړه مالومات ورکړي وای. يواځې د زراعت له يوه مامور سره مې يو ساعت خبرې وکړې، ده به هر عکس ته درولم، د تراکتورونو، ترېشرونو، پرونو، بوټو د دوا پاشۍ د ماشينونو... زراعتي کود... په باره کې به يې پوښتنې کولې ((بيه يې څو ده، څه کار کوي! زموږ دهقان او زراعت ته به څومره ګټور وي؟! څنګه يې دې وطن ته راوړای شو؟!...)).

د تشاب په پلمه مې ځان ترې خلاص کړ، خو بل ځوان راته ودرېد، ده يوه عکس ته اشاره وکړه، ويې ويل چې ايا د چرګوړو د ايستلو داسې کوم ماشين به نه وي چې له برق پرته کار وکړي؟!

د سفارت نورو کارمندانو ته مې وکتل، تر هر يوه به ډله را ټوله وه، د سفارت کارکوونکو به د عکسونو له مخې په نړۍ کې د نوي صنعت په اړه خبرې کولې....

حيران شوم، دلته لا څو کاله مخکې دا خبرې نه وې، د پخواني پاچا مامورينو به يواځې د ښه آس، ښه باغ، جنگي زرک، دوهم يا درېيم واده... په اړه خبرې

کولي، خپل جیبونه به یې ډکول، خو اوس دې خلکو ته نوي ځوان پاچا د وطن او پرمختګ مینه ور بنودلې وه.

په دوهمه ورځ د سفارت انګر له عامو خلکو ډک شو، دوی یواځې عکسونو ته کتل... یو هم نه ور وتو، نه ارزېدل، له دوی سره وخت تېرولو ګټه نه راته کوله.

له پلان سره سم زموږ جاسوسان په درېیمه ورځ راغلل، د خلکو په ګڼه ګڼه کې چا شک نه اخیست، مخکې بلد ول، یو-یو د سفارت تر تعمیر لاندې زېر زمیني ته کښته شول.

اوږده مېز ته اتلس کسه کښاستو، څلور موږ او پاتې افغانان ول. سفیر په پښتو او دري نه پوهېده، ترجمان یې درلود، خو پاتې دوو انګرېزانو مفهوم ورنه اخیست. سفیر لنډې خبرې وکړې، له مېلمنو یې مننه وکړه چې خطر یې ومانه او سفارت ته راغلل. وروسته یې له راغلو کسانو گزارش وغوښت.

لومړۍ یوه هراتي ملا غاړه صافه کړه، خبرې یې په بسم الله پیل کړې، ویې ویل چې افغانانو ته د ملا هره خبره د منلو وړ ده، (نه) نه پکې وايي، خو د امان الله خان په باره کې اور نه اخلي، هېڅ هم نه مني، وايي چې دیوه داسې غازي پر وړاندې به څنګه راپورته کېږي چې انګرېزان یې له وطنه وشړل....

بیا له کندهاره راغلي یوه له رنګه تور خان خبرې وکړې، ویې ویل چې له ډېرو خانانو او ملکاتو سره یې ناستې درلودې، دا یې ورته ویلي چې تېر پاچا به خانانو او ملکاتو ته تنخوا او ځینې نور امتیازات ورکول، خو امان الله خان هر څه بند کړل... خانانو ته یې په سپکه وکتل، یو څه ژوندي شئ... خو ګټه یې ونه کړه، یواځې دوه خانان یې یو څه بد بینه کړي دي، نورو ته تر خپلو شخصي ګټو د پاچا ګرانښت او وطن مهم دی.

وروسته له غزني راغلی یو په ونه لور افغان پوځي ودرېد، ويي ويل چې په يوه کال کې يې ان د يوه عسکر نظر هم بدل نه شو کړای، پوځ پاچا ته وفاداره دی، امان الله خان يې تنخوا ور پېره کړه، په نس يې ماره ساتي، هېڅ صاحب منصب حق نه لري چې پر خپلو عسکرو دکور بېگار وکړي....

قاضي پورته شو، په ادارو کې يې د رشوت د مخنيوي په اړه خبرې وکړې، ويي ويل چې مجازات پېر شوي دي، په تېره يوه مياشت کې يې يواځې په بدخشان کې څلور رشوت خواره قاضيان بنديان کړل.... خلک خوشاله دي، د پاچا پر ضد يوه وړه خبره نه مني....

بيا يوه پکتياوال يوه کيسه را واخيسته، ويي ويل چې پاچا خلکو ته د قناعت ورکولو اجبه ژبه لري. څه موده مخکې له امان الله خان سره يو ځای ته روان وو، مخکينی موټر خراب شو، نور موټرونه و درېدل. دېننه وه، لمر تود لگېده. له نږدې کېږديو سپين ږيرې راغلل، کوچيان ول، پاچا ته يې کلکې غېږې ورکړې، امان الله خان همالته په خاورو کې ورسره کېناست. کوچيانو ته يې وويل چې د مالونو د دواوو په اړه يې له جرمنيانو سره خبرې کړې دي، په لنډ وخت کې به دې وطن ته را ورسېږي، د مېړو، غواوو او پسونو تلفات به کم شي.... خو کوچيانو د پاچا له خبرو سره دلچسپي ونه ښوده...

يوه بوډا په خواره خوله وويل:

__صېب! اورېدلې مو دې چې کوچيانو ته مالين را لېږئ! که دا نجوني له سبقه ماف کې نو دين او دنيا به دې سمه وي.

پاچا یوې کوچۍ نجلۍ ته اشاره وکړه، نهه، لس کلنه وه، ببر وېښته یې نېغ ولاړ ول،
کله چې به پر ځمکه پرتو خوشایو ته ټیټه شوه، د اوږده خیرن کوچیانې کمیښ
لمن به یې پورته ودرېده، د پښو لوڅې پونډۍ به یې ښکاره شوې. پرتوگ یې نه و.

پاچا وویل:

__ هاغه نجلۍ څوک ده؟

یوه ښکر کوچي وویل:

__ صېب! زما لورکۍ ده!

__ څه کوي؟!

__ پچې او خوشایي ټولوي.

__ مانا گټه درته کوي؟!

__ هو صېب! که زموږ نجوني پچې جارو نه کړي، نو دېگدان سوړ بوله.

پاچا وویل:

__ زه له شریعتو وتلی کار نه کوم، همدې نجونو ته ټکرۍ ور پر سروم، پرتوگ ور
اغوندم، اودس او لمونځ ور زده کوم، نظافت ور ښیم، درس ورباندې وایم، په ژوند
یې پوهوم... اوس یې هم گټې ته ناست یاست، خو غواړم چې ابرومندانه گټه درته
راوړي. په مکتب کې څه بدې ده؟! هه! اوس به ټوله ورځ د پوه دېگدان پچې او
خوشایي درته را ټول کړي، خو که دا نجلۍ درس ووايي، ډاکتره یا معلمه شي، وطن
به جوړ کړي، د خوشایو پر ځای به تنخوا درته راوړي....

د پکتیاوال کیسه لا نه وه خلاصه چې د سفارت یو کارمند راغی، په وارخطایي یې وویل چې له انگره ټولو خلکو منډه واخیسته.

زه او سفیر د باندې ووتو، میدان تش و، یواځې عکسونه باد رپول. عمومي دروازي ته ورغلو، ډله خلک پر یو چا راټول ول. د سفارت د ساتونکي پر څوکی ودرېدم. پاچا هسکه شمله درولي وه، په سپینه کندهاری غاړه او توره سدری کې بنکلی بنکارېده.

سفیر ته مې ځای ورکړ، غړی یې اوږده کړه، ویې ویل:

__دا سړی لېونی دی.

د خبرې په هدف یې پوه شوم، ومې ویل:

__نه، لېونی نه دی، پر خپلو خلکو باور لري.

د سفیر شونډې و خوځېدې:

__ان د بریتانیې غونډې په امن ملک کې لا زموږ ملکه هم له ګارډ او امنیتي چارو پرته د باندې نه شي را وتی، خو

په خبره کې یې ور ولوېدم:

__خو دلته، همدا ملت، د خپل پاچا ساتونکی دی.

سفیر په حیرانۍ پاچا ته کتل...

ومې ویل:

_دا یې لومړی ځل نه دی، پاچا کله کله ښار ته راوځي، جوماتونو ته ورځي، له خلکو سره گوري، په عادي سماوارونو کې چای څښي....

یوه شبېه ودرېدو، بېرته زېر زمينې ته کښته شوو. د پاتې جاسوسانو په خبرو کې هم امېد نه و.

مازديگر مې د طلوع افغان له اخباره مهم ټکي را وایستل، سفیر ته مې ور وړل. ده د امان الله خان د نظامنامې انگرېزي ژباړه لوسته. دې نظامنامې دوه اويا مادي درلودې، دا مادي د جلال آباد د لويې جرگې ټولو اته سوه دوه اويا برخه والو منلي وې.

سفیر اشاره راته وکړه، کېناستم، عینکې یې لیرې کړې، ویې ویل:

_امان الله خان د افغانستان په څو زره کلن تاریخ کې په لومړي ځل اساسي قانون (نظام نامه) جوړ کړ، ما د ډېرو اروپايي هېوادونو اساسي قوانین لوستي دي، خو دې سړي چې خپلو خلکو ته څومره انساني او بشري حق ور کړی دی، په ډېرو قوانینو کې مې نه دي لیدلي.

سفیر غلی شو، عینکې یې بېرته پر سترگو کړې، نظامنامې ته یې وکتل، ویې ویل:

_په دې نظامنامه کې راغلي چې ټول افغانان برابر حقوق لري، مریتوب منع دی، مطبوعات آزاد دي، هر چا ته باید د کار او کسب د زده کړې زمینه برابره شي، بېگار ختم دی....

ما نظام نامه لوستې وه، د سفیر خبرې اوږدې، تکراري او ستړې کوونکې وې، خو د نزاکت له مخې مې څه نه ویل.

سفیر اوږدې خبرې وکړې، بیا یې ماته وکتل، ویې ویل:

__دا سړی له خپلو خلکو سره څومره په اخلاص چلېږي، ته راته ووايه! کوم پاچا به په خپله، له کوم زوره پرته خپل واک محدود کړي؟! خو امان الله خان دا کار وکړ، ډېر واک يې خپلې کابينې او نورو مامورينو ته ورکړ....

نیم ساعت وروسته خپلې کوتې ته لاړم، د پاچا وروستي فرمانونه مې را واخیستل، تر دې دمه به هندوانو پر خپلو پگړیو ژېړه پټه تړله چې په اسانۍ وپېژندل شي، خو د پاچا په فرمان کې دا کار اقلیتونو ته سپکاوی یاد شوی و، ویلي یې و چې هندوان او سیکان هم افغانان دي او له دې وروسته له هغو ټولو حقوقو برخمن دي چې نور افغانان یې لري.

په دې فرمان کې دا هم راغلي وو چې له دې وروسته د هندوانو او سیکانو اولادونه په عمومي مکتبونو کې درس ویلی شي....

په دوهم فرمان کې ټولو اقلیتونو ته د مذهبي ازادۍ د ورکړې یادونه شوې وه، لیکلي و چې هر څوک خپل مذهبي مراسم په ازاده توګه تر سره کولای شي....

نور فرمانونه مې ولوستل، د فردي ازادۍ، تعلیم، نظم، پرمختګ او نورو اصلاحاتو په اړه ول....دا وطن یې له خوارې ورځې ایست.

اوږد وغږېدم، ډېر فکر مې وواهه، د پاچا او د دې وطن د تخریب لاره مې ونه مونده.

سوزان تر دې ځایه د خپل غور نیکه یادښتونه ولوستل، ګړۍ ته یې وکتل، د شپې لس بجې وې، خو ورور، پلار او مور یې لا د کشتۍ په لوی سالون کې موزیک ته ناست ول، د ګروپ سویچ ته یې لاس ور وغځاوه، تیاره شوه، سترګې یې پټې کړې.

* * *

سوزان خپل ورور ته وکتل، ټام د وحشي هوسی بچي ته نږدې ولاړ و. ورغله، د هوسی بچی وترهېد، منډه یې واخیسته، د ټام تندۍ تریو شو. په خشکه یې وویل:

__ودې وېراوه.

سوزان وویل:

__وبخښه، خو هوسی بیسکیت نه پېژني.

ټام په ورغوي کې نیولی بیسکیت بېرته په پاکټ کې واچاوه.

سوزان خپل پلار ته وکتل، په یوه نیکر کې پروت و، ځانته یې لمر ورکاوه.

سوزان بېرته خیمې ته ننوته، د خپلې مور له سره یې برستن لیرې کړه، ویې ویل:

__خوب خو په کور کې هم کېده.

لارا کېناسته، سترگې یې وموښلې.

سوزان د خپل غور نیکه کتابچه ور واخیسته، د باندې ووته. د اوبو پر ژۍ پر یوه هواره ډبره کېناسته، پورته یې وکتل، په غرونو کې سپړه ځای نه ښکارېده، ټول له ونو ډک ول. اوبو ته یې وکتل، په وره کیشتی کې سپور بوډا له چنگکه ماهی خلاصاوه.

سوزان کتابچه ور واخیسته، باد نرم و، لمر پوست لگېده. سوزان په کتابچه کې په نښه شوې پاڼه پرانیسته. ډېوید جونز لیکلي و:

__ ۱۹۲۴ م کال، د اپرېل دوهمه __ برېتانوي هند __ پېښور.

تېرې څو میاشتي مې په مدراس، لاهور او پېښور کې تېرې کړې، سترې ورځې وې، حالات له کنټروله وتلي ښکارېدل، د برېتانوي هند په ډېرو برخو کې د انګرېزانو پر ضد خلک را پورته شول، دوی له امان الله خان د آزادي الهام اخیستی و، زرګونه هندوان، سیکان او مسلمانان مو ووژل، خو نه کرارېدل. حملې یې لا تودې وې. اېر شوو، له چانسلر سره مو په ورځو ورځو خبرې وکړې، هره ممکنه لاره مو وسنجوله، خو د افغانستان د خپلواکۍ او چټک پرمختګ څېره مو نه شوای تته کولای.

اخیر له برېتانیې څو کسه راغلل، ویل یې چې په برېتانوي هند کې د ځینو مسلمانانو ژوند نور هم پسې تریخ کړی. دا خبره حیرانوکې وه، خو د راغلیو کسانو خبرو له خطر سره سره قناعت راکړ.

د دې نخښې عملي کولو احتیاط غوښت، موږ باید حالات دومره هم نه وای خراب کړي چې برېتانوي هند ته یې تر ګټې تاوان ډېر وای.

له پلان سره سم مو په ځینو مسلمان مېشتو سیمو کې کلیساوې جوړې کړې، په ځایي اوسېدونکو بده ولګېده، ویل یې چې دلته خو عیسویان نه اوسي... نو.... مظاهري را ووتې، جوړو شویو کلیساووته یې اور وړ واچاوه.

دا خبرې مو د برېتانیايي هند په اخبارونو کې لا وپرسولې. د هجرت له پاره تبلیغ ته زمینه برابره شوه. زموږ صوفیانو جاسوسانو په هر جومات کې تقریرونه شروع کړل، ویل به یې انګرېز عیسویت خپروي، ښه لاره یې هجرت ده... خو د جهاد نوم به یې نه اخیست.

په دې مو بسنه ونه کړه، په هندوانو او سیکانو کې مو خاص کسان وګومارل، دوی پر هغو مسلمانانو ژوند تریخ کړ چې په سیمه کې اقلیت ول.

هجرت! خو کوم ځای ته هجرت؟! مالومه وه، خلک د ایران په شيعه حکومت بې باوره ول. لنډ او د ډاډ وړ ځای افغانستان و.

تبليغ دومره تود و چې هره ورځ به په زرگونه کسان د ډيورنډ تر کرښې اوښتل. په دې کې زموږ خپل خلک هم وو، دوی ته دوی وظيفه ور سپارل شوې وه چې تر خپله وسه افغانستان ته د نويو ورغليو مهاجرينو اوځايي اوسيدونکو تر منځ اختلافات را وپاروي.

په دوو مياشتو کې زرگونه کورنۍ افغانستان ته لاړې، د مهاجرينو ډېر فشار پر کابل او نورو لويو ښارونو راته، دې کسانو خواږه، جامې او سرپناه غوښته... زموږ د پلان له مخې بايد دا مهاجرين بېرته برېتانياوي هند ته راغلي وای، دلته يې په افغانستان کې د سخت ژوند او له زرگونو ورغليو مسلمانو مهاجرو کورنيو سره د حکومت د نه همکاري کيسې کړې وای، په برېتانياوي هند کې يې د امان الله خان پر ځلانده تصوير خاورې ور پاشلې وای... او د آزادۍ احساس مړ شوای وای، خونتيجه يې زموږ د تمې خلاف وخته، د امان الله خان د فرمان له مخې نويو ورغليو مهاجرينو ته د کورونو د جوړولو له پاره ځمکې ورکړل شوې او ځايي اوسېدونکو خپله گوله ورسره شريکه کړه.

برېتانياوي هند ته بېرته يواځې هغه کورنۍ راغلي چې د ستوري لېږل شوې وې. دا کورنۍ مو د ټول هند په مسلمان مېشتو سيمو کې ووبشلي، دوی به د امان الله خان پر ضد تبليغ کاوه، ويل به يې چې امان الله خان عياش پاچا دی، جوماتونو ته يې قلفونه ور اچولي دي، د کوپر قانون چلوي... ده خپل خلک په گېډو نه وو ماړه کړي، نو موږ ته به يې څه خير را رسېده....

خو دې تبليغ تر ډېره کار ونه کړ، له افغانستانه نوې خبرې راتلې، له مهاجرينو سره د پاچا او رايټ د نېک سلوک خبرې زموږ له کنټروله ووتې. چانسلر امر وکړ چې

افغانستان ته تلونکي کورنۍ را وگرځوي. وېره يې پر ځای وه، له ورغلو مهاجرينو سره د پاچا او افغانانو نېک سلوک موږ ته تاوان رارساوه.

پلان ناکام شو، زه بېرته کابل ته لاړم. په لنډه موده کې نور تغيرات هم راغلي ول. لويې لیسې او مسلکي مکتبونه جوړ شوي وو، ترکي، هندي او جرمني استادانو به زده کړې ور کولې. تر دې دمه په ټول افغانستان کې درې سوه دوه ویشتمو مکتبونو جوړ شوي وو.

بازار له افغاني تولیداتو ډک و. افغانستان په خپله د غوړیو، صابون، قندو، بورې، عطرو، سیمنتو، ټوپکو، باروتو جوړولو... او د اوسپنې ویلي کولو کارخاني درلودې. د معدنونو پر استخراج او په ښارونو کې د اوبو رسولو پر عصري سیستم چټک کار روان و...

اخبارونه مې ولوستل، افغانستان خپله راډیو درلوده، په کندهار او جلال اباد کې د برېښنا د تولید لويې او وړې خونې پرانیستل شوې وې. فرانسوي او جرمني شرکتونو د دې هېواد له شماله تر جنوبه پورې د رېل د پټلۍ د لیکې د جوړېدو پر پلان کار کاوه، ولایتونه له مرکز سره د تلگراف او تلیفون په واسطه تړل شوي وو، په کابل کې جوړ شوي مرکزي بانک لومړني بانک نوټونه را وایستل. د دې هېواد په لویو ښارونو کې د ملکي هوایي ډگرونو د جوړېدو کار په چټکۍ روان و....

تر دې دمه افغانستان دولس ملکي طیارې درلودې چې پېلوتان یې جرمنیان ول، خو پاچا پنځه ویشتمو کسان د پیلوټۍ د زده کړې له پاره مسکو ته لېږلي وو.

هر زون خپل اخبارونه درلودل، دا اخبارونه د وطن دوستۍ، اتحاد، او د نویو پرمختگونو له خبرو ډک ول... د پاچا په امر په لویو ښارونو کې لويې کتابخاني جوړې شوې وې، خلکو به د مطالعې له پاره کتابونه امانت ترې وړل...

د مالیاتو قانون جوړ شو، د مالیاتو ټکټونه چاپ شول، چا چې به مالیات ورکول، په مقابل کې به یې د مالیاتو له ماموره ټکټ اخيست، په دې توګه تر ډېره د رشوت مخه نیول کېده.

پاچا د خپل هېواد له آبادۍ سره لېونۍ مینه درلوده. له کاره یې خوند اخيست. ده د خپلو کارونو د تنظیم له پاره منظم پلان درلود.

شنبې یې د تجارت، مالیې او معارف کارونو ته ځانګړې کړې وه. یکشنبه یې له تجارانو، سفیرانو، او بهرنیو دیپلوماتانو سره کتل. دوشنبه یې د وزیرانو په مجلس کې برخه اخيست، سې شنبې یې له وزارتونو را غوښتل شوي راپورونه لوستل. چهار شنبه یې له خلکو سره کتل او پنجشنبه یې هم د کرنې، عدليې، امنیت... ستونزې خبرلې.

دې بوخت سړي به ان د جومي په ورځ هم د ملامامانو، قومي مشرانو او سپین ږيرو مشکلات اورېدل....

فکر په مخه کړم، سپېرې شونډې او تش ماغزه ژر غلامي ته ټټر وهي، خو دې سړي چټک کار کاوه. خپل خلک یې له خواري او بې تعلیمې ورځې را ایستل.

په دې تشو ماغزو کې د الفبا د یوه ټکي اضافه کېدل هم برېټانیې ته خطرناک و.

په کابل کې مې د اوسېدو میاشت نه وه پوره چې تلګراف راغی، چانسلر په بېړه پېښور ته ور غوښتی وم. دوهمه ورځ مې پېښور ته ورسوله. چانسلر مې ولید، حیران شوم، له سلام او کلام پرته یې په خوند وویل:

__ډېوېډ جونزه! له دې وروسته به ږېرې ته چاره نه ور وړي!

سوزان یو دم چيغه کړه. په بېړه ودرېده، په گريوان کې يې گوتې ننه ایستې، پر وېښو وره څرمبنکې ولوېده. تېام ته يې وکتل، خنډل يې... سوزان منډه پسې واخيسته، خو تېام گړندی و، سوزان ودرېده. په سترې ساه يې وويل:

__احمقه! دا نو ټوکه وه!

بېرته خپل ځای ته راغله. سپين تندي يې نرۍ گونځې پيدا کړې:

__اه! نه!

ټيټه شوه، کتابچه يې داوبو له ژۍ وړ پورته کړه، د سر څو لنډې پانې يې سره سرينس وې. کتابچه يې لمر ته کېښوده، خپل پلار ته يې وکتل، پر سيخونو پېيلو غوښو ته يې پکې واهه. کشتۍ ته ورغله، ټپله يې کړه، د جهيل د اوبو سره څپه يې زنگنو ته وړ پورته شوه.

د مور غږ يې واورېد:

__پام کوه!

سوزان په کشتۍ کې کېناسته، د دواړو غاړو پاروگان يې ووهل، خو لنډه را وگرځېده، کتابچه يې وړ واخيسته، بېرته کيشتۍ ته ورغله، شپېه وروسته د جهيل په څنډه کې ولاړ کب نيونکي کوچيني ښکارېدل.

سوزان پاروگان پرېښودل، کيشتۍ تر يوه ځايه کراره تله، وروسته ودرېده. سوزان ستوني ستغ پرېوته، کتابچه يې مخ ته ونيوله، پرسترگو يې سيوری راغی. سري شونډې يې وخوځېدې:

۱۹۲۵ م کال _ د اپرېل ديارلسمه _ د لويې پکتيا غرونه:

__ اه! د ږېرې له خارېسته سترې یم، ډېره اوږده شوې ده، یوه لوېشت، یا تر دې ډېره، نه پوهېږم! خو کله چې کښته گورم، د ږېرې وېښته مې سترگو ته درېږي. خړپېلې ږېره نه ښکارېده، خواوس سپین ډکې له ورايه پکې وینم.

لمر دی، غرونه شنه لمبه کوي، تر سره په شنو ونو کې پټ دي. دلته دوی ورځې مخکې را ورسېدو، ابادي نه شته، تر اوسه مو یواځې د مرغانو آوازونه اورېدلي دي. دا حای قدم شاه خوښ کړ، خوښ نه، له پخوا یې دلته راتگ په نېټ کې و. یوې لویې او ارتې سمځې ته یې راوستم، پای یې نه مالومېږي، سور بوی پکې پروت دی.

قدم شاه سهار اته بجې له دوو کچرو سره ووت، دوه ساعته تېر شول، تر اوسه یې درک نه شته.

ما په دې دوو ساعتونو کې غزول شوی سیم له سره وکوت. مازې یو حای ښکارېده، سل متره سیم په خاورو او ډبرو کې پټ و. بیا مې چلتار پر سر کړ، په آینه کې مې وکتل، سوچه عرب وم.

اه! په پېښور کې دتېرو څو میاشتو مهم ټکي هم په لیکلو ارزې.

اتیا کسان وو، دوی میاشتي مو په زېر زمینیو کې تېرې کړې، هر څه همالته ول. په دهلیز، اشپز خانه، کوټو، تشابونو ... کې ژېر گروپان بل ول. دوی میاشتي، پوره دوی میاشتي مو یواځې خبرې واورېدې. خو سترې خبرې نه وې، په دې موده کې مې ډېر څه زده کړل.

موږ ته به انگریز، عرب، هندي او افغان استادان راتلل. د افغانستان د مختلفو قومونو، دود، کولتور او عقیدو په باره کې به راته غږېدل، د جاسوسی نوي، عصري وسایل به یې راته راوړل... د هرې وسیلې تشریح او اهمیت ډېرې خبرې غوښتې.

دوی میاشتی وروسته یې نومونه راباندې کېښودل، مختلف نومونه. مارگیر اغا، غیښگو، پیر کرم شاه، د مدینې خواجه... د هر یوه په نوم کې د پیر، اغا، خواجه، خلیفه، حضرت،... ټکي مهم ول. ماته یې د بغدادی پیر نوم انتخاب کړ.

یوه ژبه حتمي وه، دا اتیا کسان باید په پښتو یا فارسي، یوې ژبې پوهېدئ، بس! له دوو کسانو پرته یوه هم د ژبې ستونزه نه درلوده. لومړی یو په ونه لوړ تک سپین انگرېز و، هغه ته یې د پیر گونگه لقب وټاکه، بله چاره نه وه، ژبه یې نه وه زده، گونگی یې کړ، ده باید یواځې لاسونه خوځولای، نور کار یې افغان ملگری ته پرېښود، هغه به د پیر گونگه له حرکاتو اخیستې مانا خلکو ته ویله.

دوهم یو هندو صوفي و چې له هندي پرته په بله ژبه نه پوهېده. ده ته یې د دیو بندي پیر لقب ورکړ.

بیا یې اتیا کسان سره ووېشلو، څلوېښت دوه نفرې گروپونه یې جوړ کړل، له اته دېرشو انگرېزانو، عربو او هنديانو سره یې یو_یو داسې کس ملگری کړ چې په سیمه کې بلد ول.

وروسته د څېرو له مخې تقسیمات شروع شول. ډېر انگرېزان د افغانستان هغو سیمو ته وټاکل شول چې اوسیدونکي یې له رنګه سره ول. خو هندوانو او عربو دا مشکل نه درلود، دوی هرې سیمې ته جوړېدل.

ما هم کومه ستونزه نه درلوده، انگرېز وم، خو رنګ مې کوم مشکل نه جوړاوه. ما او لارنس ته، چې اوس یې پیر کرم شاه باله وویل شول چې تاسو به ډیورنډ کرښې ته نږدې په دوو مختلفو سیمو کې فعالیت کوئ.

قدم شاه یې ملگری راته وټاکه. قدم شاه له ونې ټیټ دی، تر لویشتي اوږده ږیره لري، په چالاکی کې یې وړې ده.

په دې څلوېښتو گروپونو کې لومړۍ د افغانستان شمالي برخو ته انتخاب شوې کسان ولېږل شول. نورو کومه ستونزه نه درلوده، یواځې تر کرښې په غرنیو پټو لارو واوښتل، وروسته یې له عامو موټرونو او سړکونو استفاده کولای شوای. خو د افغانستان شمال ته د انگرېزانو تگ یو څه سخت و.

دوی لومړۍ د چترال له لارې بدخشان ته لاړل، بیا یې له هغه ځایه نورو سیمو ته مخه کړه. خو ما او زما ملګري کومه ستونزه نه درلوده، دوی کچرې مو واخیستې، لومړۍ مو لویو خلکو ته د جاسوسۍ وسایل، توپانچه، دوربین، مختلفې دواوې... او خوراکي مواد ور واچول، بیا مو دیني کتابونه ور باندې کېښودل، سپینو پګړیو، اوږدو ږیرو، چونډارو گردو لمنو او د کچرو پر سر ښکاره اېښودل شوو دیني کتابونو له شکه ایستلو.

ان د وزیرو په یوه جومات کې مې لا د پټې خولې جمه هم ورکړه.

کرار تلو، دوی شپې مو ستورو ته تېرې کړې، درېیم ماښام مو یوه کلي ته ور وور، ضرورت نه و چې ځانونه معرفي کړو، خلکو په خپله عالمان بللو، ویل یې چې د هندوستان دیني مدرسوته تللي عالمان بېرته خپلو کورونو ته روان دي.

ماخستن یې غوړه ښوروا راته راوړه، سهار مو د شیدو له چایو سره تازه کوچ وخوړل.

ټوله ورځ مو مزل وکړ، پاتې شپه مو په غره کې تېره کړه، بل ماښام همدې غار ته را ورسېدو.

بل ځای نه شوای تلای، قدم شاه دا غار پخوا هم لیدلی و، د دوو میاشتو زده کړې په وخت کې یې انګرېز استادانو ته قناعت ور کړی و چې دا ځای د فعالیت د پیل له پاره ښه دی.

ستري وو، شپه مو په خوب تېره کړه، خو سهار مو لومړی خوراکي مواد، دوا... او د جاسوسی وسایل د غار تیارې برخې ته یوورل، بیامو سل متره سیم تر خاورو لاندې کړ، د سیم په دواړو خواوو پورې یوه یوه کوچینی دستگاه تړل شوي وه. یوه دستگاه مو په غار کې د اېښودل شویو کتابونو شاته پرېښوده، بله مو لاندې چیني ته نږدې د لویو ډبرو په مینځ کې پټه کړه.

اه! قدم شاه را راوان دی، باید ورشم چې څه یې کړي دي.

سوزان بله پاڼه واوروله.

بل یادښت دوي اونۍ وروسته لیکل شوی و:

__قدم شاه خوشاله و، ویل یې چې په غره کې یې د لېوانو انگولا اورېدلي وه، لیرې خوشې کړې کچرې به بیا ونه ویني.

په لومړۍ ورځ مو څوک ونه لیدل، خو دوهم سهار مو د زنگولي آواز واورېد، قدم شاه په منډه دباندي ووت، له سیرلي سره راغی، دتک تور سیرلي سپینه ټنډه ښکلې ښکارېدله. قدم شاه د سیرلي کباب ته خوشاله و، خو ما ورته وویل چې حوصله وکه، دا کوچینی سپرلی به لوی پسونه درته راولي.

زنگوله مې ترې خلاصه کړه، تار مې ور پورې وتاړه، د سمڅي په تیاره برخه کې مې پورته را وځړوله. د تار بله څوکه مې تر کتابونو راوړه. دې تار دخاورو رنگ درلود، تر وېښته نری و، له ځمکې سره نه ښکارېده.

قدم شاه ته مې وکتل، سترگې یې رډې راختلې وې...ومې ویل:

__د سیرلي خوله ور وتړه، لیرې یې پټ کړه.

سیرلی ناری کری، قدم شاه خولی ته جورابه ور واغوسته. تر بنکرو یی ونیو، د باندی ووت.

بنه شبیه تیره شوه، بېرته راغی، خو کېناستلو ته می پری نه بنود، ورته ومی ویل چې له چینی سره کېنه.

شني غتي پېيلي مری می غاری ته واچولی، دستگاه می روبنانه کړه، پوره یو پاو وخت می غورونه خک نیولی وو، خو د مرغانو له نریو نارو پرته می بل څه وانه وربدل. یو دم د دستگاه له واړه لاوډسپیکره د ډبرو د رغړېدو غږ را ووت. بیا می یو نری وار خطا آواز واورېد:

__ته څوک یی؟! دلته څه کوی؟!

د دستگاه غږ می تر پایه پوری تېز کړ.

د قدم شاه ناره می واورېده:

__د خدای بنده.

بیا له لاوډ سپیکره د قدم شاه یوه لېونی، بې مانا چیغه را ووته.

__لو لو لو لو لا....

لاوډ سپیکر ته می غوږ ور نږدې کړ. نری وارخطا غږ وویل:

__سیرلی می ورک دی. تا نه دی لیدلی؟!

قدم شاه د اوښ غوندي وغږمېد، بیا یی وویل:

__پورته ور وخېژه! بغدادی پیر ته پټې مالومي دي.

چوپه چوپتیا شوه، له لاوډ سپېکړه یواځې د مرغانو غږ را ووت. دستگاه مي بنده کړه. دغار خولې ته مي وکتل، لومړی یوه خړه خیرنه خولې را پورته شوه، بیا مي د یوه نهه__لس کلن ماشوم چاودی سپېره مخ ولید.

ماشوم د غار په خوله کې ودرېد، وارخطا ښکارېده.

مخې ته د پرانیستي کتاب پاڼې مي سره وروستې. ومې خندل:

__راځه، راځه! دنیايي کارونو ته زړه مه خوره! تور سپرلی به خدای پیدا کړي!

د ماشوم سترگې رډې راوختې. په خواره خوله يي وویل:

__ته له کومه پوه شوي چې زما سپرلی ورک دی، هغه هم تور سپرلی؟!!

ومي خندل:

__که بغدادی پیر په غیبو نه پوهېدای، نو نوم به يي بغدادی پیر نه و.

ماشوم را نږدې شو، خو چاودی لاسونه يي لا لږ زېدل.

ومي ویل:

__راځه بچیه! دلته نږدې راته کېنه.

ماشوم په خاورو کې پلټی وو هله.

سترگي مي پتي کړې، هېڅ مي هم نه ويل، خو شونډې مي خوځولي... بيا مي
هماغسې په پتو سترگو څو ځله يوه خبره تکرار کړه:

_تور سیرلی، سپین یې تندۍ، تور سپرلی سپین یې تندۍ، تور....

یو دم مي ماشوم ته وکتل، سترگي يې رډې راختلې وې. د کتاب د اېښودلو په پلمه
مي دستگاه روښانه کړه، بېرته مي سترگي پتي کړې، ومي ويل

_تور سپرلیه وینم دي، وینم دي! بېخايه زورونه مه وهه. له دې دوو تېرو دې یواځې
بغدادی پیر را ایستلی شي.

غلی شوم، بیا مي څو نامفهومه توري تر خولي را ووتل، وروسته مي په ټیټ غږ
وویل:

_راشه! راشه، بغدادی پیر دې غواړي. افرین، افرین...

یو دم مي تندۍ تریو کړ:

_نه! لاره مه کړوه!

ومي خنډل:

_افرین، همدا نړۍ لاره را واخله.

ماشوم ته مي وکتل، سترگي يې له حیرانۍ ډکې وې، ومي خنډل:

_مخ دې سم ونیسه، سیرلی پیدا شو، بس، د چیني چپ لاس ته، دوه، درې سوه گامه
لیرې په دوو تیروکي بند و.

ماشوم په بېره ودرېد. تر لمنې مې ونيو، ومې خندل:

__کېنه! زحمت مه باسه! تېرې مې ليرې کړې، بغدادی پیر دومره کرامات لري چې سپرلی په خپلو پښو دلته راولي.

وخت ووت، چيغه مې کړه!

__راشه نو، مه ناوخته کوه!

ماشوم ته مې وکتل، وېرې اخیستی و. ورته ومې ویل چې سترگې پټې که.

غږی مې اوږده کړه، قدم شاه په احتیاط پورته را وخوت، سپرلی یې د غار په خوله کې پرېښود. خپله بېرته لاندې کښته شو. سپرلی ماشوم ته ورغی، د هغه پر غوږ یې خپلې تودې شونډې ولگولې. ماشوم په بېره ور وکتل، چيغه یې کړه، یوې خوا ته ږنگ شو.

ور غلم، بېسده ماشوم مې له خاورو را پورته کړ، دستگاه ته مې خوله ور ټیټه کړه، له قدم شاه مې دچیني سړي اوبه را وغوښتې. د ماشوم غاړې ته مې لاس ور وور، غاړه یې توده وه، نری رگ پورته پورته غورځېده....

د قدم شاه غږ مې واورېد:

__دومره کراماتو ته هم ضرورت نه و چې سپرلی په خپلو پښو راولي.

قدم شاه مې بېرته لاندې ولیږه. دماشوم پر مخ مې سړي اوبه واچولې. سترگې یې رڼې کړې. د سپرلي په لیدو یې ږنگ بېرته ځای ته راغی. ولاړ شو، سپرلی یې تر ښکر ونيو، تر یو څه ځایه زانگې وانگې ته، وروسته یې پښې پر ځمکه سمې لگېدې.

قدم شا راغی، ومی ویل:

__خه فکر کوی! کوچیان به راشی؟!!

په خدا یی راته ویل چی دومره کرامات بی خه نه دی، راخی! راخی، ضرور راخی.

خبره یی سمه وه، ماسپینین می مخ ته د چیني سړي اوبه ور اچولي چې په ونو کی می درې کسان ولیدل. په بېره پورته وختم، قدم شاه د چایو پیاله خولي ته نیولي وه. ورته ومی ویل چې کوچیان دی، ژر یی مه را پرېرده، دستگاه ته نږدې یی په خبرو راوله.

پیالی او غرمي پاتي لوبني می را واخیستل، د غار تیاري برخي ته لارم. پاکي، سپيني جامي می واغوستي. بېرته خپل خای ته راغلم، چلتار می پر سر کړ، دستگاه می روښانه کړه.

له لاوډ سپېکړه د کوچیانو له غوسې ډکې نارې راتلې. ویل یی چې تګان یاست، پر ماشوم مو خه کړي؟! زبون یی وهل شوی و... بیا می د ماشوم نړۍ غږ واورېد، قسمونه یی خوړل... ویل یی بابکه! په کوران که دورواغ درته وایم! سیرلی په خپلو پښو راغی.

خبره نوره هم جنجالي شوه، کوچیان پورته راختل، خو قدم شاه زاری ورته کولې... ویل یی چې لنډ وخت صبر وکړی، بغدادی پیر لمونځ کوي.

په بېره می د پوزیو جاینماز هوار کړ.

له لاوډسپېکړه ډډ کوچیانۍ غږ را ووت:

__ای تگانو، له کومه راغلي یاست؟!

قدم شاه په خواره خوله وویل:

__د خدای روی ومنئ! ما په هر نوم یاد کړئ، خو قربان یې شم! بغدادی پیر ته څه مه وایاست، لوگی به مو کړي.

له لاوډ سپیکره د شارتی غونډې غږ را ووت، د کوچیانو خندا وه.

قدم شاه وویل:

__که زما منئ، د چینی په دې پاکو اوبو اودسونه وکئ، خدای یاد کئ، تر هغو به پیر صاحب هم خپل عبادت خلاص کړي.

یو ډډ کوچیانې غږ راغی:

__حاجي ناتهکه! دې تگ خدایکه بده خبره کړې وي. راحئ! له دې تگانو سره به وروسته جوړېږو.

تر ډېره مې یواځې د اوبو چرپا اورېده. بیا هغه هم غلي شوه، بڼه سات ووت. وروسته د یوه کوچي غږ راغی:

__میرگلیه! لږ در وڅکېږه.

دوهم کوچي وویل:

__خپل خادر ولې نه هواروي!

__ساده کېږه مه! دا نوی خادر به څنگه سپېږو خاورو ته ورکوم!

تر ډېره چوپه چوپتیا وه. بیا می یو غږ واورېد:

__یاره حاجي ناتهکه! لانت په شيطان! لمانځه ته یې پرې نه بنوډم، په لسو رکاتونو کې می خپله ناروغه اوښه سترگو ته ولاړه وه.

حاجي ناتهک په خوابدي غږ وویل:

__ته د اوبني غم نیولای یې! خو زه خپلې شامتوري لورکې ته پکر وړی یم، غونډل چیچلې!

قدم شاه په خبره کې ور ولوېد:

__بغدادی پیر ته ووايست، د مارانو او غونډلانو دم پرې وچ دی.

د میرگل له غوسې ډک غږ می واورېد:

__حاجي ناتهکه، درځه چې دا تگ ووينو.

ډپوزیو جاینماز می سم کړ، قبلي ته ودرېدم. شېبه وروسته تیاره راباندې راغله. وپوهېدم چې درې تنه د سمڅي خولې ته را ورسېدل.

یوډم می ډډ خندی واورېد، یوه کوچیانې غږ وویل:

__پیر صېب خو له خپلې ک ... خبر نه دی، پرتوگ یې په چپه خوا اغوستی، نو ورک سېرلی به څنگه په خپلو پښو راولي!

زړه می خولې ته راغی، رکوه ته تیت شوم. پایڅو ته می وکتل، له نریو، بېرو تارونو ډک درزونه نېغ ولاړ ول.

شېبه وروسته می سلام وگرځاوه، پرته له دې چې راغلو کسانو ته وگورم، په موسکاه
می وویل:

__ څوک به د خدای په عبادت کې دومره غرق وي چې خپلو جامو ته به یې پام نه وي،
خو میرگل به بیا په لمانځه کې د خپلې ناروغې اوبښې فکرونه وهي.

کوچیانو ته می وکتل، سترگې یې ردې راختلې وې. بله خبره می وکړه:

__ پر چا باندې به بیا تر لمانځه، خپل نوی څادر گران وي.

ماشوم په خوند وویل:

__ بابکه! زما خبره مو نه منله. وگوره! پیرگل ستاسو په نومونو پوهېږي. پټې ور
مالومی دي.

ومی ویل:

__ راځئ. نږدې راشئ.

درې واړه مخامخ غلي راته کېناستل.

ومی ویل:

__ حاجي ناټکه! خوا مه بدوه، شامتوره لورکۍ به دې خدای جوړه کي.

دواړو یو بل ته وکتل، بېرته یې سروونه وڅړېدل. یواځې ماشوم له ځلا ډکې نیغې
سترگې راته نیولې وې.

ومی خندل:

__سیرلی دی څنگه دی؟

ماشوم په خوند وویل:

__ښه دی، د پخوا غوندې توپونه وهي.

سترگې مې پټې کړې، یو دم موسک شوم، ماشوم ته مې وکتل، ومې ویل:

__خو ستا سیرلي یوه زنگوله هم لرله.

د ماشوم د سترگو ځلا لا پسې پېره شوه:

__هو، هغه زنگوله مې بابک له بازاره راته راوړې وه، له سیرلي سره یې اجب خوند

کاوه. خو اوس ورکه ده.

ومې ویل:

__ورکه؟!

یو دم مې وخنډل:

__بغدادی پیر ته د ورکې خبره مه کوه!

سترگې مې پټې کړې، څو ځله په یوه او بله خوا وزنګېدم، ورو مې وویل:

__رانه! رانه، چېرې یې؟

غلی شوم، څېره مې داسې ونيوله لکه د کوم چا ځواب ته چې ماته یم. یو دم مې خپل

تندی ګونځې کړ، ومې ویل:

__وه ږندکيه! دا وخت نو د غزني د زیارتونو دی، هله! د تور سپرلي زنگوله د سترگو په رپ کې را ورسوه!

کوچیانو ته مې وکتل، د ټولو سترگې رږې راختلې وې.

ماشوم په وېرېدلي غږ وویل:

__له چا سره دې خبرې کولې؟

ومي خندل:

__ړوند پیری و، د زیارتونو ډېر شوقي دی، ویل یې چې په غزني کې یم.

ټولو یو بل ته وکتل. تار مې کش کړ، کړنگ شو، د غار په تیاره برخه کې زنگوله را لوبدلې وه.

ومي خندل:

__اوس یې هم ناوخته کړ، خیر، د ږندکي یوه سترگه کار نه کوي، په دې غره او دومره ډېرو کې د وړې زنگولې پیدا کول سخته خبره ده.

د غار تیاري برخې ته ورغلم. لومړی مې خپل پرتوگ سم کړ، بیا مې زنگوله راپورته کړه، بېرته راغلم، د کوچیانو په مخونو کې ټکی وینه نه وه پاتې.

زنگوله مې وگړنجوله، ماشوم په بیرته راته وکتل، سترگې یې وځلېدې، زنگوله یې زما له گوتو وايسته. په خوند یې وویل:

__دا یې چېرې پیدا کړه!

ومي خندل:

__ په هماغو تیزو کې چې سپرلی بند و.

میرگل یو دم چیغه کړه. وغرمېد، له خولې یې لارې باد شوې، ځان یې له ځمکې وویشت. حاجي نایک یې پر پښو وړ پرېوت، ما یې لاسونه کلک ونيول.

حاجي نایک وویل:

__ پېریان لري، یو ځل یې د ملا په وعظ کې را پرې ایست، بیا په اتن کې مستي واخیست، رمبارې یې کړې.

میرگل یوه شېبه پورته پورته غورځېده، بیا کرار پرېوت.

بېرته خپل ځای ته راغلم. وړ ومې کتل، حاجي نایک په خپل نوي څادر د میرگل له خولې را وتلي ځگونه پاکول.

وخت ووت، میرگل کېناست، خو لایې هم خړو خاورو ته وچې سترگې نیولې وې. یو دم را وښوید، زما پر پښو یې خپلې تودې شونډې کېښودې. د زړه له اخلاصه یې وژړل.

حاجي نایک تر مټ ونيو، خو ما اشاره ورته وکړه چې په خپل حال یې پرېږده. مېرگل ژړل... پښې مې د هغه په اوښکواو لارو لنډې شوې. وروسته یې په ژړا کې وویل:

__ اه بغدادی پیره! قربان دې شم! خاوري میرگل وبخښه.

ومي خندل، په ولیو کې مې څو ځله وتپاوه. ومې ویل:

__بخښلی می یی.

خو میرگل زما له پښو نه پورته کېده.

ومي ويل:

__پورته شه، ومي بخښلی.

میرگل لا هماغسې زما پر پښو خپل مخ ایښی و. وخت ووت، ژړا یی په سلگیو بدله شوه. بیا یی په غریو کې وویل:

__خدای دې می ګونګی کړي، ستا مبارکه می په بد نوم یاده کړه.

تر ولیو می ونيو، په زور می کېناوه. ومي ويل:

__ته نه یی ملامت، حالات خراب دي، اوس هر څوک د بزرګي داوا کوي.
حاجي نایک ته می وویل چې په غاړه کې پروت ول ول پټکی یی ور وتړي. دوی یوه شېبه ناست ول، بیا یی اجازه وغوښته، د غار تر خولې پورې یی مخونه، نه را نه اړول. پر شا تلل.

په میرگل پسې می ناره ونيوله:

__اوبښه به دې خدای جوړه کړي.

یوه شېبه کېناستم، بیا لاندې کښته شوم، قدم شاه خندل.

په رڼواوبو کې می پښې ننه ایستي، لاس می پرې تېر کړ، د میرگل وچې شوي لارې سر پښناکې وې.

د قدم شاه له جذبی ډک غږ مې واورېد:

__اوس دې نو بازار تود بوله.

ور ومې کتل، وړې سترگې یې ځلېدلې.

تر څنگ مې کېناست، ناڅاپه یې اوبو ته خپلې غبرگې پښې ور واچولې، اوبه د چینې ژۍ ته را وختې. په بېړه ودرېدم.

قدم شاه وخنډل:

__مبارکه خو دې لنده نه شوه؟!!

یوډم یې په غږ کې بدلون راغی:

__خو وروستی خبره دې اټکلي وه. اوبه به څنگه جوړه شي؟!!

ومې خنډل:

__کله کله اټکلي خبره هم سمه راوځي.

سم مې ویل، بل سهار وخته یوه ډډ غږ له خوبه را وپېښ کړم. ور مېر مې کور کړ، د قدم شاه تشه برستنه پرته وه. د باندې ووتم، میرگل او یو چاغ سپین پسه له چینې سره ولاړ ول. ور غلم، کوچی مې پر لاسونو را پرېوت. بیا یې سر پورته کړ، سترگې یې له اوبنکو ډکې وې، په خوند یې وویل:

__یا بغدادی پیره! دوا (دعا) دې کار وکړه، اوبنې له څلورو ورځو وروسته ځوځ وخوړل.

د قدم شاه غږ مې واورېد:

__د بغدادی پیر دعا بېرته نه راگرځي!

شاته مې وکتل، د قدم شاه غږ له وچو لرگیو ډکه وه.

کوچي یو دم چیغه کړه!

__خاوري میرگله، خدای دي مرگ در کي، چې ته یې، پیر صایبان به څنگه لرگي راوري.

ورغی، له قدم شاه یې په زوره لرگي ور واخیستل، پورته وخوت، خو په بېره یې مخي ته ودرېدم. پوهېدم چې دا کوچی زما توشکې ته نږدې له پرتې خلاصې کتابچې او انگرېزي یادښتونو څه نه شي بود کولای، خو په خپله د قلم او کتابچې لیدل، د بغدادی پیر رنگ بدولای شوای.

قدم شاه ته مې اشاره وکړه، خو کوچي قسمونه خوړل، ویل یې چې لرگي به د غار خولې ته رسوي.

اخیر مې مجبوره کړ، دواړه بېرته چیني ته را وگرځېدو. پسه ته مې وکتل، ډېر وخت مو داسې چاغ ورنونه نه وو خوړلي.

د میرگل غږ مې واورېد:

__پسه چېرته ودروم؟

ومي ویل:

__ لږ هاخوا یې حلال که.

تیتې غونډۍ ته وختم، هوا ښکلې وه، نري باد د ونو پر پاڼو لاس تېراوه. کله کله به د یوه مرغې نارې راغله.

بېرته لاندې کښته شوم، پسه له پوسته شوی و، پر گېډې یې د وازگو نرۍ پرده پرته وه.

دوه ورنونه بس ول، خو میرگل نه منله، ویل یې چې سلامت پسه یې نذر منلی و. په سخته مې قانع کړ، ور یاده مې کړه چې موږ دوه نفرو یو، گرمې ده، نوره غوښه خرابېږي.

کوچي زړه نازړه پاتې غوښه په خادر کې وتړله. دتگ په وخت یې وویل چې سات وروسته به حاجي نایک، د هغه لور او څو نور سپین ږيري راورسېږي.

پورته وختم، د غره د خزندو په اړه مو لا په پېښور کې فکر کړی و. د دواوو له کڅوړې مې یو بوتل را وایست. کوچینی جام مې له اوبو ډک کړ، درې سرپوښه دوا مې پکې واچوله.

د باندې ووتم، قدم شاه د پسه سلامت ورون اور ته نیولی و.

سات وروسته ډله کوچیان راغلل، یوه ځوان یوه وړه نجلۍ په شاه کړې وه، د نجلۍ له درده ډکو چیغو د دستگا کراماتو ته پرې نه ښودم.

ټول پورته را وختل. وار نه کېده، ښی لاس مې د مچولو له پاره تر ډېره پورته نیولی و.

بیا می نجلۍ ته وکتل، په څپولې وېښتو کې یې وچ واښه بند ول. غټې تورې سترگې یې له اوبښکو ډکې وې. کله کله به یې له درده چیغه کړه.

حاجي ناټک وویل:

__قربان دې شم، زامت مو نه درکاوه، خو شامتوره....

په خبره کې یې ور ولوېدم. په خندا مې وویل:

__غم مه کوه! خدای ته یې وسپاره، بغدادی پیر ته یې وسپاره.

حاجي ناټک د نجلۍ خیرن لستونۍ ور پورته کړ. د شامتورې مټ تک شین و. د نجلۍ پر تندي مې لاس کېښود، سره تبه یې وه. جام مې را واخیست. ومې ویل:

__میرگل خبر کړم چې شامتوره دلته راولۍ، سخته وه، وخت لنډ و، خو بیا مې هم رندکۍ پېری کوه قاف ته ولېږه. ايله یې لږ مخکې د شفا دا اوبه را ورسولې.

جام مې د نجلۍ وچو شونډو ته ور نږدې کړ، یو غوړپ اوبه یې تېرې کړې. کوچیانو ته مې وکتل، ټولو وچې سترگې راته نیولې وې.

نجلۍ مې پر پوزۍ پرې ایسته، دا دوا له برېټانیې راغلې وه، اصله وه، پوهېدم چې تاثیر کوي، خو وخت یې غوښت.

ټول غلي ول، یواځې نجلۍ له درده ډکې نارې وهلې....

حاجي ناټک را وښوېد. مخې ته یې یوه غوټه راته کېښوده، په خواره خوله یې وویل:

_قربان دې شم، پوهېرم چې ته د هېڅ شي کمې نه لرې، څه چې وغواړې، د سترگو په رپ کې درته را رسېږي. خو لږ گوستاخي مې وکړه. خالي لاس راتگ ښه نه راته ښکارېده. جنگوزې مې درته راوړې.

حاجي ناپک بېرته دوه گامه شاته وښوييد.

يوه کوچي ته مې پام شو، پر خړو خاورو هوار پوزي ته يې کتل.

ومي ويل:

_حاجي ناپکه! کور دې ودان چې د خداى دوستانو ته په درنه سترگه گوري. ته سم وايي! ماته هېڅ هم کم نه دي، دا تېر ماخستن لا کړپا له خوبه را وينس کړم، ړندکى و، په سمڅه کې يې غالى هواروله. ور هاخوا د سرو زرو په لوبښو کې رنگارنگ تازه مېوې ايښي وې.

ړندکي راته وويل چې قربان دې شم، د دنيا ټول خوندونه دې په واک کې دي، خو ته وچې شونډې په خړو خاورو کې پروت يې، نه مې لورېږي! خير دى، دا غالى او لږه مېوه ومنه!

خو ما سپک کړ، ورته ومې ويل چې نه ، نه ، نه! زه خو دې نن نه يم پېژندلاى، کلونه کلونه مې مريد يې. په دې نه پوهېږې چې بغدادی پير په دنيایي لهو لېه پسي نه گرځي! هله! دا دنيایي مردارياني دې در ټولي که!

غلى شوم. کوچيانو وچې سترگې راته نيولي وې.

سر مې څو ځله وڅوځاوه، ومې ويل:

_هی هی! ځواني وه، نه پوهېدم، په بغداد کې مې د سرو زرو کور درلود. په حساب سل مزدوران راته گرځېدل. باغ، څلوېښت ښکلي مینځي، تر حده وتلي ځمکې، سره او سپین... د هېڅ شي کمې نه و، ټوله ورځ به مې په ښکار او مزو تېروله، خو یوه شپه مې خپل نیکه شېخ نوراني اغا په خوب ولید. د سمندر د اوبو پر سر ولاړ و، تکه سپینه رڼا ترې بادېدله، ډله سمندري ښایپړۍ یې د حجاب په ثوابونو پوهولې. ورغلم، خو نیکه مخ رانه واړاوه. هماغه خواته یې ودرېدم، بیا یې هم راته ونه کتل. ورته ومې ویل چې زه یم، ستا لمسی. خو نیکه په خپلو مبارکو لاسونو پورې وهلم. تر لمنې مې ونيو، لاس مې اور واخیست.

ومي ژړل... نیکه په خشکه راته وویل چې د پیرانو رنگ دې بد کړ، د

دنیا لهو و لهب د خدای له عبادته ایستلی یې....

را وینن شوم، لستونۍ مې سوځېدلې و. بس! په هماغه سهار مې خپل د سرو زرو کور، باغ، ځمکې... هر څه پر غریبانو ووېشل.... غلی شوم، کوچیان سونگېدل، پزې یې پورته کښولې....

ومي ویل:

د دنیا لهو و لهب مې پرېښودل. اوس دنیا (ثروت) د مردارو اوبو غونډې راته اېسي. پایځي ترې ټولوم. که نه د قارون د ورکې شوي خزاني ځای هم را مالوم دی، خو نه ارزي! کوم خوند چې په عبادت کې دی، بل څه یې نه لري....

غلی شوم، کوچیانو اوښکې تویولې.

ښه شېبه ووته، د حاجي نایک غریو نیولی غږ مې واورېد:

__بازہ! د بغدادی پیر مبارکی خبری دی واورېدی؟! تاته وایی!

یو له عمره پوخ سری وسونگېد. په ژړا کې یې وویل:

__توبه مې ده.

ومي ویل:

__باز څه کړي؟!

حاجي نایک پر خپله پزه د خادر پیڅکه تېره کړه!

__پیرگله! قربان دی شم. باز جایی (کلیوال) دی، څو ورځې مخکې یې د تناره د جوړولو له پاره پخه خاوره وړه، د سرې غونډۍ خاوره کلکه ده، له کولنګ سره یوه ژېړه روپی را ټنډلې وه. باز وایی چې د زرو ده. نن هماغه ځای ته بیا ور روان و. خو کولنګ مې په کېږدۍ کې ترې کېښود، ورته ومې ویل چې راءه! نوی پیر پیدا شوی، پټې ور مالومي دي.

حاجي نایک غلی شو، باز ته یې وکتل، وایی ویل:

__هله! پیرگل ته هغه روپی ورنکاره که.

باز د خپلې زړې، خیرنې، شکېدلې سدرۍ په جیب کې گوتې ننه ایستې، یوه ځلانده ژېړه سیکه یې راته ونيوله.

په زړه کې مې خوشالي منډه واخیسته، خو ځان مې کابو کړ، د سرو زرو سیکې ته مې په ځیر ځیر وکتل، یو دم مې ټنډه تروه کړه، ومې ویل:

__خپل لمونځونه مه خرابوی، ورته وگورئ! د مسو په دې روپۍ د لوڅ لپړ سړی
شکل کېندل شوی دی. بوت دی. گناه لري.

سیکه مې د غار خولې ته ور وغورځوله. زړه مې ولرزېد، سیکه هماغسې په
رغړېدو_ رغړېدو له غاره ووته.

سترگې مې پټې کړې، ومې ویل:

__بازه! ځان مه ستړی کوه! همدا گړۍ په هغه ځای کې ولاړ یم چې تا دا روپۍ پیدا
کړې وه، اه! کاشکې د بغدادی پیرکرامات در مالوم وای، تر ځمکې یو گز لاندې
خاورې هم وینم. له غټ، تور مار پرته هېڅ هم نه شته.

د باز غږ مې واورېد:

__قربان دې شم! خو دا لومړۍ ځل نه دی. یو ځل پخوا مې هم....

غلی شو، خبره یې بشپړه نه کړه.

ومي خندل:

__پوهېزم چې څه دې پیدا کړي ول، خو زه درته ووايم که نه، ته یې په خپله وایې؟!!

باز په خواره خوله وویل:

__د ډبرې کوچیني بوتان! یو نه و، دوه نه ول. سمه لویه سمڅه ترې ډکه وه. له ماتېدو
وتلي ول، د سمڅي خوله مې بېرته پټه کړه.

ومي ویل:

پوهېدم چې څه وايي، خو د شيطان له ځالو ليري گرځي! پوهېږي! په هماغه ځای کې یو وخت پېریانو ژوند کاوه. کاپر ول، بتانو ته به یې سجدې لگولې! کاپر پېریان له زړونو ډېر سخت دي، ځان او اولادونه دې ترې ساته.

باز په وارخطايي وويل:

توبه مې ده! خو هغه ژېړه روپۍ به څنگه شي. هغه خو مې هم له.

په خبره کې ور ولوبدم:

غم مه کوه، رندکي پيري ته به ووايم، روپۍ به بېرته په هماغه ځای کې کېږدي چې تا ترې را اخيستي وه.

د باز رنګ بېرته خپل ځای ته راغی.

ناڅاپه له لاوې سپېکړه د قدم شاه توخی را ووت. لينګي مې ولړزېدل. اه! نو دومره لويه غلطې. د دستگاه سويچ مې څنگه هېرېده!

يودم مې تندي تريو کړ، په زوره مې وويل:

مه کوئ! دا ځای د ساعتيري نه دی، له کتابونو ليري گرځي!

لاس مې ور وغځاوه، د کتابونو د ټولولو پر وخت مې د دستگاه سويچ وواهه. کوچيانو ته مې وکتل، ږدې سترګې يې راته نيولي وې... ومې خندل:

ها! د کوچيانو له شوخی مو دې خدای وساتي، نه کرارېږي.

کوچيانو یو بل ته وکتل. حاجي نایک وويل:

__قربان دې شم، دلته خو یواځې شامتوره پرته ده، هغه هم...__

په خبره کې یې ورو لوېدم:

__مه پسې ګرځئ! پټې بلاوې دې خدای پټې لري.

د کوچیانو سترګې رډې راختلې وې.

ومي خندل:

__بغدادی پیر خو یواځې په انسانانو کې مريدان نه لري، ګڼ پیرپان هم پرې را ټول دي، همدا اوس دلته دوه کوچیني پېریان له خپلې ناروغې انا سره راغلي. ښه ده چې نه یې وینئ!

خړو خاورو ته مې وکتل، ومې ویل:

__ادې! ما خو درته وېل چې د بغدادی پیر دم بې تاثیر نه دی. اوس دې رنگ تازه راته ښکاري.

د سترګو له کونجه مې کوچیانو ته وکتل، وار خطا ول.

ومي ویل:

__همدلته یوه ناروغه زړه پیرۍ پرته ده.

ګررر شو، له حاجي ناکه پرته ټولو کوچیانو د سمڅي خولې ته منډه واخیسته.

ومي خندل:

__ راحی! راحی! زړونه مو غټ ونیسئ! مه وپرېږئ! پېریان کار نه درباندي لري.

یو، یو بېرته راغلل، خو دا حل لیرې کېناستل. ټولو هغو خړو خاورو ته کتل، چې خیالي پېری ورباندي پرته وه.

د حاجي ناتک غږ مې واورېد:

__ قربان دې شم. گوستاخي کېږي! خو توخی د غټ سړي و.

ومي خندل:

__ پېریان ډډ غږ لري، دا خو یې لا یو ماشوم وتوخېد، که غټ پېری توخېدلی وای، زړه دې له بېخه را ووت.

غلی شوم، ومې ویل:

__ دا ناروغه، زړه پېری درته راوغږوم؟!!

له حاجي ناتکه پرته ټولو چیغې کړې!

__ نه! خدای ته وگوره! زړونه به مو وچوي.

د بني لاس خلاصې گوتې مې تر خاورو یوه لوېشت پورته ونيولې. یوه شېبه غلی وم، بیا مې یو دم وخنډل:

__ ادې! اوس بڼه یې! تندي دې سوړ دی. تبه دې پرې شوي ده.

یوه شېبه غلی وم. بیا مې وویل:

__ هو ادې! سم وایې! ورځی! خو هېر دې نه شي، تاوید ته به اوه سپینې جامې ور اغوندې.

د غار خولې ته مې وکتل، ناره مې کړه!

__ وه ماشومانو، راشی! انا مو تر لاس ونیسې چې ونه لوېږي.

په لاره کې ناست کوچیان د غار دېوال ته ور وښویدل.

شامتوري ته مې وکتل، دوا کار کړی و، سترگې یې پټې وې، سو که سوکه، منظمه ساه یې اخیسته.

د حاجي نایک را پام شو، نجلۍ ته یې وکتل، خړې شونډې یې خندنۍ شوې. په خوند یې وویل:

__ قربان دې شم! پوهېدم چې دم او دوا (دعا) دې بې څه نه ده.

نورو کوچیانو ته مې وکتل، لا هم د غار له دېوال سره ناست ول.

ومي ویل:

__ مه وېرېږئ! پېریان ووتل.

ټول تر شامتوري را وگرځېدل. یوه شپه یې پرته نجلۍ ته وکتل، بیا یو دم زما پر لاسونو را پرېوتل، وار نه کېده، هر یوه هڅه کوله چې زما تر لاسونو خپلې شونډې را ورسوي.

د حاجي نایک وارخطا غږ مې واورېد:

__شامتوره مو ژوبله کړه.

ور ومې کتل، زما پر لاسونو د یوه پراته بوډا لوڅه سپېره پښه د نجلۍ پر ټټر پرته وه. ټول مې شاته کړل. شامتوري ته مې وکتل، په رڼو سترگو کې یې وېره پرته وه. نجلۍ مې ورو را پورته کړه. ومې ویل:

__څنگه یې لوري!

نجلۍ په حیرانۍ راته کتل.

حاجي ناک په خوند وویل:

__ښه ده، ورته وگورئ! دردونه یې غلي شوي دي، چيغې نه وهي.

کوچیان بیا زما د لاسونو د ښکلولو له پاره را مخکې شول، خو زما تریو تندي بېرته پر خپلو ځایونو کېدل.

نجلۍ په مراوي غږ وویل:

__بابکه! وړې یم، کورتو ته مې زړه کېږي.

حاجي ناک خپله لور په غېږ کې ونيوله. په خوند یې وویل:

__چې ته خدای را ښه کړې، د کورتو غم مه کوه، پیرگل ته کورت څه دي!

ماته یې وکتل، په سترگو کې یې خوشالي پرته وه. په خواره خوله یې وویل:

__قربان دې شم. شامتوري دا دوی ورځې خدایکه په هېڅ شي ځکه کړې وي. اوس

یې کورتو ته زړه شوی، ږندکي پېږي ته به نه کې ور ناري؟!

اه! کورت! همدا گری می یو کورت په زر روپی هم اخیست، خو دا سپره غر او
کورت! ډېر سره لیرې ول.

د شامتوري پر سر می لاس تېر کړ، ومی ویل:

__لوري! ته ناروغه یې، کورت تاوان درته لري. اوس به غوښه درته را وغواړم،
زما خدمتگار سلامت ورون پوخ کړی دی.

د نجلی تندي نری گونځې پیدا کړې:

__نه، غوښه می بده ایسي.

حاجي ناک په غوسه وویل:

__گوستاخي مه کوه، همدې پیرگل له مرگه راوگرځولي... هله! ژر یې لاس ور مچو
که.

ومي خندل:

__خیر دی! ماشومان دي. تر اوسه لا په مقدساتو نه پوهېږي.

کوچیانو ته می وکتل، پوهېدم چې د (مقدساتو) له ټکي یې مانا نه ده اخیستې، خو یو
یو لغات ښه و، پوه مالومېدم.

د اوبو پټک می وغوښت، یوه کوچي له ملا را خلاص کړ، د جام پاتې اوبه می پکې
واچولي، حاجي ناک ته می وویل:

__دا شفا بخشه اوبه اسانه نه دي پيدا شوې، له کوه قافه راغلي، نجلۍ ته يې درې وخته ورکوه، سهار، غرمه، بېگا.

د حاجي ناتيک سترگې له اوبنکو پکې شوې، دواړه لاسونه يې راوغځول، پتک يې څو ځله بڼکل کړ، په ډېر احتياط يې په څادر کې وتاړه.

يوه ځوان وويل:

__يا پيره! تر تا لوگۍ شم، مورکۍ مې څه نه ويني! را يې ولم؟!!

نور کوچيان هم په خبرو راغلل، د يوه مېړو شيدې نه کولې، د بل پرله پسې لوني زېږېدلې، د بل اولاد نه کېده، د يوه پر رمه لېوه اموخته و....بس! ټولو مرسته غوښته. سر مې ورته وخوځاوه، ټول خوشاله د باندې ووتل.

د سمڅي په خوله کې ودرېدم، کوچيان تر چينې تېر ول، شامتوره په خپلو پښو تله....

ځمکې ته مې وکتل، زړه مې خولې ته راغی، د زرو سيکه نه وه. قدم شاه مې را وغوښت، تيرې مو واړولې، سيکه پيدا نه شوه.

قدم شاه مې لاندې ولېږه، ښه شېبه وروسته بېرته راغی، په لاس کې نيولې ژيرې سيکې ته يې کتل.

ويي ويل:

__سوچه سره زر دي.

سیکه می راو اخیسته، بلی خواته یی د پخوانی یونان په سبک جوړه شوې ودانۍ کېنډل شوې وه.

ومي ويل:

__مجبور یو. باز به یو ځل بیا را غواړو!

قدم شاه په حیرانۍ راته کتل...

ومي ويل:

__باز ويل چې له بوتانو ډکه سمڅه یی موندلې ده. پوهېږې! پلار می د لندن په ملي موزیم کې کار کاوه، هغه وخت ماشوم وم، کله کله به یی موزیم ته ورسره بیولم، د نایابه او تاریخي اثارو په اړه به یی اوږدې خبرې راته کولې... په مکتب او پوهنتون کې می هم تر ټولو ډېرې نومرې په تاریخ کې وړې. دا ډول ځایونه بې څه نه دي.

قدم شاه وتوخل.

یوډم می وویل:

__وه احمقه! له لاوډ سپېکړه لیرې کېنه، یوه توخې دې نږدې غرق کړی وم.

غرمه مو په دوو نفرو د پسه سلامت ورون وخوړ. ماسپینین د نږدې غره سر ته وختو. شاوخوا می وکتل، په شنو ونو کې سره غونډۍ نه بنکارېده.

پر یوې ښکې شوې وچې ونې کېناستو، قدم شا ته می وکتل، ومی ويل:

__سبا ته به ډېر مېلانه ولرو.

قدم شاه په حیرانی راته کتل.

ومي خندل:

_کوچیان دي، د چا مور په سترگو سم نه ویني، د بل مېرې شیدې نه کوي، د یوه په
ر مه لېوه اموخته دی....

قدم شاه وویل:

_نو څه ځواب ورته لري؟!

ومي ویل:

_اسانه ده، بس! د خپلو خبرو په پای کې به یو د (خو) ټکی ور اضافه کم.

سهار د کوچیانو سلامت کاروان راغی، چیني ته نږدې درې اوبنې، څلور آسان، اته
خري او دوه کچري ودرېدې، د لاوې سپېکر کراماتو ته ضرورت نه و. پوهېدم چې
نارینه وو به په کېرډیو کې د بغدادی پیر کرامات یاد کړي وي.

واړه، زاړه، بنځي او نارینه له قدم شاه سره پورته را وختل. تر نیم ساعت ډېر وخت
یواځې زما د لاسونو په ښکلولو تېر شو.

ټول کېناستل، خري، پري له چاودو ډکې څېرې یې درلودې، د هر یوه د جامو اصلي
رنگونه ډېر وخت او ډېرو اوبو وړې ول. په څېرو کې یې وېره ښکارېدل.

د خپلو کراماتو په اړه مې اوږدې خبرې وکړې، ومې ویل چې په حبشه کې مې د
مور زادي وړوند سترگې بېنا کړې، په بخارا کې مې یو گونگی په خبرو را ووست. په
کوه قاف کې مې په پښو شل پیری په پښو ودراره....

کوچیانو توبی ایستی....

اورډي خبرې مې وکړې، یواځې له خپلو کراماتو غږېدم، خو د خبرو په پای کې مې
د (خو) ټکي را وایست. ومې ویل چې زما دم او تاوید په هغو کسانو تاثیر نه کوي
چې بې ایمانه وي....

لومړۍ مې یوه زړه ښځه را وغوښته، ښځې په خواره خوله وویل چې سترگې یې سم
کار نه کوي، هر څه تک تور ورته ښکاري.

د هغې پر سترگو مې گوتې کښنودې. شونډې مې وخوځېدې، چوف مې کړل.

ښځې سترگې خلاصه کړې، د غار خولې ته یې وکتل، یوډم یې په خوشالۍ وویل:

__سترگې مې سمې شوې، باور وکړ! د غار په خوله کې مې یو کرپوری ولید، منډه
یې واخیسته.

په زړه کې را تېره شوه:

__هوښیاره یې، په دې خلکو کې به یوه بې ایمانه ښځه څنگه ژوند کوي!

ښځې یوه ماشوم ته لاس ورکړ، په شکرونو __شکرونو له غاره ووته.

بیا یې یو اويا- اتيا کلن مور زاده شل بوډا په څادر کې را ته راوړ. له دم نه
وروسته یې ناره کړه، ویې ویل چې پښې یې ژوندۍ شوې.

بوډا د ولاړېدو هڅه وکړه، خو بېرته ولوېد، رنگ یې د بې ایمانۍ د ټاپې له وېرې
تک سپین واوښت.

ومي خندل:

_دومره ژر هم نه، بس، یو خو ځایستونه درته لیکم، شپږ میاشتي وروسته به په خپلو پینو گرځي.

خو پوهېدم چې تر شپږو میاشتو ډېر ژوند نه شي کولای. بوډا یې بېرته په څادر کې لاندې چيني ته یووړ.

د عادي ناروغیو علاج اسانه و. سردردی، تبې، جلدي ناروغیو... ته مي مختلفي دواوې درلودې...

شېبه وروسته یواځې هغه نارینه پاتې ول چې خپل مشکلات یې د نورو تر مخې نه شواي ویلي. ټول مي د باندې وایستل، بیا مي یو-یو را وغوښت. لومړي کوچي اولاد غوښت. اول مي په خبرو را ووست، بیا مي دم پرې چوف کړ، ورته ومي ویل چې په غېږ کې دي یو ګلالی ماشوم وینم، توري غټي سترګې لري، له خدا شین دی....

د کوچي رنگ تازه شو، خو دوهمې خبرې مي د هغه په خړو شونډو غزېدلې موسکا بېرته سره ور ټوله کړه. (خو) مي پکې را وایسته، ومي ویل:

_خو یو شرط لري، په رڼا ورځ به په کېږدی کې له خپلې ښځې سره پرېوځي.

کوچي ولاړ شو، ټنډه یې تروه وه، پوهېدم چې له ذهني کشمکش سره مخامخ دی، له یواځیني یوې کېږدی څخه د پلار، مور، ورونو، خویندو، ورېرو... ایستل او بیا په رڼا ورځ له خپلې ښځې سره پرېوتل؟! بنده یې بوله.

بیا د اتو لونو پلار راته کښاست. یو دم یې وژړل، بس! له بغدادی پیره یې یو زوی غوښت. لنډه مې ور یاده کړه چې یو نه، غبرگ زامن یې په نصیب کې دي، خو دوه کاله وروسته.

چا سپینوله؟! ما په دې غره کې دومره ډېر وخت نه تېراوه.

کوچي شکرونه ایستل....

بل کوچي ته وار ورغی، په رمه یې لېوه اموخته و. لنډ مې وپوهاوه چې ړندکی پیری به لېوه پوه کړي، خو دی دې هم یو غټ، خړ سپی وساتي.

بل کوچي ته خوب نه ورته، له چوف وروسته مې ورته وویل چې پوره درې شواروزه به خپلې سترگې له تړلو پرته پټې نیسي.

بیا یو هډور خیرن ځوان راته کښاست، تر ډېره یې خبرې نه کولې، یواځې ځمکې ته یې کتل. مجبور مې کړ، نوم یې عطا گل و، په شرمېدلي غږ یې راته وویل چې پر یوې جایې (کلیوالي) نجلۍ مین دی.

په خدا مې ورته وویل چې یاري په پټه نه کېږي! د بغدادی پیر کرامات به هله در ورسېږي چې نجلۍ ته سپینه خبره وکړي، بس! نجلۍ به له تا پرته بل نارینه ورور وگني.

نور کسان راغلل، هر یوه ته به مې سل په سلو کې ډاډ ور کاوه، خو یو داسې شرط به مې هم ورسره تارې چې پوره کول یې له وسه وتلې خبره وه.

خو په دې کې مې ځینې ساده شرطونه هم یاد کړل. د کلي له گودره د اوبو څښل، په کلیوال ملا پسي درې ورځې پنځه وخته لمونځ، د کلي د خان یا ملک له کوره د تود پاستي راوړل....

په هر شرط کې مې ځکه کلی یاداوه چې دا کوچیان به کلیو ته تلل او هلته به یې ضرور د بغدادی پیر کرامات یادول.

دمونه او کرامات تر مازدیگره تاوده ول. کله چې کوچیان لاړل، نو د چینې تر څنگ د شکرانې درې سېرلي، اته تکي تورې چرگي، په دسمال کې تړلې هگۍ او یو پسه پاتې شول.

بس! قدم شاه ته خدای ورکړه، بېگاه ته یې دوې چاغې چرگې اور ته ونيولې، سهار یې په یواځې ځان پنځه هگۍ وخوړې.

اته بجې د باندې ووتم، د پسه یواځې یوه پښه پرته وه. سیرلي نه ښکارېدل.

قدم شاه ته مې ور غږ کړ، دواړه په بېره لاندې کښته شوو، د وینو تر څنگ مو د لېوانو پلونه ولیدل. شاوخوا مې وکتل، هېڅوک نه و.

لومړی مو ورون لیرې یووړ، بیا په ورکو سیرلیو پسي وگرځېدو، یو سېرلي مو له ټیټې ونې را کوز کړ، د پاتې دوو درک نه مالومېده.

درې ورځې تېرې شوې، نه مو ځایي (کلیوال) ولید او نه هم کوچی. په درېیمه ورځ یو له عمره پوخ کوچی له گوډ اوبښ سره راغی، له تاویز او د اوبښ د پښې له تړلو وروسته مې ورته وویل چې په درېیو ورځو کې مې یو کوچی هم ونه لید.

_کوچي لنډه را یاده کړه چې د عطاگل په پاتیا (فاتحي) ناست وو.

ومي ويل:

__ولي، هغه خو روغ جوړ تکره خوان و؟!

کوچي سوړ اسویلی وایست:

__نه پوهېږم! عطا گل شرمناک او په سد سړی و، خو خلک وايي چې په گودر کې یې یوې ځايي نجلۍ ته وار له واره د مینې خبره کړې وه، بس! نجلۍ کور ته منډه اخیستې وه، وروڼه یې خبر کړي ول. عطا گل یې په بېلچو مړ کړ.

د کوچي له تگ وروسته قدم شاه پر اوږه لاس را کېښود، په ملنډو یې وویل:

__دې ته وایي د بغدادی پیر کرامات!

سوزان د تلیفون پر زنگ جټکه وخوړه، کېناسته، مور یې په وچه کې ولاړه وه. له لیرې یې لاسونه ورته خوځول. سوزان پاروگان ووهل، شېبه وروسته ساحل ته ورسېده. د پلار خوشاله غږ یې واورېد:

__د نیکه یادښتونو ډېره مصروفه کړې یې، ویي ولوله، خوند ترې واخله، باوري یم، پر غور نیکه به دې افتخار وکړي، افتخار.

ټوله کورنۍ پر هوار شوي فرش کېناسته. کباب خوندور و. پاتې ورځ په چکر تېره شوه. مازدیگر یې سره راټوله خیمه، کیشتی، فرش... د موټر پر سر وتړل، شپه یې د یوه شنه غره په لمنه کې یوه لوی مېلمستون ته وروړه.

مېلمستون له توریستانو ډک وو، چا سندري ویلي، چا نخا کوله، ځینو ژېړو قوي گروپانو ته والیبال کاوه....

سوزان کانتین ته ودرېده، برگر، انرژي او یو بوتل اوبه یې واخیستل، لیرې لاره، په
گوبنه حای کې پر اوږده څوکی کېناسته، کتابچه یې را واخیسته، په پورته ولاړ گروپ
کې دومره زور و چې د خپل غور نیکه خط په اسانۍ ولولي.

ډېوېډ جونز څو میاشتې وروسته تاریخ لیکلی و:

__ خبره د ملک ځونډي د مېلمنو تر کوټې را ورسېده. په ټول کلي کې تر دې بله ښکلي
او سوتره کوټه نه شته. دا اوږده کوټه د چهار تراشو له لرگي جوړې وړې کړکۍ
لري، پر توشکو پاسته لیمڅي پراته دي. غولۍ لیکي لیکي گېلمانو نیولۍ دی... خو دې
کوټې ته راتگ خپله کیسه لري.

غره ته د کوچیانو نور قومونه هم را مات شول، بس! خوله به مې له ډېرو چوف کولو
ستړې شوه، خو تر دې دمه مې لا د امان الله خان پر پاچاهي کار نه درلود. ماته په
ځایي خلکو کې د مريدانو پیدا کول هم مهم ول.

کله کله به یو کلیوال هم راغی، له دوی سره مې ډېره خواري ایسته، د کراماتو وار نه
کېده، خو دا عادي کلیوال وو، خبرو یې پر نورو دومره تاثیر نه درلود. فکر مې وکړ،
که مې د خان، ملک او قومي مشر باور خپل کړی وای، نو اولس خپله را نږدې
کېده.

ځینې کلیوال مې راوغږول، څلورو کسانو پر پراخه سیمه باداري چلوله. خو دا
مغروره او بانفوزه کسان باید تر بغدادی پیره په خپلو پښو راغلي وای.

لومړی مې د حاجي پاینده خان په باره کې ځینې کسان وغږول، پاینده خان زړور
سړی و، دوه ویشته لوی او واړه کلي یې تر امر لاندې ول. له ځنغوزیو ډک غرونه
یې درلودل....

د کلیوالو په خبرو کې مې د دې سړي کمزوری ټکی ونه موند، خو اخیر د یوه لېونحاله کلیوال له خولې روغه خبره را ووته. اویا کلن پاینده خان یواځې یوه میاشت مخکې څلورمه بنځه کړې وه، خو اوس په مهمانخانه کې وېږېده.

اویا کلن بوډا، څلور بنځې!

کورته به نو ولې ورته!

له کلیواله مې وپوښتل:

__ دا سړی خط لوستی شي؟!

ویي ویل:

__ نه پوهېږم، خو یو ځل یې په یوه ختم کې سپاره مخ ته نیولې وه.

کوچینی کاغذ مې را واخیست، یواځې یوه جمله مې ولیکله:

__ یو ځل بغدادی پیر ته راشه، پاتې عمر د کور په کوټو کې تېر که.

کلیوال ته مې دوی خبرې وکړې:

لومړی! دا کاغذ به سیده تر حاجي پاینده خانه ور رسوي.

دوهم! کومې خبرې چې دې د پاینده خان په اړه ماته وکړې، پاینده خان به بوی هم نه ترې وړي، که نه ږنده کی پیری در لېږم، له اولادونو سره به دې شنه لمبه کړي.

د غار تیاري برخې ته لارم، د جنسي قوې د ډېرېدو دوی غټې گولۍ مې وټکولې.

سپین پوډر ترې جوړ شول.

په دوهمه ورځ له چينې سره درې آسونه ودرېدل. دوه ټوپکوال لاندې پر تير و
کېناستل، درېيم، پورته را وخوت.

د ډنگر بودا خربلې ريره رسېدلې وه، تک سپين، خيرن، ډبل برېتونه يې پر شونډو
پراته ول. يوه لويشت کم سوري ټټر يې د توپانچې د مرميو په پلن کاش کې پټ و.

ومي خندل:

__حاجي پاينده خانه! ايله په ايله چې د غريبانو پوښتنې ته راغلي.

سړي په حيراني وويل:

__له کومه پوه شوي چې زه حاجي پاينده خان يم؟!!

راغی، زما پر لاسونو يې شونډې کېښودې!

ومي خندل:

__د چا چې پېريان تابع وي، په دې هم پوهيږي چې د څلورو ښځو خاوند ولي په
مهمانخانه کې شپې تيروي!

د بودا خر غومبرې سره شول.

تر لاس مي ونيو، تر څنگ مي کېناوه. خو لا يې هم ځمکې ته کتل.

ومي ويل:

__د کور والو دې ډېر درته وويل چې اويا کلن سړی يې، له څلورمې ښځې تېر شه،
خو تا نه منله!

یو دم یې راته وکتل، خوله یې جینګه کړه!

__ اې په خدای! تاته خو په رښتیا هم پټې مالومې دي.

په زړه کې را تېره شوه:

__ اې ساده ګله! پټې نه دي، حتما به یو چا درته ویلي وي چې وروره، پلاره، یا نیکه!

اویا کلن سړی یې، په ځان کې دې یو پاو غور نه دي پاتې، څلورمه ښځه څه کوي!

یو دم مې وخنډل:

__ خو زړه دې ځوان دی!

ویي خنډل، په خوله کې یې یواځې دوه، درې، چینجن غاښونه پاتې ول. بېرته یې

کڅوړني سترګې له اوبښکو ډکې شوې، سر یې وځړېد.

ومي ویل:

__ غم مه کوه! بغدادی پیر به دې د کور کوټو ته بوځي.

ښځه یې راته وکتل، په سترګو کې یې ځلا پرته وه.

له جېبه مې یو کوچنی کاغذي پاکټ را وایست. ومې ویل:

__ په دې کې د کوه قاف د سپینو ګلانو شیرې را ټوله شوې ده. یو نښوار نن شپه

وخوره، بل هم بلې شپې ته وساته!

بودا په شرمیدلي غږ وویل:

__کار به ورکي؟!

ومي خندل:

__بغداي پير خامه خبره نه کوي!

بوډا په خوشالۍ د باندې ووت. ما يې تر درېيو ورځو د بيا راتگ تمه نه درلوده، خو
بوډا په دوهمه ورځ بېرته راغی، دا ځل يواځې و، ږېره يې پاکه خړپلې وه،
ډبلو بربتونو ته يې تک تور رنگ ور کړی و. وار له واره مې پر لاسونو را
پرېوت، په سخته مې خپل لاسونه ترې ټول کړل. بوډا يوه خبره کوله:

__يا پيره! د خدای روی ومنه، په مړيدی مې ونيسه....

ما به نو څه پکې ويل؟! مړيد مې کړ.

سترگې يې وځلېدې، بيا يې زما بنی لاس د مچولو له پاره ور کش کړ. مخامخ راته
کېناست، په شرمېدلي غږ يې وويل:

__سپينې شيرې کار وکه.

ومي خندل.

د بوډا سر وځړېد، په غږ کې يې له شرم سره لږزه پرته وه:

__يا پيرگله! له تا به څه پټوم، سپينه مامد دينه به درته وکم، په يوه شپه له خپلې نوې
کډې سره دوه واري پرېوتم.

ومي ويل:

__له ما څه پتولای نه شي.

غلی شوم، یوډم یې راته وکتل، د خواست په ژبه یې وویل:

__خیر دی! قربان دې شم، د سپینو گلانو یو څه نوره شیر به نه کې راته پیدا؟!!

ومي ویل:

__اوس څه نه شم درته ویلای!

د تندي گونځې یې لا پسې ژورې شوي:

__مه مې نا امېده کوه! تاته څه سخته ده؟!!

ومي ویل:

__خطر لري!

یوډم په احساساتو راغی!

__څه خطر؟! لس، شل، دېرش! هر څومره ځوانان چې غواړي له ټوپکو سره یې درته

راولم. یا ماته د کوه کاپ (قاف) لاره را وښیه!

ومي خندل:

__د ټوپکو خبره نه ده. پوهېږي! د دې گلانو پر سیمه کاپر پیریان پاچاهي کوي. وره

خبره نه ده، کاپر پیریان!!! خدایکه مو وینه ځمکې ته هم پرېږدي.

بودا چورت یووړ.

ومی ویل:

__بله خبره! له زرو سپینو گلانو ايله يوه چونډی شیره را تولېدای شي.

بودا په خواره خوله وویل:

__مه می نا امېده کوه!

ومی ویل:

__خاطر دې ډېر راباندې گران دی، ړندکي ته به ووايم، کېدای شي چې په کوم چل
یوه، دوه چونډی سپینه شیره درته راوړي، خو پنځلس ورځې وخت غواړي.

بودا یو دم وخنډل:

__قبوله می ده، قبوله می ده.

غلی شو، ویي ویل:

__خو خیر دی، تر پنځلس ورځې به یې ډېر نه ځنډوي.

اجازه یې وغوښته، د غار تر خولې پورې د شا په خوا ته. ودرېد، ویي ویل:

__قربان دې شم! هر څه چې غواړې راته ویي وایه! تر بېگا پورې به یې درته را
ورسوم!

ومی خنډل:

بغدادی پیر انسانانو ته ضرورت نه لري. څلوېښت زړه پېریان یې تابع دي، څه چې غواړي، په خپله ورته راځي.

سړی تابع شو، په یوه چوندی سپینې شیرې یې مړي هم راته کول.

وار کریم داد ته را ورسېد، دې هډور ځوان په یوه بسته قوم واک درلود، خبره یې، خبره وه، په خپل قوم کې هېچا هم دومره زړه نه درلود چې خان ته نېغ وگوري، خو دې پیاوړي خان هم کمزوری ټکی درلود. کال مخکې یې له یوه کوچي سره خورلي و، کوچي د قوم لوی خان پوري وهلی و، یوه خان به د یوه سپېره کوچي دومره لویه سپکه څنگه تېروله! په هماغه سات یې د خپلې توپانچې ډز پرې کړی و.

جرگې کېناستلي وې، خو د مړه کوچي ورور په بدې کې له کریم داده اووه ښځې غوښتي.

سah زورور او کمزوری نه غواړي، پر هر چا گرانه ده، د لوی خان ژوند تريخ و، آزاد نه شوای گړځېدای، نه و ملامت، پوله، ونه، تېره... له هر ځایه د ټوپک خوله ور اوښتی شوای.

فکر مې وکړ، له دومره کراماتو وروسته به مې بیا هم په کوچیانو کې خبره نه چلېده؟! زړه مې نه منله.

حاجي ناټک مې را وغوښت، د بدې د سرېدو خبره مې ورته وکړه، خو د حاجي ناټک په خبرو کې نا امېدي گډه وه، ویې ويل چې د وژل شوي کوچي ورور لېونی غلام دستگیر نومېږي، لېونی قسم کړی چې خپل غچ به اخلي. یو سهار د کریم داد د کلا تر مخ په اخور کې ورته پټ و. خان له جوماته خپل کور ته تلو چې کوچي د ټوپک ډز پرې کړی و، خو د خدای ساتنه بېله خبره ده، گولی ونه خوړ. کریم داد

هم په منډه کې د یو ډزې توپانچې وارخطا وار پرې کړی و، خو توپانچه د کلا په لویه دروازه کې ترې پاتې وه... غلام دستگیر اوس هماغه توپانچه ترې....

حاجي نایک ته مې وویل چې غلام دستگیر له ما او زما له کراماتو خبر که، ورته ووايه چې که سوله ونه کړې، نو بغدادی پیر خفه کېږي، خو حاجي نایک رایاده کړه چې لېونی غلام دستگیر خدای نه مني، نو پیر به څنگه ومنې، ده تر اوسه اووه مړي کړي، په دې اوو مړو کې دوه پیران ول.

لینګي مې ولرزېدل. د شپې تر ناوخته مې د حاجي نایک خبرې په ذهن کې سره اړولي، خو د کار ټکی ترې ونه ووت.

سهار مې قدم شاه ته د حاجي نایک خبرې وکړې، له فکر پرته یې راته وویل چې ای ساده، له خانه د وسلې وړل، داسې ده لکه بنځه چې یې ترې بېولي وي، که غواړي چې کریم داد په خپلو پښو درته راشي، توپانچه یې پیدا که.

حاجي نایک مې را وغوښت، د توپانچې خبره مې نه شوای ورته کولای، خو دومره مې ورته وویل چې لېونی غلام دستگیر راته پیدا که.

حاجي نایک رایاده کړه چې لیرې ترې گرځه، څه یې کوي، لېونی غلام دستگیر له پیرانو ښه زړه نه لري، په کوچینوالي کې یې مور د دم، دوا (دعا) له پاره د پیر په نوم کوم ټگ ته ورغلي وه، ټگ د ښځې ټټر ته لاس ور وړی و. ښځې نارو کړې وه، هغه وخت لېونی غلام دستگیر ايله د څوارلسو کالو و، تر څو چې کلی خبرېده، د پیر غاړه یې پرې کړې وه. د لېوني غلام دستگیر له هماغې ورځې له پیرانو سره لوېدلي ده، خوند نه ورکوي. هسې به دې خوابدی کړي....

خو ما ټینګار کاوه، د دې لېوني لیدل ضرور و.

حاجي نايٽڪ راته وويل چي سمه ده، خو لڳوئي غلام دستگير په پار ه چنار کي اوسي،
دلته کله کله راځي، زما خبره پر ځمکه نه اچوي، که دلته د کوچيانو په هر تير کي
و، پيدا به يي کم او تر دي ځايه به يي خپله درته راولم.

دوي ورځي ووتي، د حاجي نايٽڪ او لڳوئي غلام دستگير درک مالوم نه شو، بل سهار
مي چيني ته نږدي يوه وچه ونه وهله چي دوه سپاره راته ودرېدل.

د قدم شاه تيبټ غږ مي واورېد:

__ بچو! اوس به څه کوي؟! د کراماتو له ځايه هم ليري يي.

غلي شو، ويي ويل:

__ ماته کوچيان بنکاري، په دوی کي خو به کوم يو لڳوئي غلام دستگير نه وي؟!

مازي شونډي مي وخوځېدي:

__ نه! لڳوئي له حاجي نايٽڪ سره راځي.

راغلو کسانو خپل آسونه پر ونو پوري وتړل. دواړو له رنگه توري لمر سوځولي
څېرې درلودې، يوه ټوپک او توپانچه، دواړه تړلي وو، له بل سره يواځې توپانچه وه.

مخکي راغلل، ټوپک تړلي، سور سترگي له ونې لور، هډور سړي په ډډ غږ وويل:

__ کوم يو پير گل ياست؟!

يو گام ور مخته شوم.

سور سترگی وویل:

__بنه نو، دا تگ ته یې چې خلک دې له غریبې ایستلي دي؟

په زړه کې مې خوشالی منډه واخیسته، دې سړي پیر ته عقیده نه درلوده، نو له لېوني غلام دستگیره پرته بل څوک نه و. لږ تر لږه د ده د نوم په اخیستلو خو مې یو څه کرامات ښکاره کولای شواى.

سور سترگی ته مې وکتل، ومې خندل:

__غلام دستگیره! پېر په غوسه یې!

سور سترگی له خدا شین شو، خو د ده تر څنګ له بدنه د کمزوری سړی ټنډه تروه وه.

سور سترگی په خدا کې وویل:

__څه دې وویل! غلام دستگیر!!!

بېرته یې خپلو تشو ته لاسونه ونيول، دا ځل یې خدا تېرې نارې ته ورته وه. بنه شېبه یې وخندل، بیا یې هماغسې په خدا کې وویل:

__د دې خو پېریان هم تابع دي.

بیا یې خدا ته خوله وازه کړه، خو دا ځل یې خدا لنډه وه.

__بنه نو، زما نوم خو دې واخیست، نو دا زما ملګری څه نومېږي.

غلی وم.

سری مخامخ وکتل، ویی ویل:

__هاغه ونه راته راوله!

بله خبره یی وکره!

__ووايه! نن سهار می څه وخورل، هه؟! څو اوبښی لرم؟! پلار، تره، نیکه می څه نومېږي؟! ماته وگوره! د یوه نوم راته واخله.

غلی وم.

سری زما تر اوږدې ږیرې خپلې گوتې لاندې کړې، د زنی پر لاندینی برخي می یی زور راووست. په غوسه یی وویل:

__څه عورته (ښځه) خو نه یی! ماته وگوره!

د قدم شاه وېرېدلی غږ می واورېد:

__پیر صېب مه په عذابوه! که نه نو ښه ورځ به ونه ویني!

سور سترگی ور وگرځېد، قدم شاه منډه واخیسته، څو گامه لیري ودرېد.

سور سترگی په ملنډو وویل:

__ښه ورځ؟!!

مخامخ راته ودرېد، ویی ویل:

__زه هسي هم بنه ورځ نه لرم، تر اوسه مي څلور مري کړي، د خپلي کډې (بنځې) او کوچنيانو رنگونه رانه هېر دي. نن دا غر، سبا ها غر، يوه شېبه هم خپل ژوند ته تمه نه لرم.

غلی شو، په ملنډو يې وويل:

__خو ته اوس ړندکۍ پيرۍ را وغواړه، خير دی! يا چوف راباندې وکه، اور را واچوه.

غلی شو، مخ يې را نږدې کړ، په ساه کې يې د نصوارو بوی گډ و.

ورو يې وويل:

__پوهېږي! زه تورباز خان يم، غلام دستگير مي تر څنگ ولاړ دی.

لينگي مي ولړزېدل، پر نيمه وهل شوې ونې پورې مي لاس ونيو. لېوني غلام دستگير ته مي وکتل، معصومي وړې، تکی توري سترگې يې درلودې، داسې نه ښکارېده چې تر دې دمه دې د کومې چرکې غاړه هم پرې کړې وي.

په لومړي ځل مي د لېوني غلام دستگير غږ واورېد:

__له ما سره دې څه کار و؟

اه! تر اوسه له داسې ورو او ارام غږه نه وم وپېرېدلی.

غلی وم.

غلام دستگير وويل:

پاره چنار ته تلم، خو حاجي ناتيک مي نه شو خپه کولای، لاره مي کړه کړه، د شپو
او ورځو مزل راته پاتي دی، خبره لنډه.

ومي ويل:

يو اخی درسره غرېدای شم؟!

د سور سترگي غوسه ناک غر مي واورېد:

ملنډې مه وهه! زما او د غلام دستگير تر مينځ هېڅ هم پټ نه دي، خبره وکه!

خو غلام دستگير گامونه واخيستل، ورپسې ورغلم، د يوې څپړۍ سيوري ته ودرېد.

پوهېدم چې د سولې خبرو گټه نه کوله! سل زړونه مي سره وتړل، ومي ويل:

ستا توپانچه غواړم!

د سړي په تور مخ کې شينوالی راغی، مخکې تر دې چې څه ووايي، ما وار ږومبۍ
کړ:

ستا تړلې توپانچه يو ډز کوي، خو ته بدې دار يې! پوهېرم! هوښيار سړی يې! په
داسې توپانچه کې به څه ونه وايي چې اووه گولۍ خوري، بس! يواځې ماشې ته گوته
ور وړه. که دې دښمن اووه ساوې درلودې، نو هغه بېله خبره ده، که نه، په روغو
پښو نه شي درنه تلای.

کوچي وچې سترگي راته نيولي وې.

ومي ويل:

__یو دوربین هم درکوم، له دې ځایه یې د هاغه غره پر سر گوښې ولارې ونې ته ور واچوه، پانې به یې وشمېرې. پیسو ته هم تیار یم، بس! غږ کوه!

کوچي وویل:

__دا توپانچه ولې دومره درباندي گرانه ده؟!

ومي ویل:

په بیه کې یې زه څه نه وایم، علت یې ته مه غواړه!

یوه شېبه غلې و، بیا یې سر پورته کړ:

__ته څوک یې؟!

ومي ویل:

__پیري مې ته نه منې، نو اوس داسې فکر وکه چې له یوه عادي سړي سره سودا کوي.

ويي ویل:

__دا سودا مې خوښه شوه.

دواړه مخکې لاړو، لېونی غلام دستگیر له چیني سره راته ودرېد، گریس بنده انگرېزي توپانچه، دوربین او څه پیسې مې ورته راوړې.

شېبه وروسته مې په دوو کوچیانو پسې تر هغو کتل چې په گڼو ونو کې ننوتل.

بېرته پورته وختم، توپانچه مې په څو ټوټو کې وپېچله. بله ورځ مې د کریم داد یوه کلیوال ته وویل چې دا امانت به همدا نن تر خانه ور رسوي.

له ځان سره مې حساب وکړ، د کریم داد کلي یوه ورځ د آس مزل غوښت، نو دا کلیوال به نن شپه ناوخته، کلي ته رسېږي، خان به سبا ورځ د راتگ تیاری نیسي، که بل سهار لمانځه مهال حرکت را وکړي، نو مازدیگر یې دلته بوله.

د شپې مې تبه شوه، تر ډېره خوب نه راته، یو وخت مې اوږې وخوځېدې، قدم شاه و، ویل یې چې کریم داد له چينې سره ولاړ دی.

د غار خولې ته مې وکتل، د لمر ژېړه رڼا پر تیرو پرته وه.

قدم شاه وویل:

ماسپین دي!

حیران شوم، د کریم داد دومره ژر او ناڅاپي راتگ ته مې تیاری نه درلود.

بدنې مې را واخیسته، مخ ته مې څو لپې اوبه ور واچولې. د غار خولې ته ورغلم، یو له عمره پوخ ځوان پورته را خوت، له چينې سره څو وسلوال کلیوال ولاړ ول.

بېرته پر خپل ځای کېناستم.

کریم داد راغی، زما پر بني لاس یې مازې شونډې ولگولې. مخامخ راته کېناست.

د هغه پرسېدلو سترگو یوه خبره کوله، ټوله شپه یې مزل را کړی و.

کریم داد وار له واره توپانچه راته کېښوده، ورو یې وویل:

__پیر صېب! خپه نه شي، دا توپانچه دې له کومه کړه؟!!

کله مې په دومره اسانۍ ځواب ورکاوه. ومې ويل:

__مه پسې گرځه!

د سړي په ټنډه کې گونځې پيدا شوې، په نا ارامه غږ يې وويل:

__ته پوهېږي! دا توپانچه.

په خبره کې ور ولوېدم:

__ولې نه پوهېږم! دا توپانچه ستا ده، ته بدې دار يې، دښمن لري، خوب يې در باندې

حرام کړی دی، له ونې، بوتې، ډبرې... هر څه وپېږي....

غلی شوم، داسې مې وښوده چې (د ته پوهېږي) خبرې خوند نه دی راکړی.

کریم داد وخنډل، خو پوه شوم چې دا خندا يې مصنوعي ده، په پوست غږ يې وويل:

__قربان دې شم، ته په هر څه خبر يې! خو خیر دی، دې بې خبره بنيادم ته ووايه چې

دا توپانچه دې له څه وه؟!!

ومې ويل:

__که درته ووايم چا راته راوړه، نه يې مني؟!!

يودم را مخته شو، ويې ويل:

__قربان دې شم، مور له پلاره، نیکه د تونسې د پیرانو مریدان یو. کافر مه رانه جوړوه، چې ستا خبره مې زړه ته ونه لوېږي، نو د چا خبره به منم!

ومي ویل:

__ړندکي پيري راته راوړه.

__ولي؟!

__ویل یې چې یوه ورځ د یوه کلي پر سر تېرېدم، یو خان مې ولید، د عزت او ابرو سړی و، خو د یوه خیرن کوچي له وېرې د باندې نه شوای را وتی. ان جومات ته هم نه ته. دې خان ته په کلي او اولس کې یو لوی پېغور ور پاتې و، توپانچه یې کوچي ورنه وړې وه.

د سترگو له کونجه مې کریم داد ته وکتل، سر یې وڅړېد.

ومي ویل:

__دا دوی ورځي مخکې بیا ړندکي راغی، دا توپانچه ورسره وه، ویل یې چې لېونی غلام دستگیر ویده و، توپانچه مې ترې را واخیسته، اوس غواړم چې دا توپانچه بېرته کریم داد ته ور وړم، خو ما منع کړ، ورته ومې ویل چې دا خلک له جنياتو سره نه دي بلد، که دې کریم داد دا اوږدې داړې او پر اوږدو وېښتو پټ ځان وويني، نو داسې یې بوله لکه لېونی غلام دستگیر چې ورته ولاړ وي، زړه به یې ټک وچوي. توپانچه به زه د کوم بنیادم په لاس ور ولېږم....

کریم داد تر ډېره غلی و، بیا یې راته وکتل، په جینگه خوله یې وویل:

__یو کار به نه راته وکې؟!

ومي ويل:

_اول يې راته ووايه!

سر يې وڅړېد، غريو واخيست:

_له دې لېوني سوږه به مې نه کې بېغمه!

پوهېدم چې دې خبرې ته به اخير راځي، خو دومره ژر مې يې د اورېدو تمه نه درلوده.

ومي ويل:

_خو زه له لېوني غلام دستگير سره کومه ستونزه نه لرم!

کريم داد تر ډېره ځمکې ته کتل، بيا پرته له دې چې راته وگوري، په غريو کې يې وويل:

_زه غلې سړی يم، خدايکه مې تر اوسه پر ميړني هم پل ايښی وي، خو خدای په لېونو واړولم، کال مخکې د لېوني غلام دستگير کشر ورور زما فصله ته خپله رمه ور پرېښې وه، سم په انسانيت ورسره غږېدم، بس! د څو کليوالو تر مخ يې پورې وهلم، انسان دی، ماغزو مې کار پرېښود، همالته مې وويشت. مرکې کېناستي، هرې پرېکړې ته تيار يم، شل ټوپکه او ډېرې پيسې مې ورته ومنلې، خو لېونی غلام ستگير اووه بنځي غواړي.

غلې شو، پر څادر يې سترگې پاکې کړې، په غريو کې يې وويل:

پر ما می درې خویندې او دوی لونی تر ځان هم گراني دي. څنگه به
يې اور ته اچوم!

غلی شو. یو دم یې راته وکتل، سترگې یې له اوبسکو ډکې وې، ویې ویل:

ته ووايه! دا غوښتنه په کوم کتاب کې روا ده؟! لېونی غلام دستگیر نه پیر مني، نه
فقیر، تر اوسه یې اووه مړي کړي، قربان یې شم، دوه یې ستا غوندې ګلالي پیران
ول. تخته کېدا یې بې ثوابه نه ده.

تندی می تریو کړ:

خه! پیران!! پیران یې وژلي!!؟

د کریم داد غږ یو ناڅاپه ژوندی شو، غبرګ لاسونه یې پر ځمکه ولګول، یو ګام را
وښویېد:

هو صېب! که یې نه مني له خلکو پوښتنه وکه.

ځان می خواشینی ونيو:

نو داسې خو په رښتیا هم ډېر مضر دی!

په خوند یې وویل:

بالکل! پر لړم او غونډل باید پښه کېږدو. بس! قربان دې شم، تاته څه سخته
ده، ړندکي ته ووايه، چاره به یې وکي.

ومي ویل:

__ اتمه ورځ احوال واخله!

د سړي سترگې وځلېدې:

__ مانا، تخته کوي يې؟!

ومي ويل:

__ اوس څه نه شم درته ويلی، فکر به وکم، خو پام! له دې خبرې بايد بل څوک بوی هم
يونه سي.

کريم داد مې پر لاسونو را پرېوت، دا ځل يې مچې ډېرې تودې وې.

په خوند يې وويل:

__ که دې دا کار وکړ، نو وبه مې گنډې، ټول عمر به دې غلام يم.

ومي ويل:

__ خو لېونی غلام دستگیر له بوتې نه دی پیدا، له تربرونو سره به يې څه کوي؟!

په خبره کې را ولويد:

__ له تربرونو سره يې لوېدلې ده، په کم شي غاړه راسره وړي، بس! ته د دې سوډر
چاره وکه، له نورو سره سوله اسانه ده.

د باندې ووت، شېبه وروسته مې قدم شاه را وغوښت، نېغ مې ورته وويل چې د لېوني
غلام دستگیر سر غواړم!

د قدم شاه سترگي رډې را وختي...

پوه مې کړ چې ځينې هدفونه په اسانه نه تر لاسه کېږي.

په سهار مې له حاجي ناتيکه د چکر په پلمه يو يرغه (تېز) آس را وغوښت. کوچینی کاغذ مې وليکه، قدم شاه ته مې وويل چې تر خپله وسه به چټک ځي!

موږ ته د انگرېزانو تر ټولې نږدې قرارگاه، د آس درې ورځې مزل غوښت. دا لويه قرارگاه د ډيورنډ د کرنې پر هاغه غاړه پرته وه، چانسلر د قرارگاه مشر نیلسون ته امر کړی و چې زموږ هره غوښتنه به په پټو سترگو مني.

ډاډه وم، لیوني غلام دستگیر په اسانه موندل کېدای شوای، ده په ټول پاراچنار کې نوم درلود.

یواځې شوم، خو وخت مې بېکاره نه تېراوه، په خلکو کې درېیم با رسوخه کس د شیخ جیلاني په نوم یو لوی مولوي و، دې بودا یوه لویه مدرسه درلوده، گڼ طالبان یې روزل، خو دې طالبانو مصرف غوښت، ځینو شتمنو مرسته ور سره کوله، خو د شېخ طالبان ډېر ول، کله کله به ان په وچه ډوډۍ کې هم باقی شو.

په لومړۍ ورځ مې له شکراني پاتې یو په غوښه پټ پسه ور ولېږه، دوهمه ورځ مې دوه کرل، خو د شېخ درک ونه لگېد.

یو کلیوال مې وغږاوه، ویي ويل چې شېخ به ډېرې پیسې له دم او تاویده پیدا کولي، د کور او مدرسې گوزاره یې ښه روانه وه، خو تا یې بازار ور سوړ که، ښه یې نه ایسي.

درېم سهار مې بل پسه ور ولېږه، خو لا يې بد اېسېدم، خو هماغه غرمه مې يو اوږد ليک ورته وليکه، ومې ليکل چې څلوېښت زره پېريان مې په واک کې دي، هر څه را رسېږي، نه د شکرانې په پيسو پسې گرځم او نه هم پسونه، سیرلي، چرگي، هگی... اهمیت راته لري. که تشریف راوړي، نو بغدادی پیر دې له خواري ورځي ایستلی شي....

خط کار وکړ، شېخ پر خره سپور راغی. سترې مشې يې توده وه. کېناست، یو ساعت يې د علماوو د اهمیت په اړه خبرې وکړې، ویې ویل چې که زما او ستا غوندي علما نه وي، نو عامیان به کوپر او اسلام سره ګډ کړي...هم به له دې دنیا ووځي او هم به یې اخیرت خراب وي...نه به په نکاح پوهېږي او نه به هم د جنازې لمونځ ور مالوم وي، ان داسې څوک به ونه مومي چې د ماشوم په غوږ کې آذان ور وکړي....

بوډا اوږدې خبرې وکړې، په هره خبره کې به یې لومړی ځان او بیا ماته ګوته نیوله، ویل به یې چې دا موږ علما....

بوډا ته مې وویل چې هر سهار یو طالب را لېږه، دی به ټوله ورځ د شکرانې پسونه، سېرلي... پيسې ټولوي، مازدیګر به له څارویو او ډک جېب سره در روان وي.

بوډا د تګ په وخت کې دعاوې راته کولې، ویل یې چې ستا غوندي علما دې خدای له اور او اوبو وساتي....

بل سهار کوچینی طالب راته ودرېد، تر مازدیګره یې یو پسه، درې سیرلي، څو چرگي... ټولي کړې.

خلک ورو ورو ډېرېدل، د بغدادی پیر د کراماتو آواز تر لیرو ځایونو رسېدلې وه، ان ځینې خلک له وردګو او غزني هم راغلل.

قدم شاه نه و، خو د لاوډ سپیکر کرامات ونه درېدل، راغلي کسان به مې ژر نه را پرېښودل، دوی مجبور ول چې له چينې سره يو څه وخت تېر کړي، نالیدلو کسانو به د يو بل نومونه اخیستل، دردونه به يې سره ويل... د کلي او کور په اړه به سره غږېدل... له لاوډسپیکره به دومره څه راوتل چې بغدادی پیر خپل کرامات وښيي.

کله چې به د يوه کس چوف کول خلاص شول، نو ورته و به مې ويل چې اوس فلانی را ولېږه. وړه خبره نه وه، که بغدادی پیر کرامات نه درلودای، نود نالیدلو خلکو نومونه او نورې پټې به څنگه ور مالومې وې!

راغلی کس به مې پښو ته را ولوېد.

يو ماخستن مې جامې بدلولي چې په جېب کې مې د زرو سيکه له واړه چاقو سره ولگېده. سهار مې باز را وغوښت. په خبرو مې را ووست، سره غونډۍ نږدې وه. باز وويل چې سيکه او بوتان يې د دې وړې غونډۍ د لمر لوېدو خوا په څنډه کې موندلي وو.

ماخستن مې لاسي بټۍ را واخيسته، ډاډه وم، په دې شپه کې که مې چاته د زمري زړه هم ور کړی وای، نو د ړندکي پيري له ډاره سمڅي ته نه شوای را تلای.

سپوږمۍ وه، سره غونډۍ مې په اسانۍ ومونده، لمر لویدو خواته يې ور غلم، تنورونو ته د وړل شوي خاورې کیندل شوي ځایونه مې پيدا کړل. په پسته خاوره پسې وگرځېدم. ځای مې وموند، خاوره مې په دواړو لاسونو ليرې کړه، وړې سمڅي ته مې لاسي بټۍ ونيوله، لاندې ډبرينې زینې کښته شوې وې.

په احتیاط لاندې لارم، اوږدې سمڅي ته د ډبرو پایې ولاړې وې، دېوالونه د مختلفو حیواناتو له رنگه نقاشیو ډک ول.

د یو څه د ماتیدو غږ مې واورېد، لاسي بتی مې ځمکې ته ونيوله، پینه مې د انسان د اسکلیټ د ورانه پر هډوکي ایښې وه. مخکې لارم، دېوال ته له ډبرې جوړ لوی بت ولاړ و، څو واړه بتان، دوه، درې کوزړۍ، د انسانانو هډوکي... پر ځمکه پراته ول... بتی مې را وگرځوله، په رڼا کې یې دومره زور نه و چې د سمڅي تر پایه ورسېږي.

فشس مې واورېد، په بېړه را تاو شوم، زړه مې له وېرې خولې ته راغی، په خاورو کې تور، غټ مار پروت و. په منډه د باندې ووتم، د سمڅي خولې ته مې یوه غټه ډبره ور ورغړوله. پر ځمکه پرتې مړې خاورې مې ور ټولې کړې.

پوهېدم چې دا سمڅه بې څه نه ده، خو اوس یې وخت نه و.

سهار لس بجې له خوبه را پورته شوم، چینه په خلکو، آسانو، خرو، اوبسانو او کچرو کې نه مالومېده.

غرمې ته حاجي پاینده خان راغی، زارۍ یې کولې، د سپینو گلانو شیرې یې غوښته، خو دا شیرې مې کله بې ارزښته کوله!

حاجي پاینده مې همداسې په احتیاجی کې پرېښود، ورته ومې ویل چې د سپینو گلانو پر سیمه د کاپرو پېریانو گز مې سختې شوې دي، ړندکی موقع ته گوري، بس! څو ورځې نور هم صبر وکړه.

د سړي زړه نه ته، خو چاره نه وه، له وچو میوو ډکه لویه غوټه یې راته پرېښوده.

سهار وختي مې یوه ناره واورېده، د باندې ور ووتم، درې کسان لاندې ولاړ ول. اشاره مې ورته وکړه، یو یې پورته را وخوت، په خواره خوله یې چینی ته نږدې د یوه دوکان او سماوار د جوړېدو اجازه غوښته.

توان می نه پکې لید، ډېر خلک له لیرو سیمو راتلل، دوکان او د شپې د تېرېدو ځای راته بڼه و.

ځای می ور وښود، ځوانانو هماغه ساعت ملاوې وتړلې، تر مازدیگره یې هواری ډېرې راوړلې....

ماښام چرتي شوم، اووه ورځې تېرې وې، خو د قدم شاه درک نه و، د هغه د نیولو کومه وېره نه را لوبده، قدم شاه په سیمه کې بلد و، د ډیورنډ پر لیکه د افغان پوځیانو قرار گاوي هم له یو بل نه لیرې پرته وې، بلد کس په اسانۍ تر کرښې اوښت.

په زړه کې می یوه خبره را گرځېده:

_درې ورځې تگ، درې ورځې راتگ. نو ولې وځنډېد! قدم شاه می د شپې تر ناوخته له ذهنه نه ووت.

سهار چینی ته ورکښته شوم، له درېو پرونیو ځوانانو سره، څلورو نورو کسانو هم خټې کولې. کار تېز و، بس! پلنې ډېرې به یې په خټو کې نیولې... غرمې ته د واړه دوکان دېوالونه ودرېدل.

ماسپین ته کریم داد له خپلو ملگرو سره راغی، زېږی یې غوښت، خو ما وریاده کړه چې ړندکۍ پیری ډېر مصروفه دی، زه په خپله احوال در لېږم.

کله چې بېرته ته، یو تک سپین، ښکلی آس یې راته پرېښود.

مازدیگر د دوکان پر سر لرگي او خاوره ولوبدل، لمر لوېدو ته کاگل ورباندې تېر شو. آس می د لېوانو له ډاره همالته وتاړه.

خوایشینی وم، قدم شاه می سترگو، سترگو ته کېده.

وختی پرپوتم، یو وخت می کړنگ واورېد، سترگی می رڼی کړې، خراغ بل و، قدم
شاه تش دېگ ته کتل.

کېناستم، په خوند می وویل:

__خه وخت راغلی؟!__

پرتله له دې چې راته وگوري ویی ویل:

__فکر کوم چې له ډېرې لټې دا څو ورځې وړی گرځېدې!__

ومي ویل:

__راځه! وچه مېوه شته.

راغی، لاس یې را وغځاوه، خو ما راکش کړ، په غېږ کې می ونيو.

ویي ویل:

__پخوا خو دومره مینه ناک نه وې!

له مختلفو مېوو ډکه کڅوړه می ورته کېښوده. په بېړه می وویل:

خه دې وکړل؟

ویي ویل چې له نیلسون سره وغږېدم، د لېوني غلام دستگیر په باره کې می مالومات
ور کړل، ورته ومې ویل چې د دې سړي پیدا کېدا اسانه ده، ټول خلک یې پېژني....

نیلسون پاپا چنار ته تلگراف وکړ، ځواب راغی، په پاپا چنار کې انگریزې قرار گاه ورته لیکلي و چې سخته نه ده، د لېوني سر به له همدې ځایه ډېوډ جونز ته ور ولېږو، خو وخت غواړي، موږ باید لېوني غلام دستگیر ته داسې موقع وگورو چې راگرم شي....

له قدم شاه سره تر ناوخته ناست وم، د شېخ جیلاني او د سړې غونډۍ کیسې مې ورته وکړې.... بیا مې وویل چې د لېوني غلام دستگیر سر شاید ډېر وخت ونیسي، تر هغو به د ملک ځونډي په باره کې فکر وکړو.

په زورور ملک ځونډي پسې لوی قوم ولاړ و. دې شتمن شپېته کلن سړي پر پراخه سیمه واک درلود، غریبانو ته یې لاس نیو، د لارې مساپر به یې له ډوډۍ پرته نه پرېښودل. ان کله کله به سلامت تجارتي کاروان د ده مهمانخانې ته شپه ور وره.

دې سړي خپله ځواني د هند په اسام کې تېره کړې وه، هلته یې د سود لویې معاملې درلودې، اوس یې هم کار جوړ و، دوو وروڼو او مشر زوی یې له اسامه په خرپ پیسې ورته را لېږلې.

د ملک ځونډي یوه کلیوال راته ويلي و چې دا سړی هېڅوخت له مېلمه پرته ډوډۍ نه خوري، که مساپر ونه مومي، د کلي ملا او څو نور کلیوال ورسره کېږي.

دې سړي ژوندی زړه درلود، ځان یې غم ته نه ورکاوه، د ښو آسونو، اتڼ او تېزو ښکاري تازیانو شوقي و، کله کله به یې شاعري هم کوله، له خپلې یوې ښځې او شپږو اولادونو سره یې خوشاله ژوند درلود.

له قدم شاه سره مې د ملک ځونډي د ژوند هره خوا وسنجوله، دواړو فکر وکړ، خو د دې سړي په ژوند کې مو داسې څه ونه موندل چې د بغدادی پیر کراماتو ته احتیاج وي.

یوه اوونۍ ووته، په دې ورځو کې مو د حاجي ځونډي ډېر کلیوال وغږول، پاتې تمه
مو هم وخته!

دوکان او لویه کوټه جوړ شول، همدې یوه دوکان او سماوار ته یې د (پیر بازار) نوم
ورکړ. خو دومرو خلکو ته یواځې یو دوکان او یو سماوار کافي نه ول، نورو کسانو
ته مې هم د دوکانونو د جوړولو اجازه ورکړه، دا اجازه په لومړي دوکاندار ښه نه وه
لگېدلې، خو بغدادی پیر ته یې ان د یوې وړې گیلې زړه هم نه درلود.

خلک ډېر ول، سترې شوم، دمونو ته مې یواځې د ماسپینین تر لمانځه پورې وخت
ورکړ. ناوخته راغلي کسان به یا بېرته تلل، یا به یې په سماوارونو کې د بل سهار په
تمه شپه تېروله.

وروسته مو بله لاره ومونده، کاغذونه مو وسکښل، سلگونه څلور کونجه وړې توتې مو
ترې جوړې کړې، په هره توتې کې مو چوکاتونه او د چوکاتونو په مینځ کې
مختلف عددونه ولیکل. قدم شاه به له چیني سره ولاړ و، خلکو ته به یې په نوبت
کاغذونه ورکول، ویل به یې چې دا تاویدونه د بغدادی پیر په مبارکو لاسونو لیکل
شوي دي، په اوو سرو جامو کې یې ونغاړئ، د هر مرض دوا ده....

خلکو به څه ویل! هېڅ! کاغذونه به یې سترگو او شونډو ته ور وړل او بېرته به خپلو
کورونو ته روان شول. قدم شاه به یواځې هغو کسانو ته له پیر سره د لیدو اجازه
ورکوله چې یا به له ډېرو لیرو ځایونو راغلي ول او یا به یې څېرې تازه او جامې
نوې وې.

کله کله به له پیر سید کرم شاه (لارنس) نه هم خبرېدم، دی له ما سل_یو نیم سل
کېلومتره لیرې و، خو په کراماتو کې یې تر ما وړې وه، له هماغه سیمې یوه راغلي
سړي قسمونه خوړل چې پیر سید کرم له ځانه مرغۍ جوړه کړه، والوت....

ټوله ورځ به مې ماغزه وخورل شول، قدم شاه هم ستړی و، هره شپه به یې کاغذونه سکڼل....

بل فکر مې وکړ، بغدادی پیر تر دې دمه لنگر نه درلود! هسې هم د شکرانې پسونه ډېر ول، له شېخ جیلاني سره سره، دم، دعا ته د راتلونکو خلکو گذاره هم پرې کېدله، د هوتلونو خاوندانو ته مې تنخوا وټاکله، دوی به هره ورځ دوو، دوه نیمو سوو کسانو ته د پسونو پخې غوښې ورکولې.

خلکو په خپلو سترگو لیدل چې د خلکو له خوا راوستي پسونه، بېرته همدې خلکو ته پخېدل، خو بیا به هم حیران ول... ویل به یې چې د دومره بنیادمانو مړول کرامات غواړي، وړه خبره نه ده! د پیرگل لنگر پټې بلاوې چلوي....

یو ماسپښین مې پر آس چکر واهه چې د قدم شاه ستړې چیغه مې واورېده، ورغلم، ویل یې چې یو څوک تاویذ غواړي. وریاده مې کړه چې ته خو په هر څه پوه یې، سهار ته یې ماته کله، خو قدم شاه راته وویل چې دا سړی په لیدو ارزې.

له یوه خوار، هډور سړي سره پورته وختم، دی غلام رسول نومېده، د ملک ځونډي دهقان و، خو اوس یې داسې تاویذ غوښت چې غوا یې د لوشلو په وخت کې لغتې ونه وهي.

تاویذ مې ورته ولیکه، ومې ویل چې په اوو سړو جامو کې یې وگنډه، غوا به کراره ولاړه وي. بیا مې د ملک ځونډي خبرې را واخیستې، ومې ویل چې دا خوشاله انسان په ژوند کې هېڅ غم نه لري، خو غلام رسول را یاده کړه چې په دې ورځو کې یې چورت خټه دی.

را ومې غږاوه، د دهقان له خولې د ملک خوندي ژوندی زړه مړ و، خدا ترې هېره وه، ډوډۍ يې نه خوړه، په وړه خبره غوسه کېده... نازولې تازیان به يې په ډېرانو گرځېدل... ان جومات يې هم پرېښی و.

نورې خبرې مې ترې را وايستې. دهقان يوه کیسه راته تېره کړه، ويې ويل چې څو ورځې مخکې مې رشقه رېبله، د ژړا غږ مې واورېد. ورغلم، د جوارو په بوټو کې مې چوله جوړه کړه، حاجي خوندي د لښتې پر ژۍ ناست و، رڼې اوبښکې ترې تويېدې، له ځان سره يې خبرې کولې، بيا يې يو ناڅاپه آسمان ته وکتل، له خولې يې زوروره چيغه را ووته!

__ اه ! توتکۍ!

پورته مې وکتل، توتکۍ نه وه.

غلام رسول غلی شو، ماته يې وکتل، ويې ويل:

__ قربان دې شم، ملک خوندي سم نه شو راته ښکاره، د لېونتوب علامې لري.

د دهقان له تگه وروسته مې له قدم شاه سره خبرې وکړې، دواړه يوې نتيجې ته ورسېدو، دا د مینې ښې وې. بوډا مین و.

سهار ناوخته مې چيغې واورېدې، غلام رسول په بېړه پورته را وخوت، لمن يې په وینو سره وه. خدای او کوران يې يادول، د خپلې ښځې د پزې د وینې درېدو ته يې تاويز غوښت.

علت مې وپوښت، لنډې راته وويل چې ستا راگرې تاويز مو د غوا پر تندي را وځړاوه، خو سهار يې زما کډې ته غبرگې لغتې سيڅې کړې، د مخ پارسوب او مات

غائب یی پروا نه کوي، خو اوس یی د پزې وینه نه درېږي، خوارکی هسې هم کم
جانه ده، که یی دا حال وي، مړه یی بوله.

د غار تیاري برخې ته لارم، شپېه وروسته مې سړي ته د وینې د درېدو تر ټولو قوي
دوا ورکړه. په غوسه مې ورته وویل چې وه ساده! ولې په خبره ځان نه
پوهوئ! درته ویلي مې و چې تاوید ته اوه سړې جامې ور واغونده!

دهقان په خواره خوله وویل چې زه ورته ناست وم، کډې مې تاوید په اوو سرو جامو
کې وگاندېه....

خو ما نه منله، ومې ویل چې که د تاوید یوه جامه کمه، یا زیاته وي، نو برعکس
تاثیر لري، غوا نوره هم په غوسه کېږي....

خو غلام رسول قسمونه خوړل چې د تاوید جامې پوره وي.

ومي ویل:

_د تاوید خلاصول دې کور بې برکته کوي، که نه اجازه مې درکوله چې تاوید خلاص
کړي، په خپله به پوه شوی وي چې جامې کمې، یا زیاتې دي....

غلی شو، دهقان به نو ولې خپل کور په لوی لاس بې برکته کاوه!

دهقان په بیرې د باندې ووت.

قدم شاه سره ساه واېسته:

_اوف، بېچاره بنځه؟!!

غلی شو، وی ویل:

د دوا د بوتل کاغذ خو به دې ترې شکاوه.

ومي خندل:

دا خلک په خپله ژبه نه پوهېږي، نو انگلیسي خط به څنگه لولي؟!

خو احتیاط ښه دی!

ومي ویل:

څوک یې سپینوي! که پوه هم شي، لویه خبره نه ده، په څلوېښتو زرو پېریانو کې به داسې پیری هم وي چې بغدادی پیر ته له لندنه دوا راوړي.

ماخستن ناوخته مو ډوډۍ خوړه چې یو دم گوله رانه ولوېده، یو چا په لور غږ زما نوم اخیست:

دېوېد جونزه!

منډه مې واخیسته، سپوږمۍ وه، چینی ته نږدې دوه کسان ولاړ ول، ورغلم، یو دم مې وویل:

اه! احمقه! دا خای نو زما د نوم د اخیستلو دی؟!

سړي کلکه غږ راکړه، خو ما د سماوار وړې کړکۍ ته کتل، شکر مې وایست، خراغ بل نه شو....

قدم شاه راغی، آسونه یې همالته په ونه پورې وتړل. یوه سپکه او بله درنه کڅوړه مو پورته وخېژوله. کېناستم، خو لا مې زړه نه وو سره راټول.

مایکل توره لونگی لیرې کړه، بخښنه یې وغوښته، دی په دې نه پوهېده چې سماوار له خلکو ډک دی.

مایکل خپل ملگری را معرفي کړ، نوم یې چوهدري حسن و، د پارا چنار په قرارگاه کې یې وظیفه درلوده.

مایکل مې په پېښور کې لیدلی و، ده به په هفته کې یو ځل د جاسوسی د وسایلو کرامات رابښودل.

ما څو میاشتې په غره کې تېرې کړې وې، د معلوماتو تېری وم، په دې نه پوهېدم چې له دې غرونو وړ هاخوا څه خبرې دي. مایکل مې وغږاوه، د پاچا (امان الله خان) قرار دادونه پېر شوي ول، پر معدنونو کار روان و، صنعت وده کړې وه، په کابل ښار کې روان رېل لیدل شوی و، سلگونه ځوانان ترکیي، جرمني، فرانسې.... ته په زده کړو پسې تللي ول....

وروسته د جاسوسانو په باره کې وغږېد، په ټولو کې د بریتانیې لخوا جوړو شویو روحاني څېرو (پیر، فقیر، اغا، ملنګ...) کامیابه نتیجه ورکړې وه. ان ځینو یې په دربار کې هم مريدان پیدا کړي ول....

د لیوني غلام دستگیر کیسه مې ترې وپوښته، لنډې وویل چې سر یې په راوړې بوجی کې دی.

مایکل وویل چې په دې ورځو کې د بریتانیې په پوځ کې یو سیک عسکر ووژل شو، قاتل یې نه و مالوم، خو موږ ورته مالوم کړ، لنډ لیوني غلام دستگیر ته

ورغلو، د لیونی تر مخ مو د مقتول وړې توپانچه په کېردی کې تر لیمڅي لاندې کړه، غلام دستگیر جنجال وکړ، لاس یې را واچاوه، کوچیان راغلل، خپله توپانچه مو بېرته را وایسته، سړی را گرم شو، قرار گاه ته مو را ووست، جلاد غاړه ور پرې کړه. بس! یو- دوه ورځې د کوچیانو مشران راتلل، ویل یې چې لیونی له سره پرته څنگه خاورو ته وسپارو، خو گرمي وه، چاره یې نه لیده.

مایکل لویه خلطه خلاصه کړه، اول یې خوراکي مواد را واپستل، بیا یې اخبارونه او د جاسوسی نوي، پرمختللي وسایل پر ځمکه کېښودل.

مایکل او ملگری یې تر سپېده چاود مخکې بېرته پاراچنار ته روان شول.

په هماغه ورځ مي کریم داد ته احوال ور ولېږه، بله ورځ راغی، په بوجی کې د لیونی غلام دستگیر ترلی سر مي ورکړ، پښو ته را ولوېد.

ماخستن مي نوي راغلي وسایل کتل، تېز گروپ مي ولگاوه، د سمڅي له خولي اووه رنگه رڼا ووته. قدم شاه د سماوار تر مخ وارخطا خلکو ته ویل چې دا له کوه قافه د راغلیو ښاپېریو د اغوستو حجابونو رڼا ده... د خلکو د توبو غږونه تر سمڅي پورې را رسېدل....

بله ورځ مي ملک ځونډې ته یوه جمله ولیکله:

__بغاري دې دومره لیرې غره ته را ورسېدې، خو نږدې توتکی وانه وړېدې.

په سبا یو له ونې تیټ سړی راغی، غټه لونگی یې ترلې وه، ږیره یې په نکریزو سره وه. وار له واره مي پښو ته را ولوېد، د خواست په ژبه یې وویل:

__یا پیرگله! دومره کرامات لری چی زما چیغی ان په غره کی اوری، نو هر څه دې
په وس پوره دي، خدای به کوي، ته به کوي! داسې تاویذ راته ولیکه چې له توتکی بی
غمه شم.

ومي خندل:

__پیر بغدادی ته بی غمه کېدا او یو ځای کېدا، دواړه یوه خبره ده.

په حیرانی یې راته وکتل، ویې ویل:

__قربان دې شم، د آب او عزت سړی یم، کور او اولس به څه وایی، بی غمه کېدا راته
بڼه ده.

سړی مې خپل تتر ته را نږدې کړ، ومې ویل:

__په شرعه کی شرم نه شته، ان څلور ودونه هم کولای شې.

یو دم غریو واخیست:

__خونه یې مني، خانگل ته مې وویل چې غریب سړی یې، توتکی لور دې راکه، په
سرو، سپینو کی به دې پټ کم، خو سړي نه وړه، نه یې را وړه، نبغ یې راته وویل
چې وشرمېږه! لمسیان لري، خپله څوارلس کلنه لور څنگه اورته واچوم...که دې بیا
را یاده کړه، پر تندي به دې ولم.

ملک یو دم وژړل... ویې ویل چې دې نجلۍ خوب راباندې حرام کړی دی.

بیا مې د خانگل په باره کې را وغږاوه، دې ناروغ سړي د کلي گورواڼي (پاده واني
(کوله. دوه ځله بې سده شوی و، له پزي او غوږونو به یې وینه تله، زوی یې نه

درلود، په کور کې یې اووه سړي لوني ګرځېدې، په وچه ډوډۍ پسې حیران و،
تربرونه یې مرګ ته ماته ول. سر له اوسه لا د خانګل د ښځې او لونو په وېش نه
سره جوړېدل.

ملک ځونډي ته مې ډاډ ورکړ چې ځان دې غم ته مه ورکوه، خانګل به په دې
دوستۍ کې څه ونه وايي.

خانګل مې را وغوښت، څېره یې اشنا وه، فکر مې وکړ، دا سړی دوه ځله پخوا هم
راغلی و، زوی یې غوښت.

خانګل مې پر لاسونو را پرېووت، په خوشالي یې وویل چې ښځه یې امېدواره ده. ډاډ
مې ورکړ چې د بغدادی پیر تاوید به څه نه دی، په نصیب کې دې یو ګلالي هلک
وینم.

بیا د اصلي موضوع په څنډو کې را وګرځېدم، د خانګل غربت او بې کسۍ مې یاده
کړه، د هغه ناروغي او اووه لوني مې مینځ ته را واچولې، ومې ویل چې رندکۍ پیړۍ
کله کله احوال راته راوړي، تربرونه دې ښه نېټ نه درته لري....

د سړي سترګې له اوبنکو ډکې شوې، وېي ویل چې بې کسۍ دي ورکه شي، دی
هم پوه دی چې تربرونه یې مرګ ته ناست دي....

خانګل ته مې وویل چې له ملک ځونډي سره دوستي دې په خیر ده، لور به دې له دې
شتمن او زورور سړي سره خوشاله وي، تربرونه به دې سترګه ترې کوي، که مې هم
شي، داسې څوک به وي چې پرده دې خوندي او لوني دې په عزت واده کړي....

خانګل تر ډېره فکرونه وهل، بیا یې سر پورته کړ، په غریو کې یې وویل:

__قربان دې شم، پوهېږم! ته مې بدې نه غواړې، غیب درمالوم دي، چې ته وايي، نو دا دوستي مې قبوله ده.

په هماغه ورځ مې ملک ځوندي ته احوال ور ولېږه چې خبره خلاصه ده، بس! مرکه ور ولېږه!

اه! باور! باور مې غوښت، تر لاسه مې کړ. پر ټوله سیمه مې واک پروت و. ان د بغدادی پیر له خوښې پرته مرغی هم نه شوای چوپډای. په کورونو، گودرونو، جوماتونو، ولسونو کې یواځې د بغدادی پیر کرامات یادېدل. زه به پر ځمکه گرځېدم، خو خلکو به اسمان ته کتل. په هرې سپینې کوتري پسې به یې چیغې وهلې ((پیر گل ته وگورئ، له ځانه یې کوتره جوړه کړې، پر خپلو مريدانو راگرځي...)). چا چې به ولیدم، پرځان یې د دوزخ اور حرام گانه.

دا ټولې، سختې، خیرني ورځې، لوږه، تنده...خطر...د خلکو په باور ارزېده. اوس نو د اصلي هدف د ترلاسه کولو وخت و. د دې خلکو زړونه د پاچا له مینې ډک ول، خو اوس باید دا ځای کرکې نیولی وای. په لومړي ځل مې په خپلو خبرو کې د امان الله خان نوم را گډ کړ، خو احتیاط مې نه هېراوه، د دې خلکو په زړونو کې له خدای او پیغمبر را وروسته، امان الله خان پروت و.

په پیل کې به مې عمومي خبرې را واخیستې، بیا به پاچاهي ته ورغلم، د غازي بنیگنې، له وطن، آزادي او تعلیم سره د پاچا مینه، د هغه دینداري...به مې یاد کړل، په اخیر کې به مې د (خو) ټکی را وایست، و به مې ویل چې غازي امان الله خان ښه سړی دی، خو کاشکې یې ږیره نه خرپیلې.

همدې یوې خبرې به د خلکو له ذهنه د پاچا افغانیت، زړورتوب، د وطن ابادي، دینداري، له وطن او خلکو سره مینه... ټول پاک کړل. پر خای به یې یوه خبره کېده، پاچا ږیره نه لري، مانا سنت ته ارزښت نه ورکوي....

خو مابه وخنډل، وبه مې ویل چې خیر دی، خواني ده، په خپله به پوه شي....

هره ناسته به مې د امان الله خان پر صفتونو پیلوله، خوله به مې سترې شوه، خو اخبر په یوې وړې (خو)، د پاچا پر ټولو ښېگڼو خړې اوبه وروستې.

وروسته لږ مخکې لارم، ټولو ته مې همدا یوه خیالي کیسه تېروله، لومړۍ به مې د امان الله خان صفت وکړ، بیا به مې ځان خواشینی ونيو، وبه مې ویل چې څه وخت مخکې خوان پاچا له خپلو وزیرانو سره جلسه درلوده، یو وزیر په خړپ نشه و، خو پاچا یواځې سپک کړ.

غلی به شوم، ناستو کسانو ته به مې وکتل، وبه مې ویل:

پاچا زړه سواند انسان دی، خو شریعت شراب خور ته خپله سزا لري، پاچا باید د زړه سواندي پر خای حد جاري کړی وای.

وار له واره مې دا ډول کیسې په خپله په پاچا پورې نه شوای تړلې، دې خلکو د بغدادی پیر الوتل منل، خو پاچا او شراب ډېر سره لیرې ول، خو لږ تر لږه به دې کیسو په دې ساده ککړیو کې دومره ور گرځول چې که پاچا خپله شراب نه خوري، نو شراب خور یې هم دومره بد نه ایسي....

وروسته یو څه تېز تلم، د هلکانو مکتب مې ښه یاداوه، خو د نجونو له زده کړې سره مې ضرور د (خو) ټکی تار.

بیا می تر کیې ته د افغانو نجونو د لېرلو خبرې را واخیستې، ومې ویل چې درس ښه دی، خو دومره هم نه چې ځوانې، جاني، سپینې پښتنې پر دو ملکونو ته پسې ولېږو....

تر دې دمه به ټولو سرونه راته خوځول، خو یوه ورځ مې په خپلو خبرو کې ملکه ثریا یاده کړه، ومې ویل چې لوڅ مخ ګرځي....

په لومړۍ ځل یو چا دومره زړه وکړ چې د بغدادی پیر په خبره کې ور ولوېږي، له کټوازه راغلي یوه زیره ځوان په غوسه وویل:

پیرګله، دم، تاوید او کراماتو ته دې مات یم، مور مې یاده که، خو د پاچا په ناموس به کار نه لرې.

ومې خنډل، ملکه ثریا مې د دنیا تر ټولو ښځو پاکه او پرهېزګاره وګڼله، تر هغو مې د ملکي صفت وکړ چې د ځوان د تندي ګونځې هوارې شوې....

یو څه وخت مې احتیاط کاوه، د امان الله خان نوم مې نه اخیست، خو د والیانو، حاکمانو او نورو غټو خلکو د خیالي ګناوو بیانول په دې نه ارزېدل چې څوک بغدادی پیر خفه کړي.

وروسته مې د مایکل راوړي اخبارونه وکتل، یوه انګرېزي مجله مې ومونده، په بریتانیا کې د ښځو د پرمختګونو په اړه وه.

ګڼ کسان به مې را ټول کړل، مجله به مې وغوړوله، د انګرېزي متن او عکسونو له مخې به مې تشریحات ورکول.

په انگرېزي ژبه پوهېدا پوښتنه نه پيدا کوله، له بغداده راغلي پير صافه پښتو ويله، نو ده ته انگرېزي هم سخته نه وه.

د مجلي په لومړي مخ کې لوی عنوان لیکلی و: ((د بریتانیې ملکې د اکسفورډ پوهنتون له تکره محصلینو سره وکتل)). لاندې لوی عکس و، ملکه د پوهنتون له ممتازو انگرېزو نجونو سره ولاړه وه.

وبه مې ويل:

__دلته یې لیکلي چې د بریتانیې ملکې له هغو افغانو نجونو سره وکتل چې بریتانیې ته په زده کړو پسې راغلي دي.

د دې عکس په لیدو به خامخا یو__دوو کسانو ويل:

__څه فايده، بېرته مو هماغه پرنگيانو ته خپل ناموس ور ولېږه چې د ناموس د ساتلو له پاره مو تورې پسې را واخيستي....

په دوهمه پاڼه کې له یوه مضمون سره یو عکس ښکارېده، کشیش او گڼې انگرېزي نجونې په کلیسا کې لوی صلیب ته ولاړې وې. لیکلي وو چې په غربي هېوادونو کې له عیسویت سره د ځوانانو مینه کمه شوې ده، اوس کشیشان هڅه کوي چې دا ځوانه طبقه بېرته پر مسیحت باوري کړي...خو ما به دا جملې داسې ورته ژباړلي:

دلته لیکل شوي چې د یهودو او نصاراوو ملکونو ته ورغلي افغانې نجونې مسیحت ته تشویق کېږي، خو دا سپینې پښتنې په خپل دین کلکې ولاړې دي، د پرنگیانو له دومره تبلیغ سره سره، تر اوسه ايله دوو نجونو خپل دین پرېښی دی....

په خلکو کې به گونگوسی شوې:

__ که دا حال و، د دین پرېښودل څه! خپل پرتگونه به هم لیرې کړي....

خو په بل مخ کې یې پرتگونه لیرې کړي ول. یو ورزشي مطلب و، انگرېزو نجونو په یوه نیکر کې والیبال کاوه.

اسانه وه، دا عکس به مې په پښتو نجونو پورې وتاړه، خلکو به توبې ایستې.

خو یوه هم نه ویل چې ای احمق! د پښتنو رنگ مالوم دی، دا ډول شني سترګې نه لري!

یواځې یوه ورځ یوه ځوان راته وویل:

__ قربان دې شم، تاته خو پټې مالومې دي، په پرنگ کې دا د پښتنو نجونو تور وپښتان ولې ژېړېږي؟

یوې خبرې مې غلې کړ، ومې ویل چې اسانه ده، دې نجونو ته د خنځیر غوښه ورکوي، څوک چې څلوېښت ورځې د خنځیر غوښه وځوري، وپښتان یې خپله ژېړېږي.

هر عکس ته به ناستو کسانو توبې ایستلې، خو وروستي عکس به خامخا ژړول. یوه جینایي قضیه وه، په عکس کې یوه نیمه بربنډه مړه نجلۍ ښکارېدله چې غاړې ته یې پری ور لوېدلې و. لیکلي و چې دې نجلۍ د کورني خشونت له لاسه ځان وژلای... خو ما به دا خبرې بل رنگه ترجمه کولې، ویل به مې چې که د پرنگیانو ملک ته تللي کومه پښتنه له خپل دینه وانه وړي، شراب ونه څښي، زنا ونه کړي... نو اته سره پرنگیان یې لومړۍ په ګډه بې عزته کوي، بیا یې وژني....

خلکو به ژړل، چيغې به يې وهلي چې د ډانکټري او ماليمي په پلمه يې سپيني پښتني يهودو او نصارو ته ور ولېږلي، بې پردې يې کړي.

ما به د عکسونو په تشرېح کې د پاچا نوم نه اخيست، ضرورت مې نه ليد، خلکو په خپله پاچا مسوول گانه، همدا خيالي نجوني پاچا لېږلي وې.

دا کيسې په همدې سمخه کې نه پاتې کېدې، کورونو او جوماتونو ته تلې، اولس ترې خبرېده او بغدادی پير دروغ هم نه ويل.

په ورکتوب کې مې د افريقا د يوه مار په اړه يو مضمون لوستی و، ليکلي و چې که دا مار کومه هوسۍ وچيچي، نو هوسۍ وار له واره نه مري، زهر يې ورو ورو تاثير کوي او چيچل شوې هوسۍ په اوو ورځو کې له پښو غورزوي.

زما زهر هم همداسې ول، کار يې ورو و، خو تاثير يې درلود.

يو سهار له قدم شاه سره يوه کم عمره نجلۍ راغله! اه! غټې تورې سترگې، اوږده بانه ، گلابي مخ... تر دې دمه مې دا ډول بڼاښت نه په شرق کې ليدلی و نه په غرب کې. نجلۍ مخامخ راته ودرېده، يودم يې پر ډکو گلابي غومبرو رڼې اوبنکې را ماتې شوې، سلگيو واخيسته، درب شو، زنگونه يې پر خړه ځمکه ولگېدل.

په ژړا کې يې وويل:

_ولي! ولي! ولي دې ژوند را تباہ کړ.

قدم شاه ته مې وکتل. ويې ويل چې توتکۍ ده.

نجلۍ ته مې له حاجي ځونډي سره د خوشاله ژوند تضمين ورکړ... خو نجلۍ ژړل... کله چې د باندې وته، په سلگيو کې يې وويل:

__خدايکه مي هغه خوړين بوډا روزي کي، ژېړ کمر خوشته.

شېبه وروسته د سمڅي خولې ته ورغلم، توتکۍ له يوه کوچيني سره روانه وه.

زړه مې نا ارامه و، دا ښکلې، تنکۍ نجلی مې پر شپېته کلن بوډا ونه لورېده.

وخت تېرېده، ساده خلک په اسانۍ غلطېدل....

هوا سړه شوه، ځان مې ټينگ کړ، د پير به نو څنگه يخ کېده! په دوو برستونو کې به بيا هم غونج پروت وم. چاره نه وه، قدم شاه مې بانه کړ، له سماواره به صاف شوي، سره سکاره سمڅي ته راوړل کېدل.

يوه ورځ يوه ډله راغله، يو ږېره خرپيلی ځوان هم پکې و، دا ځوان تر نورو پاک او تازه ښکارېده، نوې خبره نه وه، د خانانو، ملکانو او په گېډه د مړو خلکو اولادونه به له څېرو يو څه غوړ ول.

د مجلې له مخې مې تشریحات ورکړل، ټولو اوښکې تويولې، خو د ږيرې خرپيلې ځوان په سترگو کې کرکه پرته وه. د خدای په امانۍ پر وخت يې د پير صاحب لاسونه ښکل نه کړل.

دا کار په يوه بوډا بد ولگېده، بايد بد ورباندې لگېدلی وای، بغدادی پير ته بې احترامی د منلو وړ نه وه. ځوان يې سپک کړ، په غوسه يې ورته وويل چې ورشه، بخښنه وغواړه او د پير مبارک لاسونه ښکل که. خو ځوان نه راته.

د بوډا سترگې رډې را وختې، ځوان يې تر مټ ونيو، زما خواته يې را کش کړ، خو ځوان چيغه کړه!

__دا دا! ولي دومره ساده ياست! دا سړی دروغ وايي!

اه! پیر او دروغ!

کرس شو، د بودا په خپېره کې دومره زور و چې د خوان مخ یوې خواته کور کړي.
د نورو کسانو سترګې هم رږې را وختې، ټولو خوان ته وچې سترګې نیولې وې، خو
خوان نه اور واخیست، نه یې داړې راشنې شوې، او نه یې هم د شغال غوندې و
انګولل....

خوان یو دم مخکې راغی، مجله یې ور واخیسته، لومړۍ پاڼه یې واړوله، چيغه یې
کړه!

__دلته یې په انګریزي ژبه لیکلي چې د بریتانیې ملکې د خپل یوه پوهنتون له تکره
محصلینو سره وکتل...

بله پاڼه یې واړوله:

__د نجوني انګریزي دي، د دوی کشیشان غواړي چې دا پېغلې بېرته له خپل دین
سره زړونه وتړي... په دې بل عکس کې هم پرنگۍ نجوني والیبال کوي... ولې
دومره ساده یاست! په دې کې یوه هم پښتنه نه ده... دا پیر نه دی، جاسوس دی، خلک
د پاچا پر ضد راپاروي...

د بودا له خولې لاړې باد شوې:

__بس که د سپي زویه! کوپر مه وایه، ته خو ښوېدلې یې، کور به درسره ایره کې.
د بودا ځان په لړزېدو راغی، یو ناڅاپه یې وژړل، زانګې وانګې د باندې ووت. خوان
هم پسې ورغی.

حیرانو خلکو ته مې وکتل، څېرې یې له وېرې ډکې وې. په خدا مې وویل:

__کینی! زړونه مه خورئ! دنیا له هر رنگه خلکو ډکه ده.

غلی کښاستل، یوه هم څه نه ویل، څېرې یې لا له وېرې ډکې وې.

وچه مېوه مې ورته کښنوده، را ومې غږول، بریره خربیلی ځوان عبدالله نومېده، په ترکیه کې یې درس وایه، له یو کال وروسته کلي ته په رخصتي راغلی و. بودا یې نیکه و، په کلي او اولس کې یې دروند نوم درلود....

ټنډه مې تروه کړه، ومې ویل:

__ښه شو، د مکتب نتیجه مو په خپله ولیده، څوک چې معلم ته کښاست، له اسلامیته ووت...ماته هره ورځ سلگونه اخلاصمند مریدان راځي... یو هم داسې کوپر نه وایي، ټول صادق مسلمانان دي....په علت یې پوه یاست! مکتب یې نه دی ویلی! یو دم مې وژړل....

اه! د پیر ژړا! دا نو ډېره سخته وه.

ناستو کسانو خواست کاوه، د پیر اوښکې یې نه شوای لیدای.

هماغسې مې په ژړا کې وویل:

__سر مې چوي، د ونو، بوټو او ډبرو تېرو کوکو مې غوږونه را کانه کړل، ښه دی چې تاسو یې نه یې اورئ! خو په ټولو کې د چنغوزیو ونې ډېرې ژرې، وایي چې بغدادی پیر ته سپکاوی به دا غرونه بې برکته کړي، موږ نور چنغوزي نه کوو....

ناست کسان مې پښو ته را ولوېدل، ژړل یې، په ځنگلونو کې یې د برکت پاتې کېدا غوښته... پوهیدم چې د دې خلکو لویه سرمایه همدا ځنگلونه دي، اطمینان مې

ورکړ، ورته ومې ویل چې ونو خو څه مکتب نه دی ویلی چې پیر ته عقیده ونه لري، زه به خبرې ورسره وکړم.

ټوله ورځ مې د خولې خوند بد و، قدم شاه ته مې وویل چې په دې خلکو کې یو مکتبي پیدا شو، نه غلطېده، زموږ چټیت یې رسوا کړل، دا ځوان خطرناکه دی... خو قدم شاه ډاډ راکړ چې د نیکه او اولس له ویرې به یې بیا ونه ویني.

نیمه شپه مې سترگې رنې کړې، په کتابونو کې کړپا وه، قدم شاه مې وښور او وه، وره بټی مې بله کړه، سیم کش شو، یو پر بل ایښي کتابونه ولوېدل، په کش شوي سیم پسې لاوډ سپېکر را ووت.

په منډه له سمڅي ووتم، له ملنډو ډک غږ مې واورېد:

__بغداي پير خو په رښتيا هم کرامات لرل. اوس پوه شوم چې د سل، یو نیم سل متره لیرو خلکو نومونه او نورې پټې څنگه ور مالومېږي!

زړه مې خولې ته راغلی، بټی مې ور واچوله، د غرمې ږېرې خړبیلی ځوان لاسونه له پېچلي سیمه ډک ول، دا سیم یې له چیني څخه تر دې ځایه را ټول کړی و.

قدم شاه د خواست په ژبه وویل:

__خیر دی، رسوایي مه جوړوه!

ځوان وخنډل:

رسوایي؟!

قدم شاه تر مټ ونيو، درېواړه سمڅي ته راغلو.

قدم شاه کتابونه لیرې کړل، کوچینی کارتن یې را وایست، خلاص یې کړ، بټی ته یې ونيو، تر خولې له پیسو ډک و. په خواره خوله یې وویل:

__دا واخله، په ټول ژوند کې به د بل له احتیاجی خلاص یې، خو خوله به پټه نیسې.

خوان ورو وویل:

__زه دومره پست درته ښکاره شوم چې خپل وطن او پاچا ته به خیانت کوم؟! له اوله پوهېدم چې تاسو په پوست پاک خلک نه یاست، له ساده خلکو استفاده کوئ، زموږ له دینه ناجایزه گټه اخلی، انگریزانو دا رنگه لوبې په ډېرو هغو هېوادونو کې کړې دي چې واکمنانو یې د دوی اطاعت نه کاوه، دوی پوهېږي چې څنگه جعلي پیر او فقیر جوړ او دا ساده خلک غلط کړي....

غلی شو. ویي ویل:

__دې خلکو ته که هر څومره ووايم چې او ساده گانو! بغدادی پیر د انگریز جاسوس دی، انگریزان به هغه څوک څنگه خوښوي چې د انگریز دښمن وي، له انگریز سره جنگېدلی وي، ماته یې ورکړې وې... نه یې مني! بس، سبا له همدې لادسپیکر سره کابل ته ځم، لمنې به مو پر سر در واړوم.

قدم شاه وویل:

__دې ته دې نو زه نه پرېږدم.

یوډم یې د خوان ژامې ته سوک ورکړ، خوان پر کتابونو ولوېد، ما یې تر غبرگو ورننوونو لاسونه تاو کړل، قدم شاه یې پر ټټر کېناست، د خوان تر ستوني یې د دواړو لاسونو گوټي تاو کړې، خوان زور وواهه، خو له دوو کسانو سره یې نه کېده، بېرته

مو پرې ایست. تر یوڅه وخته پورته، پورته غورزېده، خرهاری یې خوت، خره
 ځمکه یې پر خپلو نوکانو اړوله... خو وروسته یې سپکه وخته، بس! دوه، یا درې
 دقیقې یې توپونه ووهل، بیا ارام پرېووت.

دواړه غلي دېوال ته کېناستو، د خپل زړه دربا مې غوړونو ته راتله. بیا ولاړ شوو، د
 ځوان جسد مو له پښو او لاسونو ونيو، څومره چې مو وس کېده، په سمڅه کې مو
 مخکې یووړ. بېرته راغلو، د لاوې سپېکر سیم مې ټول کړ، تر سهاره لږې نیولې وم.

قدم شاه تر غرمې دوه ځله پورته را وخوت، ویې ویل چې ځینې قومي مشران دې
 لیدو ته راغلي، خو زما په زړه کې د خبرو زور نه و پاتې.

ماسپښین مې سترگې سره ورغلي، تر ماخستنې ویده وم، شپه مې په رڼو سترگو تېره
 کړه. اخیر مې د چانسلر خبرې ذهن سره را ټول کړ، یو وخت یې راته ویلي و چې
 زموږ په کار کې، وېره، رحم او شفقت نه شته، که دې کومه ورځ زړه نری شو، نو
 پوه شه چې بریتانیې ته خدمت نه شي کولای.

سهار مې گېډه ډکه کړه، د باندې ووتم، هوا سړه لگېده، د ځینو ونو پانې ژپړې وې.
 کله چې بېرته سمڅي ته ورغلم، لینګي مې ولږېدل، د ږېرې خرېلي ځوان نیکه او یو
 بل له عمره پوخ سړی ناست و.

بودا مې پښو ته را ولوېد، یو دم یې وژړل، خپل ورک لمسی یې غوښت... خو ما ورته
 وویل چې دلته نه دی راغلی.

له عمره پوخ سړي مې لاسونه ښکل کړل، په غریو کې یې وویل چې زه د عبدالله
 پلار یم، عبدالله مسلمان هلک دی، پنځه وخته لمونځ کوي، بس! بېګا نه، ها بل بیګاه
 مو یو څه سپک کړ، ورته ومو ویل چې د خدای دوستان مه خپه کوه... بس! سهار ته

برستن وه، دی نه و، تېره ورځ مو د ټولو خپلوانو کورونه پسې وکتل، خو ځمکه
وچاودېده، عبدالله پکې ننوت.

د سپین ږیرې غږ مې واورېد:

__یا پیرگله! د خدای روی ومنه، لمسي مې خوابدی کړې، نادان دی، ویې بڅنه!

بودا ته مې وکتل، رنې اوښکې یې د ږیرې سپینو ډکو ته ور روانې وې.

ومي ویل:

__اكا، زه په زړه کې کومه عقده نه ساتم، ډېر خلک به پیر او فقیر نه مني، خو....

د بودا ژړا زور ونيو:

__پوهېږم چې ته له زړه صاف سړی یې، حوصله لرې، خو قربان دې شم، ستا

سپکاوي به دې کوم مرید پیري ته خوند نه یې ورکړی، عبدالله جان به یې.

زورورې ژړا پاتې خبرو ته پرې نه بنود.

د بودا پر ډنگرو اوږو مې خپل لاسونه کېښودل، ومي ویل:

__زړه دې غټ ونیسه! پېریان زما له اجازې پرته هېڅ هم نه کوي. د عبدالله غوندې

ځوانان ژر احساساتي کېږي، د تاسو سپکې به یو څه خوابدی کړی وي، په خپله به
پیدا شي.

د عبدالله پلار په خواره خوله وویل:

__قربان دی شمع، مورځو خپله وسه وکړه، د عبدالله درک ونه لگېد، خیر دی، تاته څه سخته ده، ږندکي ته ووايه، پیدا به یې کړي.

ورته ومې ویل چې سمه ده، درېیمه ورځ احوال واخلي.

یوه شېبه کېناستم، فکر مې وکړ، لاسي بتی مې را واخیسته، په سمڅه کې مخکې لاړم، د عبدالله جېبونه مې ولټول، کارت، څو پیسې، او یو سپین خامک شوی رومال مې ترې را وایستل. بېرته د سمڅي خولې ته راغلم، کارت ته مې وکتل، عبدالله په ترکیه کې د انقري د پوهنتون د دوهم کال محصل و. ده انجنیري ویله.

درېیم سهار بوډا او د عبدالله پلار بیا راغلل، د یوه دیني کتاب د اېښودلو پر پلمه مې تار را کش کړ، له پورته سپین رومال را ولوېد. له عمره پاڅه سړي په بېره رومال ور واخیست، خو بوډا د هغه له گوتو وایست، رومال یې څو ځله ښکل کړ، په غریو کې یې وویل:

__دا خو د عبدالله جان رومال دی، څو ورځې مخکې یې خور ورته جوړ کړ.

ومي خنډل:

__بس! ږندکي پیري را ووړ، ویل یې چې عبدالله مې په کابل کې ولید، ترکیې ته یې د تگ تیاری نیوه. ږندکي دا رومال د دې له پاره ترې را پټ کړ چې ستاسو زړه ته ولوېږي.

له عمره پوخ سړي مې لاسونه ښکل کړل، خو بوډا رومال ته کتل... په لنډو سترگو کې یې ځلا پرته وه.

ځان مې خواشینۍ ونيو:

_خو هلک مو ډېر خوابدی کړی، فکر نه کوم چې تر کال دې شپو دې کوم خط یا احوال درته را ولېږي.

له عمره پوخ سړي په خوشالۍ وویل:

_بس! دی دې خدای ژوندی راته لري، له خط او احواله یې تېر.

دواړه روان شول، بوډا د خپل لمسي رومال په خپلو گوتو کې ټینگ نیولی و.

په درېیم سهار قدم شاه چیني ته کښته شو، تندۍ یې تریو ونيو، گڼو خلکو ته یې وویل چې سمڅه له پېریانو ډکه ده، زه یې غږونه نه اورم، خو قربان یې شم، پیرگل ټوله شپه د پېریانو د ماشومانو د چیغو او شوخی له لاسه رڼه تېره کړي....

تر دې بل لوی ثواب! بس! نر هغه و چې ډېرې ډېرې راوړي، په هماغه ورځ سمڅه لنډه شوه، د عبدالله مړی، زاړه اخبارونه او څه نور بېکاره شیان تر دېوال وړ هاخوا پاتې شول.

بله ورځ مو د سمڅي خولې ته لیمڅي ونيول، خو یخني له گذارې وتلې وه.

قدم شاه اواز و اوچوله چې بغدادی پیر په دې سمڅه کې سترې شوی دی، بغداد ته ځي.

گڼ خانان او ملکان راغلل، دوی دا د بخت غمی (بغدادی پیر) کله بل ځای لورېده . هر یوه به د پیر د پاتې کېدو خواستونه کول، یوه به ویل چې نوې کوټه ورته جوړوم، بل به کلا ورکوله، بل به ...

پیر مغروره څېره نیولې وه، غلی ناست و، زورورو خلکو به د پیر پر سر له یو بل سره دعوی کولې، وړه خبره نه وه، پیر کور او کلي ته برکت ور وړ، دا برکت هر

یوه غوښت .... خبرې اوږدې شوې، نه سره جوړېدل، اخیر یې زما نظر وغوښت. ماته تر ټولو د ملک ځونډي د مېلمنو کوټه ښه وه، دا سړی په یوه لوی کلي کې پروت و، ژمی هم نه بېکاره کېدم، له ډېرو ککړیو مې د امان الله خان مینه ایستلی شوای.

په سبا پنځه کسان له څو کچرو سره راغلل، خو د پیر یوې وړې خلطې او څو کتابونو دومره زحمت نه غوښت، پر خپل آس کېناستم، غرمه یوې درې ته ورسېدو، په لویو ډبرو کې د روانو نریو اوبو دواړو غاړو ته د غره لمنې سلگونو خړو کورونو نیولې وې. ځای ځای به یوه برجوره کلا هم ښکارېدله، برجونه یې د مورچو په ښه جوړ ول.

سلگونه واړه او زاړه مخې ته راغلل، له آسه کېښته شوم، ښی لاس مې تر ډبرو پورته نیولی و، د ښکلولو وار نه کېده، وروسته سترې شوم، هر یوه به په خپله زما څرېدلې لاس تر خپلو شونډو ورو وړ.

بامونه له سرو- زرغونو ټکریو ډک ول، ښځې وې، د څار او قربان غږونه راتلل... د ملک ځونډی تر کلا اووه پسونه په لاره کې حلال شول، د ملک اوږده مهمانخانه د کلا پر دېوال پورې نښتې وه، له خټو جوړې زینې یې درلودې، د خلکو په ګڼه ګونه کې په سخته پورته وختم.... ملک ځونډي له ډېرې خوشالي وازه خوله نیولې وه، په سترگو کې یې غرورو ښکارېده. هسکه غاړه ته، دا سړی گرم نه و، بغدادی پیر په دومره خانانو او ملکانو کې د ده کوټه خوښه کړې وه.

تر یو څه وخته له ملایانو او سپین ږیرو سره کېناستم، ځان مې نه بې اړښته کاوه، قدم شاه غږېده.

ډوډی مو وخوړه، ټول لمانځه ته لاړل، خو پیر پښې وغځولې، چا دومره زړه نه درلود چې بغدادی پیر ته لمونځ او جومات وړ یاد کړي!

ملک ځونډي ته مې وویل چې ستړی يم، څوک مه را پرېږده.

ملک په منډه له کوتې ووت.

قدم شاه دروازه ځنځیر کړه، مخامخ بل وور وړ بنکارېده، پورې مې واهه، کوچینی کوټه د مکتب له کتابونو ډکه وه. فکر مې وکړ، دا کتابونه مې باید په بل، تر دې ښه وخت کې یاد کړي وای.

غبرونه راغلل، د لویې کوتې وړې کړکۍ ته ودرېدم، د باندې گڼ کسان ولاړ ول، له عمره پخې او زړې ښځې هم پکې بنکارېدلې، نه تکیه کېدل، همدا گړی یې د بغدادی پیر لیدل غوښتل، خو ملک ځونډي ورته ویل چې مبارک ستړی دی، سبا راشئ، اوس ساسموي....

تر ماښامه چا دومره زړه نه درلود چې دروازه خلاصه کړي، ماښام په خپله د باندې ووتم، وار له واره د تودې ډوډۍ بوی راغی. لاندې مې وکتل، پر ډېران سرې چرگې گرځېدې، یوه ځوان اخورونو ته ولاړې کتار غواوې خلاصولې...ور هاخوا د گڼو کورونو له موریو (دودکشونو) تور لوگي پورته کېدل.

د یوه ماشوم ناره مې واورېده:

__هلی! پیرگل راوتلی.

په منډه کوتې ته ننوتم.

ماخستن مې له ملک ځونډي، د کلي له ملا او څو نورو سپین ږیرو سره ډوډۍ وخوړه، یوه ماشوم لاسونه را پرې مینځل، کله چې د باندې لاړ، ملک ځونډی اوچت

پسې ولاړ شو، غږ یې راته، ماشوم ته یې په زینو کې وویل چې د پیر صېب د لاسونو مبارکې اوبه غواوو ته کېږده، د سلو مرضونو دوا ده.

شپه مې توده تېره کړه، تاوځانه بڼه لگېده.

درې ورځې مې تاویدونه ورکول، خو د کلي ناروغان او د دعاوو غوښتونکي نه خلاصېدل. وروسته د نورو کلیو خلک را مات شول، د ملک د کوټې تر مخ به درجنونه خړې ولاړې وې، پر ملاو به یې سړې، شنې بېرستني او توشکونه پراته ول، زړې او له پښو لوېدلې ښځې به پر خړو راوړل کېدې.

ستړی وم، چاره نه وه، خو د هوا په سپړېدو سره د خلکو ګڼه ګڼه کمه شوه، له غرمې وروسته به مې په ارام زړه خوب کاوه.

دې لوی کلي دوولس جوماته لرل، خو تر ټولو لوی جومات د ملک ځونډي و. کله کله به ملا صېب په خواره خوله جومات ته د ورتلو بلنه راکوله، خو ما به خلک بانه کړل، خو اوس ګڼه ګڼه کمه شوې وه، دا خبره نه چلېده.

یو مازدیګر په نه زړه جومات ته ورغلم، د ملا صېب په ټینګار کتارونه راپسې ودرېدل، د پټې خولې لمونځ و، ستونزه مې نه درلوده، خو د ماښام آذان مې زړه وخوړ، ملا صېب ته مې وویل چې ستا په څېر لوی او سپین بریږی عالم به څنگه راپسې درېږي.

یو ټیټ غږ راغی:

__قربان یې شم! دې ته وایي د پیرگل خاکساري.

ملا صېب کلیوالو ته وکتل، په سترگو کې یې غرور پروت و. نه و ملامت، د بغدادی پیر غونډې لوی عالم پسې درېده. مخکې شو، خو د ملک ځونډي او ځینو نورو کلیوالو تنډې تروې شوې، د پیرگل په امامت کې یې ډېر ثوابونه لیدل. بوډا ملا نا امېده ودرېد، د ملک ځونډي غوږ ته مې خوله ور ټیټه کړه، ومې ویل چې سپین بریږی دی، زړه یې مه ور ماتوه.

وروسته مېلمستیاوو زور ونيو، هر یوه غوښتل چې د کور دسترخوان یې برکتی شي، خو ما به یواځې د هغو کسانو غوښتنې منلې چې خبرو یې پر نورو تاثیر درلود.

یوه ورځ ملک ځونډی راته کېناست، واده یې غوښت، خو د توتکۍ پلار ورته ویلي و چې د هوا تر تودېدو پورې به نه سره په عذابوو. خانگل مې را وغوښت، په سخته مې قناعت ورکړ.

یوه اوونۍ وروسته واده تیار شو، ورځ په ډولونو تېره شوه، مازدیگر یې ناوې راوړه، د نکاح په وخت کې د ملک ځونډي نوې سرې کړې بریږي د خراغ ژپړي رڼا ته سره لمبه کوله.

کلا له بنځو ډکه وه، تر ډېره د چمبې غږ راته، ملک ځونډی له مور سره پرېووت. یو وخت چیغې شوې، قدم شاه خراغ ولگاوه، حاجي ځونډی پر خپل ځای ناست و، پکه ککړی یې ځلېدله. یو دم د کوتي دروازه له دېوال سره ولگېده، دوی زړې بنځي راغلی، ژړل یې... خبره مالومه شوه، توتکۍ په نیمه شپه کې تښتېدلې وه.

ملک په بېړه د باندې ووت، کړکۍ ته ودرېدم، د ناوې تښته د پټېدو نه وه، په کلي کې بل خراغونه گرځېدل....

سر مې ولگاوه، لس بجې له خوبه را پورته شوم. ملک راغی، ژړل یې... ویي ویل چې په توتکۍ پسې یې ټول کلی ولټاوه، پیدا یې نه کړه... ژړا یې زور ونيو، د بوډا

زړه ته لوېدلې وه چې توتکې له کوم چا سره تېنټېدلې ده، ملک خپل عزت په خاورو کې لید، دا لویه رسوایي یې نه شوای زغملای، همدا ګری یې له خدایه خپل مرګ غوښت.

یو دم د توتکې وروستی خبره په ذهن کې را تېره شوه ((ژېړ کمر خوشته)).

زړه مې ولرزېد، ومې ویل:

_ژېړ کمر چېرې دی؟!

ملک په لنډو سترګو راته وکتل.

همدا خبره مې بیا تکرار کړه، ملک په غریو کې وویل:

_د هدیرې پر سر.

د باندې ووتو، تر کورونو تېر شوو، ور هاخوا لویه هدیره پرته وه، پر شناختو تومبلي رنګارنګ ټوټې باد وهلې...مخکې لاړو، د غره په ډډه کې تېره هسکه ژېړه پرېښه ولاړه وه.

لاندې مې وکتل، لیرې پر یوې غټې ډبرې سور ټکری پروت و. منډه مې ور واخیسته، د واده په جامو کې ځوانه نجلۍ په خپلو وینو کې پرته وه.

ملک ځونډۍ را ورسېد، ساه یې لنډه لنډه کېده، شکرونه یې ایستل، عزت یې پر ځای پاتې و.

د توتکی جنازه وړه وه، ان ملا هم نه ورته، ویل یې چې نجلۍ خان وژلې، نه
 بڅبنونکې گناه یې کړې، جنازې ته به څنگه ورځم! خو ما مجبور کړ، په نه زړه
 ورغی.

ناروغه شوم، سرې تېې مې کېدلې، د نجلۍ په وینو سور تندي مې له ذهنه نه ووت.
 د توتکی د مرگ په اتمه ورځ د ملک ځونډي اتیا کلنه مور مړه شوه. ملک له خیرات
 پرته د مور خاورو ته سپارل لویه بې غیرتي گڼله، جنازه یې سبا ته پرېښوده.

جنازې ته دوه، دوه نیم زره کسان راغلل، ملایان وغږېدل، یو کال مخکې به
 لا ملایانو د خبرو په پیل او پای کې امان الله خان ته دعاوې کولې، دا عادل پاچا یې
 پر ځمکه د خدای د عدالت سیوری گانده... خو پیر بغدادی خپل کار کړی و، اوس
 ملایان پر پاچا تېز ور تلل، له نوم سره یې د (غازي) ټکی نه یاداوه. یوه خو ان
 پاچا د کوپر پر څنډه ولاړ لید...

له مانه د خبرو د کولو هیله وشوه، ضرورت مې نه لید، کومې خبرې چې به ما
 کولې، نورو وکړې. خو بیا مې هم یوه خیالي کیسه ورته تېره کړه، ومې ویل چې څو
 ورځې مخکې د شور بازار حضرت صېب مبارک نور المشایخ، امان الله خان ته
 ورغلی و، ورته ویلي یې وو چې په کابل کې عیاشي ډېره شوې ده، چاره یې وکه،
 خو دا خبره پر پاچا بده لگېدلې وه، مبارک یې درې شواروزه په تشناب کې بندي
 کړی و...

د شور بازار حضرتان مشهوره ول، خلکو نالیدلي پېژندل. ټولو ژړل...

خبرې مې را لنډې کړې، ومې ویل چې نور وخت مه تېروئ، جنازه هدېرې ته
 یوسی! تر دې زیات د مړي ساتل حرام دي.

غرمی ته کتار ولاړو خلکو د لنډې ډوډۍ سلگونه کاسې یو بل ته ورکولې، دا کاسې د جومات تر مخ لویې فرش شوي میدانې ته تلې، له کاسو مړه تاوونه پورته کېدل....

ورځ مې سترې تېره کړه، خو د ملک ځونډي یې کور ودان، په غم کې یې هم د پیر هوساینه په یاد وه، شپې ته پاتې شوي له لیرو ځایونو راغلي خانان او ملکان یې د خوب له پاره په کورونو تقسیم کړل.

د مکتب د کتابونو د یادولو له پاره مې تر دې ښه وخت نه شو موندلی.

سهار وختي مې د دروازي پر سر له ایښي قران شریفه اووه جامې (توتې) خلاصې کړې، بیا مې د جاسوسي د وسایلو له خلطې یوه سپرې را واخیسته، دا سپرې د اوبنکو د بهېدو له پاره وه، یو پاو به له سرو سترگو رنې اوبه تلې.

له لمر ختو سره د پښو دربی شو، مېلمانه د چاپو له پاره کوتې ته راتلل. سپرې مې سترگو ته ونيوله، له فشن سره مې سترگې وسوځېدې، څادر مې پر سر راکش کړ، غلی کېناستم.

دروازه خلاصه شوه، د سلام اوازونه راغلل، خو زه سونگېدم... د ملک ځونډي حیرانه غږ مې واورېد، له قدم شاه یې د خیریت پوښتنه کوله، خو قدم شاه ورته وویل چې پیرگل له نیمې شپې راهیسې همداسې ژاړي.

پر ځنگنو مې لاسونه ولگېدل، د ملک ځونډي غږ مې واورېد:

__قربان دې شم، څه خبره ده؟

څادر مې لیرې کړ، د ملک ځونډي سترگې رډې را وختې، ورو یې وویل:

__ولې ژاړې؟!

یوډم په احساساتو راغی:

__چا خو به نه یې خوابدی کړی، را ته ووايه! بڼه راباندې طلاقه، که د ژوند څکه رانه وکي.

ناستو کسانو ته مې وکتل، له وېرې ډکې، حیرانې سترگې یې راته نیولې وې.

په غریو کې مې وویل:

__مه پسې گرځه! کومه خبره نه ده.

خو ملک ځونډي کله پرېښودم، د پیرگل ژړا وړه خبره نه وه.

په خواره خوله یې وویل:

__قربان دې شم، زړه مې چوي، راته ووايه، د ا سړې سترگې خو دې بې څه نه دي.

ومې ویل:

__په دې وړه کوټه کې دا کتابونه څه کوي؟!

ټولو یو بل ته وکتل. ملک ځونډي په خواره خوله وویل:

__تر تا مې څار کې، دا خو یې دا څو میاشتي مخکې له کابلې راوړل، ویل یې چې د څرمني (پسرلي) په اوله میاشت کې به په کلي کې مکتب جوړېږي. یواځې موږ نه، ټولو کلیو ته یې د اول او دوهم صنف کتابونه راوړي دي.

ټنډه مې تروه کړه:

__تاسو قرآن شریفونه غواړئ، که د مکتب کتابونه؟!

ټولو یو بل ته وکتل....

یوډم مې وژړل، ژړا مې تېزه کړه، په کوکو کې مې وویل:

__بیګا مې قرآن شریفونه په خوب لیدل، د کلي له کورونو یې منډې وهلې، مخې ته یې ودرېدم، ورته ومې ویل چې څه خبره ده! ولې کلی پرېږدئ؟! دوی په دې وړه کوټه کې ایښي د مکتب دا کتابونه یادول، ویل یې چې زموږ او د کوپړي کتابونو نه سره کېږي... خواست مې ورته وکړ، ومې ویل چې دا خلک تک، سپین مسلمانان دي، پیران مني، خیر دی، زه به یې پوه کم، که یې خبره نه منله، لاره خو مو چا نه ده نیولې. بس! په سخته مې را وگرځول.

ملک ځونډي د وره سر ته وکتل، سترګې یې رډې را وختې، پوهېدم چې په ذهن کې یې څه ور ګرځي! پورته ایښي قرآن شریف به خامخا د تېښتې پر وخت خپلې جامې لیرې کړې وې.

د پزو سونګا راغله، ناستو کسانو ژړل....

ملک ځونډی په بېړه ولاړ شو، قرآن شریف یې تر ډېرو په خپل ټټر پورې ټینگ نیولی و، توبې یې ایستې، ژړل یې.... وروسته یې یوډم چیغه کړه!

__بارانه!

یو خیرن ځوان راغی، له جامو یې د خوشایو بوی ته!

ملک ځونډي وویل:

__هله، دوه، درې نور مزدوران هم درسره که، همدا اوس به له وړې کوتې ټول کتابونه باسي.

خیرن ځوان په خواره خوله وویل:

__د کور کوتو ته یې یوسو؟!

ملک چیغه کړه!

__وه کم عقله، کور ولې بې برکته کوي، چېرته یې وغورځوه.

په ناستو کسانو کې یوه چاغ سړي وویل:

__ملک صېب! دا کتابونه ما لیدلي، بسم الله پکې لیکلي، د خدای او رسول له نومونو ډک دي، گناه لري، که زما مني، په اوبو کې دې یې واچوي.

د ملک ځونډي ټنډه لا پسې تروه شوه!

__همدا څو ټکي یې ام د اعتبار له پاره پکې راوستي دي، هر چېرته چې یې وړې، مخصد (مقصد) له کلي یې ورک کئ!

یو بل ډنگر سړي وویل:

__ښه خبره ده، دا کتابونه یې موږ ته هم را لېږلي دي، ورک به یې کو، خوله حکومت سره به څه کوو؟!

ملک ځونډي څو ځله خپل سر وخوځاوه، ټنډه یې تروه شوه، ورو یې وویل:

_هی هی! له ایمانونو خلاص یاست، له خدایه نه وېرېږي، له حکومتو مو زړونه چوي، ښځې خو نه یاست، لونگی مو تړلې، تر دې به بله کومه سخته ورځ درباندي راځي چې قران شریفونه مو له کورونو تښتي! وایم که یې څه ویل، وچ یې پر دا تندي ولی، مردار یې کړی، تر دې بله لویه غزا به چېرې پیدا کړی....

وړه کوټه په هماغه ورځ له کتابونو تشه شوه.

لومړۍ واورې، غرونه سپین کړل، دوهم ځل اوارۍ ته راغله، درېیمې

ورېدا، د کلیو لارې وتړلې.

ژمی په مزو روان و، گرمه بخاری، د لاندې او چرگانو غوښې، مېلمستیاوي او خوبونه! بس! څو ځله د سویانو ښکار ته هم لاړو، په واوره کې به د سوی پلونه اسانه موندل کېدل، په پلونو پسې به مو گامونه واخیستل، سوی به منډه کړه، خو ملک ځوندي کلیوالو ته ویلي و چې پام! تازیان به نه ور پرېږدی! د پیر صېب باید پام غلط شي، کوم سوی چې به د پیر د ټوپک له گولۍ روغ ووت، بیا به تازیانو منډې پسې وهلې.... د ښکار سویان به ډېر ول، خو د پیر صېب ویشتلې سویان به همالته ټوک ټوک شول، یوه یوه ټوټه غوښه به یې د تېروک له پاره کورونو ته وړل کېدله.

د ژمي د وروستۍ میاشتې په پای کې واوره ټوله شوه، خلک بیا را مات شول، ان د کرښې د ها غاړې قبايل به هم دم او دعا ته راتلل....

یو مازدیگر په جومات کې ناست وم چې راجندر راغی، راجندر عیسوي و، په ملتان کې یې د بریتانیې په پوځ کې لویه وظیفه درلوده.

د وارخطایۍ خبره نه وه، بغدادی پیر ته ډېر کسان راتلل، یو یې هم راجندر.

لاس می د بنکولو له پاره ور وغاوه، راجندر تیت شو، ناخپه می ټول ځان ورپرېږدې، د راجندر له غاړې په ژېر ځنځیر پورې پېیلی غټ صلیب را وڅرېد.

په سترگو می اشاره ورته وکړه، خو ساده راجندر زما پر لاس را پرېوت.

صلیب نو د پټېدو شی نه و، هر څوک چې د ډیورنډ تر کرښې اوښتي ول، کلیساوې به یې خامخا لیدلې وې.

لومړۍ می یو تیت غږ واورېد:

__نصارا دی!

بیا گونگوسی شوې... وروسته یوه ناره کړه!

__کاپر جومات ته راغلی.

چېغې شوې، په سلگونو سترگې رډې راوختې.

ملا صېب نه وړه، نه یې راوړه، وار له واره یې د راجندر د وژلو فتوا ورکړه! ملامت نه و، کاپر، جومات او دا ځای! چې دا سړی یې نه وای مړ کړی، نو څوک به یې واژه!

لینګي می ولړزېدل، له پښو می د ولاړېدو سپکه ختلي وه... راجندر ته لاسونه ور ولوېدل، د سترگو په رپ کې وارخطا راجندر هوا ته پورته شو.

چیغه می کړه!

__ودرېږئ!

د راجندر پښې پر ځمکه ولگېدې، په مخ کې یې ټکۍ وینه نه وه پاتې.

یو دم موسک شوم، ومې ویل:

__تاسو خو یو ځل په خبره ځانونه پوه کړئ!

یوه په غوسه وویل:

__قربان دې شم، پوه یو، د خدای دښمن مو د خدای په کور کې ونیو.

ومې خندل:

__چا ویل چې پوه یاست! په هېڅ هم نه پوهېږئ! دا سړی د خدای دښمن نه، د خدای دوست دی.

حیرانې سترگې را واوښتې.

ولاړ شوم، راجندر ته مې کلکه غېږ ورکړه، ټنډه مې یې ښکل کړه، تر څنګ مې کپناوه. ورته ومې کتل، موسک شوم، ومې ویل:

__مبارک، مبارک، مبا....

د ټولو خولې وازې پاتې وې....

ومې ویل:

__د چا اول سمه وي، د چا اخېره، خو د دې سړي زړه په اخیره کې له نوره ډک شو، بېګا ړندکي راته وویل چې قربان دې شم، ستا یو لیکلی کتاب په ملتان کې د یوه کاپر

په کور کې رانه لوبډلې و، کاپر ولوست، اوس را روان دی، د لارې سختو ته یې ځان ور کړی، غواړي چې ستا تر مخ ایمان راوړي.

خلکو په حیرانۍ راته کتل.

راجندر په پښتو نه پوهېده، په انگلیسي مې ورته وویل:

__احمقه! نو دومره اشتباه!

غلی شوم، ملا ته مې وکتل، مې خندل.

__بس! مولوي صېب! سړی تیار دی، کلیمه ور بښه!

د ټولو سترګې و ځلېدې.

د وارخطا راجندر غوږ ته مې خوله ور نږدې کړه:

__که غواړې چې ژوندی پاتې شې، نو یوه خبره واوره، څه چې دا سپین ږیری وايي، پسې تکراره یې.

کلیمه وویل شوه، جومات د الله اکبر چیغو پر سر واخیست. له هرې خوا مبارکۍ راغلې...

بیا د نوم وار شو، راجندر ته یې عبدالرحمن نوم وټاکه!

خلک خوشاله ول، نوي عبدالرحمن ته یې مبارکیانې ورکولې.

راجندر ته مې وویل:

__تر اوسه مي لا زړه ځای ته نه دی راغلی، یوه سزا باید وويني.

یو دم مي ناره کړه!

__د عبدالرحمن جامي مو څنگه هېرې دي!

د خلکو تېروک ته ور پام شول، لاسونه ور ولوبدل، راجندر چيغې کړې، څرر شو، دوي دقيقي وروسته لوڅ لپړ و. ان يوه عمر خوړلي بودا يې نېکر هم کشاوه، خو ما منع کړل.

وارخطا راجندر مي په خپل څادر کې پټ کړ. خو ډېر ژر نوې لونگي، له سنيو اوبدلي کوټ، پټو او جامي ورته راغلي.

ماخستن مي کوټي ته بوت، راجندر د خپل بوت له تلي يو کوچینی کاغذ را وايست، چانسلر ليکلي و چې په کابل او غزني کې يې زموږ دوه جاسوسان اعدام کړل، خبرې دي يو څه پستي که، خو که بيا هم کوم خطر ويني، ځانونه را وباسئ!

له قدم شاه سره مي مشوره وکړه، ويې ويل چې ستړی يم، ماشومان مي يادېري، خو يو- دوه مياشتې نوره پاتې کېدا مو په گټه ده، يو ځل بايد تر سري غونډی هم ورشو.

د ويدېدو پر وخت مي راجندر ته وويل چې بچو! ودري! سهار به د کلي نايي را غواړم! د سنتېدا کار دي لا پاتې دی.

وارخطا سري مي پښو ته را ولوبد، تر ډېرو يې زاری کولي....

سوزان د خپل غور نيکه د کتابچې پاڼې سره ور وستې، کوټي ته لاړه، پلار، مور او ورور يې تلویزيون ته ناست ول، تر ويدېدو مخکې يې بيا کتابچه خلاصه کړه، ډېويډ جونز ليکلي ول:

د هوا په گرمېدو سره بېرته سمځي ته لاړو، د دم، دعا بازار له سره تود شو، د بغدادی پیر د کراماتو اواز تر کلاته هم رسېدلې وه، خلکو په په شپو ورځو مزل کاوه، سترې به یې گاللي، ځانونه به یې تر پیره را رسول.

یوه ورځ په لومړي ځل څلور افغان پوځیان راغلل، مشر یې تک سپین مخ او اوږده توره ږېره درلوده، سمځي ته د راختو په وخت یې د ټوپک کنډاغ له راوتلي تیرې سره ولگېد، تر ډېرو یې د ټوپک کنډاغ ته کتل، بیا یې سپینه ټوټه پرې تېره کړه.

پورته راغی، سترې مشي یې توده وه، ویې ویل چې ژمی یې د کرنې په یوه قرارگاه کې تېر کړ، گردېز ته ته، زما د لیدو په خاطر یې لاره راکړه کړه.

مشر اوږدې خبرې وکړې، د شوربازار د حضراتو په صفت نه مړېده. وروسته یې د امان الله خان خبرې را واخیستې، ښه زړه یې نه ترې درلود، ترکیبې ته د زده کړې له پاره د افغانو نجونو په لېږلو خواشینۍ و، خو ما امان الله خان، پوه او مدبر انسان یاد کړ، د پاچا په دینداري او هېواد پالنه کې مې شک نه درلود.

د پوځیانو له تلو وروسته قدم شاه را په غوږ شو، ویې ویل چې دې سړي هسې هم په پیر او فقیر باور درلود، له امان الله خان د دې سړي د زړه د تورېدو له پاره ښه موقع وه، خو ټاټور عکس، د پاچا صفت ورته وکړ.

قدم شاه ته مې وویل چې دومره مه ساده کېږه، له دې سړي ویره په کار ده.

قدم شاه په حیرانۍ راته وکتل.

ومي ویل:

په کربنه کې پرته افغان پوځي قرارگاوي دومره امکانات نه لري چې د ژمي په څله کې دې دا سړی داسې پاک او تک سپین ترې را ووځي. بله دا چې د دې مشر د ټوپک پر کنډاغ خوا بده شوه، مانا بیت المال ته صادق دی او پر وطن یې زړه خوږېږي، نو وطن دوسته انسان، یواځې وطن دوسته امان الله خان غواړي.

غلی شوم، ومي ویل:

دا سړی دستوري را لېږل شوی و، نور مو دلته پاتې کېدا خطرناکه ده.

خو د قدم شاه زړه ته نه لوېده، ویې ویل چې زموږ په کار کې ډار نه شته.

یوه اونۍ وروسته له پېښوره یو کوچینی کارتین راغی، خلاص مو کړ، حیران شوو، د امان الله خان او ملکي ثریا له لوڅو عکسونو ډک و.

د کارتین را وړونکي راته وویل چې دا عکسونه له لندنه راغلي دي، د پاچا او ملکي څېرې یې را اخیستي، د نورو کسانو پر لوڅو بدنونو یې ایښي، بیا له همدې عکسه نور عکسونه اخیستل شوي دي.

دا عکسونه په دومره مهارت جوړ شوي وو چې جعلکاري یې په اسانه نه ښکارېده.

په لومړي ځل مو دا عکسونه یواځې شناخته وو ته ورکول، بیا مو تر وردگو، غزني او زابله پورې ولېږل.

خلکو به توبې ایستي، اوس پاچا او ملکه د کوپر پر ژۍ نه، کوپر ته ور لوېدلي ول.

یو سهار یوه بل جاسوس د چانسلر خط را وور، سترگې مې رږې را واختي، چانسلر لیکلي و چې ځانونه راباسی، لارنس (پیر کرم شاه) یې له اسنادو او شواهدو سره ونيو، اعدام یې کړ.

په هماغه ساعت مو د جاسوسي وسايل او پاتې دوا په خلطه کې واچول، قدم شاه ته مې وويل چې په تياره کې به له دې ځايه ځو، خو قدم شاه يواځې يوه بله شپه غوښته، ويل يې چې نن بېگا به د سرې غونډۍ خزانې ته ورشو، سبا ماخستن به له دې ځايه پښې سپکې کړو. خو ما ونه منله، نور نو په افغانستان کې يوې ورځې پاتې کېدا هم خطر درلود!

په تياره کې د باندې را ووتو، سپوږمۍ وه، په احتياط لاندې لاړو، له سموراوونو خرهارۍ، د ناروغانو ځگيروي او د يوه ماشوم ژړا راتله.

آسونه مو تر قيضو ونيول، پلې ورسره تلو... پر ډبرو د آسونو د نالونو د لگېدا غږونه مې تر زړه تېرېدل....

يودم له ونو گڼ کسان را ووتل، په غره کې زوروره چيغه را وگرځېده.

__شور ونه خورئ!

زړه مې پښو ته ولوېد، لسو، دولسو پوځيانو منډه را واخيسته، څو چې مو ځانونه خوځول، تر لاسونو مو پري تاو شول.

لاس تړلي يې چينې ته را وستو، خلک له بلو څراغونو سره را ووتل. خوبولي سترگې له حيراني ډکې وې.

سمڅي ته يې بوتلو، يوه پوځي څراغ ولگاوه، بل د بوجۍ خوله ځمکې ته کړه، له کړنگ سره لاوېسپکرونه، سيمان، سپرې، تارونه، دوا، رنگارنگ گروپونه... ولوېدل.

يوه له ونې لوړ پوځي ورو وويل:

__دېوېد جونزه، درې شپې مو په ونو کې درته تېرې کړې، د نورو جاسوسانو راتگ ته ماتله وو، خو تا د تېښتې له پاره دېره بېره وکړه.

غلی شو، دېوال ته ور وگرځېد، لاس يې پرې تېر کړ، ويې ويل:

__دېر وخت نه دی پرې وتلی، ږنگ يې کړئ!

يوه پوځي د دېوال د سر تيرې ته برچه ونيوله، تيره په سخته را جلا شوه، خو نورو تيزو دومره زحمت نه غوښت، په اسانۍ لاندې را لوېدې....

سمڅي ته گڼ خلک راغلل، د ټولو سترگې رډې را ختلې وې.

يو رېږدېدلی زور غږ راغی:

__څه خبره ده؟!

له ونې لور پوځي وويل:

__دا سړی، پير نه، انگرېز دی، گردېز ته يې بيايو.

خلکو يو بل ته وکتل، بوډا چيغه کړه!

__سپينې پښتنې خو مو پرنگيانو ته ور ولېږلې، شرم نه لرئ! اوس مو د خدای په دوستانو پسې ام را اخيستي ده.

پوځي ټيټ شو، لاوډ سپېکر يې را پورته کړ، ويې ويل:

__دې سړي دوکه درکړې، هېڅ کرامات نه لري، دې ته لاوډ سپيکر وايي، لاندې به
يې ستاسو خبرې اورېدې، دلته به يې ستاسو نوم اخيست... سوچ انگرېز دی، د پاچا د
بدنامولو له پاره کار کوي.

يو ډډ غوسه ناک غږ راغی:

__کوپر مه وايه، په پاچا کې نو څه پاتې دي، له خپلې بڼې سره يې لوڅ لپړ عکسونه
اخيستي دي.

بل سړي وويل:

__پاچا خو نه خدای مني، نه پيغمبر! اوس پيران ام نه دي ترې پاتې.

پوځي خوله خبرو ته جوړوله چې بوډا وويل:

__نور خانه! د پير گل لاسونه ور خلاص که! که نه نو دا سمڅه به راباندې را
پرېوځي.

يو قوي ځوان مخکې راغی، خو پوځي يې پر ټټر لاس ور کېښود.

بوډا چيغه کړه!

__عطاگله، برېڅه، خداينوره... تاسو هم ځانونو ته نارينه وايست! د پيرگل ترلي
لاسونه مو څنگه لورېږي!

څو کسان را مخکې شول، خو پوځيانو توپکي ورته ونيولي، ځای پر ځای ودرېدل.

په ونه لوړ پوځي چيغه کړه!

__وځئ!

خلک شاته شول، د سمځي په خوله کې ودرېدل. دېوال ړنگ شو، گڼ پوځيان مخکې لاړل، تر يوه ځايه د څراغ رڼا بنکارېدله، بيا ورکه شوه، خو شېبه وروسته بېرته د سمځي دېوالونه ژېړې رڼا ونيول، دقيقه وروسته يې د عبدالله وچ شوی جسد، اخبارونه، مجلې... پر غولي کېښودل.

په ونه لوړ پوځي مې تر مخ ودرېد، ورو يې وويل:

__دا ځوان څوک و؟

غلی وم.

__يودم يې پر ژامه سوک راکړ، ولوېدم، له خولې مې وينو داره وکړه.

چيغې شوې، خلکو ډېرې ور واخيستې، يوه پوځي (اخ) کړل، ولويد، نورو هوايي ډزې وکړې، خلک ودرېدل، سمځه د سوځېدلو باروتو بوی ونيوله.

په ونه لوړ پوځي چيغه کړه!

__که څوک يو گام را مخکې شو، خون يې پر خپله غاړه!

غلی شو، ويې ويل:

__او ساده گانو! له پيرگله پوښتنه وکړ چې دا مری دلته څه کوي.

بودا په غوسه وويل:

__کوپر مه وايه! له پير گله به څنگه پوښتنه کوو، پيريانو به راوړی وي.

د پوځي ټنډه لا پسې تروه شوه:

__له دې ځايه ورک شئ!

بودا وويل:

__پيرگله! دا خلک په سمه نه پوهېږي، ولي ماته يې؟! رندکي را وغواړه! دا د کوپر
زامن به شنه لمبه کړي.

پوځي توپانچه را وايسته، ږر شو، د بودا پښو ته نږدې نرۍ دوره پورته شوه.

شېبه وروسته يې لاس تړلي پر آسانو کښلولو، خو تر موږ مخکې څو کليوالو د خپلو
آسانو تشو ته پوندې ورکړې، په تياره کې ورک شول.

ټوله شپه مو مزل وکړ، سپېده چاود يوې تنگې درې ته ورسېدو، چوپه چوپتيا وه،
يوځي د آسونو د پښو ټکا اورېدل کېدله...کله کله به يوه مرغۍ هم وچونېده.

يودم سغ شو، له ټک سره د مخې پوځي ولوېد. ږزې شوې، له ډبرو سره سوکي
بادېدل. پوځيانو مورچې ونيولې، آسونه وشنېدل، د ټوپکو له خولو سري غوړنجي را
وتلې....

د آس تشو ته مې د بوټونو غبرگ تلې سيخ کړل، آس منډه واخيسته، شاته مې وکتل،
قدم شا را پسې و. يودم مې په بنۍ اوږه کې نرۍ څړيکه تېره شوه، آس ولوېد، پر لويو
ډبرو ورغلم، سر مې پر تېره ولگېد، پر ځان ونه پوهېدم.

يو وخت مې سترگې رڼې کړې، په کنډواله کې وم. اوږې ته مې وکتل، تړل شوې وه.

د قدم شاه غږ راغی:

زړه دې مه خوره! گولی وتلې ده.

شاوخوا مې وکتل، د کنډوالي پر ړنگو دېوالونو گڼ مول وهلي کسان ناست ول.

حاجي پاینده خان راغی، خوشاله و، له پیر سره د مرستې او پنځو افغان پوځیانو د وژلو په خاطر یې ځان په جنت کې لید.

له پاینده خانه مې د نورو پوځیانو پوښتنه وکړه، ټنډه یې تروه شوه، د نورو پوځیانو تیښتې له اضافه ثوابه ایستلې و... بیا یې په خواره خوله د سپینو گلانو شیرې وغوښته، خو ما ورته وویل چې د ړندکي پیري راوړې شپږه مو له لاسه ووته، شیرې په کڅوړه کې وه.

د پاینده خان تنډی وغوړېد، په لوړ غږ یې د خلطې د راوړلو امر وکړ. یوه له ونې تیټ سړي خلطه راوړه، خلاصه مې کړه، د جنسي قوې د ډېرېدو د گولیو سلامت پاکت مې ورته ونيو. پاینده خان په حیرانۍ راته وکتل، خو نور د دې خلکو غلطېدا په دې نه ارزېده چې خپل ماغزه وخورم، لنډ مې ورته وویل چې ړندکي پیري ترقي کړې، اوس له سپینې شیرې گولی جوړوي.

دوې شپې مې د حاجي پاینده خان د کور په کوټه کې تېرې کړې، هېڅوک نه و خبر، یواځې پاینده خان مې لید، سهار وختي به یې له لنډو وېښتو او تورې کړې ږیرې رانه څاڅکي څڅېدل.

په درېیم ماخستن یې دوه کسان را سره کړل، دې خلکو ته پټې لارې مالومې وې، له درې شواروزه مزل وروسته د ډیورنډ تر کرښې واوښتو.

غرمه مو د انگریزانو یوې قرارگاه ته ورسوله، ډاکتر مې د اوږې ټپ وکوت، د خلطې دواو میکروبي کېدو ته نه و پرېښی.

یوه اوونۍ وروسته په پېښور کې د انگرېزانو په نظامي روغتون کې وم، چانسېر له لاهور څخه زما پوښتنې ته راغی، کلکه غېږ یې راکړه، پر تپ مې فشار راغی، خو چانسېر تر ډېرو ټینګ نیولی وم.

وروسته افغانستان ته د لېږلو جاسوسانو په باره کې راته وغږېد، ویې ویل چې برېتانیې افغانستان ته څلور زره کسان لېږلي دي، دا جاسوسان دې هېواد ته په مختلفو څېرو کې تللي ول، څوک موچي و، څوک نجار، څوک معلم، څوک تجار، څوک هم نظامي مشاور... خو تر ټولو په روحاني جامو کې لېږلو کسانو ښه نتیجه ورکړې وه.

چانسېر وویل چې ان د وزیرانو په سویه زړونه یې هم له امان الله خانه خوا توري کړي دي. بس! خبره خلاصه ده، د امان الله خان پر پاچاهي مو تېل وپاشل، اوس یواځې د اورلګیت ځلی غواړي.

په میاشت کې مې د اوږدې تپ سره ورغی، بیا له ډېره وخته وروسته حمام ته ننوتم. یوه لوښت ږېره مې نوره څه کوله! چاره مې پرې تېره کړه. بیا تودو اوبو ته ودرېدم، د صابون سپین ځګ تورو خپرو ونيو.

چانسېر یو کال رخصتي راکړه، لندن ته لاړم، له ډېر وخت وروسته مې د هوساینې ساه واخیسته، خو رخصتي مې لا نه وه پوره چې بېرته یې لاهور ته ور وغوښتم.

وار له واره مې قدم شاه ولید، دی د چانسېر د دفتر په دهلېز کې راته ماتله و.

قدم شاه کلکه غېږ راکړه، یوه شېبه کېناستو، د سړي غونډۍ خزانې یې لا نه وه هېره.

وروسته مو چانسېر ولید، ټنډه یې هواره وه.

چانسler یو عکس راته ونيو، په عکس کې یو خیرن، له وني تپت، خو قوي خوان ولاړ و، توره زیره یې درلوده، گرد پټکی یې تړلی و.

چانسler ته مې په حیرانی وکتل.

د چانسler سترګې وځلېدې، په خوند یې وویل:

__دا سړی به زموږ پاشلو تېلو ته د اورلګیت ځلی وهي.

خبره واضح نه وه، چانسler باید نور مالومات هم راکړي وای. چانسler وویل:

__دا سړی حبیب الله نومېږي، خو د سقاو په زوی مشهور دی، څو کاله مخکې په پېښور کې د یوه زرګر د پیسو سیف غلا شو، د سقاو زوی زرګری ته نږدې چای خرڅاوه، د خلکو پر ده شک راغی، ځکه دا دروند سیف له دې سړي پرته بل چا نه شوای پورته کولای، خو د سقاو زوی وتښتید، دوه کاله وروسته په پارا چنار کې د غلا په تور ونيول شو، هغه وخت د پارا چنار د قرارگاه مشر راته وویل چې دا ساده سړی د امان الله خان ډېر ضد دی، ګڼ غله پرې راټول دي، له دې سړي ډېر کار اخیستی شو.

دا خبره مې خوښه شوه، د بند یوولسمه میاشت یې لا نه وه تېره چې خوشی مو کړ.

یو څه مو نور هم وپرساوه، په لار کې د انګرېز له خوا یوه جوړ شوي ملنګ ورته وویل چې دی به یو وخت د افغانستان پاچا شي.

د سقاو زوی د کابل کلکان ته لاړ، غلاوي یې شرع کړي، کله کله به یې پر حکومتي کاروانونو هم برید کاوه.

دې سړي په کم وخت کې ډېر ملګري پیدا کړل، خبره تر امان الله خانه ورسېده، د سقاو زوی یې په پوځ کې شامل کړ، خو دې سړي په هماغه لومړیو کې یو پوځي افسر وویشت. بېرته غره ته وتښتېد. پاچا یې پر سر انعام وټاکه، خو د سقاو د زوی سر دومره اسانه کار نه دی، په دې سړي پسې د شوربازار حضرتان ولاړ دي، اوس یې ګڼ خلک طرفداري کوي....

چانسلر غلی شو، ماته یې وکتل، په سترګو کې یې ځلا پرته وه.

ومي ویل:

__ ښه نو، زما رخصتي لا نه وه پوره، لاهور ته دې د څه له پاره را وغوښتم!

چانسلر را نږدې شو، ورو یې وویل:

__ یو ځل بیا رېږه پرېږده!

دا خبره ښه نه شوه راباندې تمامه، ومي ویل:

__ د بریتانیې په استخباراتو کې یواځې ډېوډ جونز نه دی، نور هم باید خطر ومني، بل یوه ته ووايه!

چانسلر یو ګام شاته شو، سترګې یې رډې را وختې، چیغه یې کړه:

__ نو ته د ملکې امر نه مني!

غلی وم.

چانسلر پر څوکی کېناست، ورو یې وویل:

له تا می دا تمه نه درلوده. سم وایی، په استخباراتو کې ډېر خلک کار کوي، خو ډېوېډ جونز (یو) دی. که مو بل ډېوېډ جونز لرلای، نو ته مو په رخصتی کې تر دې حایه نه راغوبنتي.

پورته کوټې ته وختم، پر مېز نوي او زاړه اخبارونه پراته ول. یو اخبار می را پورته کړ، امان الله خان د اروپا له سفره بېرته راغلی و، ده له څو اسیایي او اروپایي هېوادونو سره ګڼ نظامي، اقتصادي، تجارتي... فرهنګي تړونونه لاسلیک کړي ول. وروسته د اخیستل شویو وسلو او نورو قراردادونو لیست راغلی و. امان الله خان په دې سفر کې له اروپایي هېوادونو شپېته زره نوي ټوپکونه، یوسلو شپږ ټوپونه، اته جنګي الوتکې، پنځه زغروال موټر، په زرګونو نظامي خولۍ، پتکونه، درې زره دوربینونه... اخیستي ول.

له اروپایي هېوادونو سره یې په افغانستان کې د قند، کاغذ، تار، توکر، جاکټ، جورابو، درملو، برقي او زراعتي وسایلو... د جوړولو د فابریکو قراردادونه امضا کړي ول....

فکر می خټه شو، خو بل اخبار می تندۍ ورین کړ، امان الله خان له اروپایي سفره له راتګ وروسته لویه جرګه را غوښتې وه، د جرګې غړو ته یې خپل تصمیمونه ويلي ول، د دې تصمیمونو مهم ټکي لیکل شوي وو:

د مړیدي له مینځه وړل، د بنځو د چادری لیرې کول، د برېتانوي هند د دیوبند په مدرسه کې د افغانانو په زده کړه بندیز، له ملایانو له سره امتحان اخیستل، د تذکرو وېش، د عسکري جبري کېدل، بهر ته د زده کړې له پاره د ځوانانو لېږل، د وړو نجونو نکاح منع کول...

دا هغه څه وو چې ملایانو نه غوښتل، تر ټولو ډېر مخالفت یې د شوربازار د
حضرتانو مشر نور المشایخ فضل عمر مجددي کړی و.

انگریزي اخبار مې را واخیست، سلامت مخ یې د شینوارو پاڅون ته ځانگړی کړی
و، تبیلغات تاوده ول، د امان الله خان پاچاهي یې نسکوره کړله....

یوه میاشت له چانسلر او ځینو نورو انگرېزانو سره پر پلانونو وغږېدم، د سفر له پاره
هر څه تیار ول، بس! یواځې ږېږي ته ماته وم. اه! ږېږه! که ږېږه په پیسو اوږدېدای،
نو چانسلر زما د ږېږي د واړدېدو له پاره تر میلیونونو روپیو تېر و.

پاتې سلامت میاشت ونه لمبېدم، خیرن ځان، اوږدو له خپرو ډکو نوکانو او څپولو
وېښتو مې پیري نوره هم تقویه کوله.

وخت را ورسېد، شني مری مې غاړې ته واچولې او یو ځل بیا له قدم شاه سره سمځي
ته ورغلم.

د یو کال ورکېدو بانه جوړه وه، بغدادی پیر خو یواځې د ملک ځونډي له پاره نه و
پیدا، په ټوله دنیا کې یې مریدان لرل.

په یوه میاشت کې څو ځله له خانانو او ملکونو سره وغږېدم، نالیدلي خوبونه به مې
ورته تېرول، د سقاو زوی مې د دې ټولو مشکلاتو حل گانې، ویل به مې چې په همدې
سړي پسي ودرېږئ، خوب مې لیدلی، همدا مسلمان ځوان به مو له کوپړه راباسي.

پاچا ته د خلکو زړونه هسې هم ډک ول، خو زما خبرو نور هم وپرسول. د پاچا پر
ضد سلامت لښکر تیار و، خوما د اوس له پاره درې سوه تکړه ځوانان ترې را بېل
کړل او د کابل شمال ته مې مخه کړه.

یوه اوونۍ وروسته مې د سقاو زوی په یوه زړه کلا کې ولید، ساده سړی و، پیرانو او حضرتانو ته یې له حده تېر احترام درلود.

له دې سړي سره د شپې تر ناوخته ناست وم، غیبي مرستې یې یادولې، ویل یې چې په فلاني ځای کې مې یو پیر ولید، رایاده یې کړه چې خوب مې لید، پر سپین آس سپور یې، توره دې په لاس کې وي، کاپر امان الله منډې درنه وهي... لاړ شه، فلانی ځای وکینده، غیبي مرسته درته پرته ده. ځای مې وکېنده، نوې توپکې او ډېرې پیسې ترې را ووتې....

د سقاو د زوی ټولې کیسې د پیرانو او غیبي مرستو په اړه وې، ځان یې سر له اوسه د افغانستان پاچا لید.

گرم نه و، پیرانو، ملنگانو، ملایانو، حضرتانو، په غلا تورنو حاکمانو، له وظیفو شرل شویو وزیرانو... ټولو د امان الله خان ورکېدا غوښته.

پټې او ښکاره جلسې نیول کېدې، د سقاو د زوی خبرې چلېدې، ان په پوځ کې یې هم ډېر هغه کسان خپل کړي وو چې پاچا به غلاوو او فساد ته نه پرېښودل.

چا چې به په کوهدامن کې د امان الله خان له نوم سره د (غازي) ټکي وټاړه، سر یې قلم کېده، کور ته یې اور ور لوېده، ښځه او لونې یې د مینځو په نوم پر خپلو قوماندانانو وېشلې....

د سقاو زوی ته ځینو شېخانو د خادم دین رسول الله لقب ور کړی و، خلکو به د دې سړي غلاوې او ظلمونه په خپلو سترگو لیدل، خو سون یې هم نه شو کولای، د دې سړي پر وړاندې ان له تریو تندي هم د کوپر مانا اخیستل کېدله. تریو تندي یانې مرگ..

د اورلگیت وار را ورسېد، د سقاو د زوې په مشرۍ زرگونه کسان د کابل پر ښار ورغلل، دوی ورځې وروسته احوال را ورسېد چې امان الله خان د غزني خوا ته مخه کړې.

د هوساینې سا مې وایسته، د انگرېز پاشلو تیلو اور اخیستی و.

یوه اوونۍ وروسته کابل ښار ته ورغلم، اه! له ښاره سا ختلي وه، تورې ورځې د اسمایي تر غره را ټیټې وې، دوکانونه ته کولپونه ور لوېدلي ول، په کوڅو کې مې یو-یو بنیادم لید، په خټو کې ټیټ سرونه روان ول... ځای ځای به د دار په پایو پسي ځړیدلي کسان زنگېدل.

یو ځای مې چیغې واورېدې، څو وسلوال په یوه سړي کې ختل، ویل یې چې دا کاپر دی، د امان الله خان په وخت کې یې خپله لور کوپر ته د درس له پاره ور لېږلې وه، سړی یې همالته وویشت.

ارگ ته ورغلم، چمن له لندو دوسیو او کاغذونو ډک و. کرکۍ ماتې وې، په ونو کې قفسونه را ځړېدل، بندي زرکان غلي پراته ول.

د ارگ پر دفترونو را وگرځېدم، مېزونه، څوکی، الماری، غالی... هېڅ هم نه وو پاتې.

پر دېوال غټې رسامي شوې نقاشي ته ودرېدم، د سپینو بتو سرونه په برچو یا کوم بل تېره شي، خراب شوي ول، خو شنې اوبه، غرونه او د غرونو په لمنو کې شنې ونې پر خپل ځای پاتې وې.

د امان الله خان دفتر ته ورغلم، دېوالونه یې تک تور ول، د سوځېدلو کوچونو یواځې فلزي سپرنگونه پاتې ول.

بېرته چمن ته ورغلم، یوه دوسیه مې را پورته کړه، د تجارت د وزارت د کلني راپور له پاڼو ډکه وه. بل کاغذ مې را واخیست، په کابل کې د یوه لوی پوهنتون د جوړېدو د قرار داد کاپي وه.

دوې، درې، نورې په خټو لړلې دوسیې مې وکتې، د افغانستان په څو لویو ښارونو کې د لویو ښارگوټو د جوړېدو له نخشو او اسنادو ډکې وې....

په رڼا ورځ د بریتانوي سفارت ته ورغلم، وېره مې نه درلوده، بې سرپوښه وطن و، چا به پوښتنه کوله چې بغدادی پیر د انگرېزانو په سفارت کې څه کوي!

سفیر مې ولید، خوشاله و.

سفیر وویل چې د سقاو د زوی په امر د بریتانوي له سفارته پرته، نور ټول سفارتونه تړل شوي دي.

د سفارت ځینو مامورینو کیسې راته وکړې، د خلکو کورونه چور شوي وو، نجونو او ځوانو ښځوته لاس ور لوېدلی و، په سپینو هلکانو پسې کورونو ته ور اوښتي ول.

بانکونه، دولتي شتمنۍ، دوکانونه، فابریکې... هېڅ هم نه و پاتې....

څو ورځې وروسته احوال راغی چې خادم دین رسول الله خلکو ته خپل اصلاحي پروگرامونه تشریح کوي.

ورغلم، په یوه لویه میدانه کې گڼ خلک را ټول ول. مخکې لارم، له علماوو سره کښاستم.

شېبه وروسته یو تور موټر او پر آسانو سپاره گڼ کسان راغلل. حبیب الله (د سقاو زوی) د موټر له مخکیني سېټه را کښته شو، ږېره یې لنډه کړې وه، د اغوستي توري دریشي پایڅي یې ور پورته کړې وې.

له علماوو سره یې ستړي مشي توده وه.

لومړی د شور بازار حضرت وغږېد، د حبیب الله کارنامي یې يادې کړې، ويي ويل چې دا وطن همدې خادم دين رسول الله له کوپړه وژ غوره... په پای کې یې نوي پاچا ته اوږده دعا وکړه.

حبیب الله ودرېد، خپلې پخوانۍ کارنامي یې را واخیستې، ويي ويل چې د امان الله خان بت پرستي او کوپړ د دې سبب شو چې د هغه پر ضد را پورته شي... یاده یې کړه چې په لومړیو کې څوارلس زره نغدي روپۍ او نولس ځوانان را سره ول، ورور ورو ډېر شول، بیا ملایکي مرستي ته راغلي... دا وطن مو له کوپړه وژ غوره.

نور به د بیت المال پیسې پر خپلو عسکرو او ملایانو لگوم چې عبادت وکړي... د نجونو مکتبونه بند دي، هلکانو ته هم د مکتب کوپړي کتابونه فزیک، ریاضي، کیمیا... ښه نه دي، له دینه یې باسي، دوی باید مدرسو ته لاړ شي.

له دې وروسته د عدليې، تعلیم او تربیې، حفظ الصحې... وزارتونو ته ضرورت نه شته، عدل د ملایانو کار دی، ناروغۍ په دم تایذ ښه کېږي، د تعلیم او زده کړې له پاره مدرسې لرو...

مالیات نه اخیستل کېږي... په دې وطن کې یواځې انگرېزان سفارت درلودای شي، ځکه دوی له موږ سره په ګډه کاپر پاچا را وپرزاوله، نور کوپړي هېوادونه د سفارت حق نه لري... ورځی! خپل ساعت تېر کړی، چرګان او مرزان وجنگوی....

په پای کې یې ځان د افغانستان امیر اعلان کړ.

څو ورځې وروسته بیا ارگ ته ورغلم، د سقاو زوی په جگو پښو پر څوکۍ ناست و، مخې ته یې جنګي چرګان تړلي ول. دی په ټکي نه پوهېده، د خلکو عریضې به یې شفاهي اورېدې.

بیا د هغو بندیانو وار شو چې د امان الله خان په دوره کې یې لوړې څوکۍ درلودې.

لومړۍ یې یو ډنګر سړی را ووست، دا سړی په تېر حکومت کې د موزیم ریس و. د سقاو زوی د موزیم په مانا نه پوهېده، یوه بل ورته وویل چې دې سړي زاړه بوتان ساتل...

د سقاو زوی سترګې پټې کړې، چیغه یې کړه چې د بت پرستانو دید ناروا دی، مه یې ځنډوئ، همدا نن یې سر په لاهوري دروازه کې راو ځړوئ.

بل لاس تړلی بندي یې را ووست. دا سړی د امان الله خان د مالیې وزیر میر هاشم خان و.

د سقاو زوی وویل:

__دا کاپر مو ولې تر اوسه ژوندی پرېښئ!

هاشم خان وویل:

__سم مسلمان یم!

د سقاو زوی چیغه کړه!

__دې وطن ته دې کوپر را ووست، بودیجه تا جوړه کړې وه!

وزیر وویل:

__هو، خو بودیجه د حساب داری یو پخوانی سیستم دی، په کورونو، دوکانونو کې هم بودیجې لرو، بودیجه یواځې یو نوم دی....

د سقاو زوی چیغه کړه:

چپلم راوړئ!

وزیر ته یې وکتل، ویې ویل:

__ورک شه!

په دوو ساعتونو کې اتیا کسان محاکمه شول. ځینې یې زندان ته ولېږل، نورو ته یې د مرګ حکم واوراوه....د کابل پر څلورو دروازو باید سرونه را څړېدلې وای، دا سرونه د نورو له پاره عبرت ول.

نور مې په کابل کې پاتې کېدا ګټه نه درلوده، څه چې بریتانیا غوښتل، تر لاسه یې کړل.

پېښور ته له تګه یوه ورځ مخکې یو ځل بیا ارګ ته ورغلم. زینتې بوتې، گلان، چمن... له بېخه ایستل کېدل...د سقاو زوی امر کړی و چې دا بې ګټې شیان له ریشو را وباسئ، پر ځای یې ترکاري وکړئ!

بیا په ښار کې وگرځېدم، د پخوا غونډې نظافت نه و، ډېر کسان به په لارو کوڅو کې رفع حاجت ته کېناستل... ډېرو دوکانونو ته کولپونه ور لوېدلې وو. لارې، کوڅې له شنو چادریو ډکې وې، ښځو، ماشومانو او ځوانو نجونو سوال کاوه.

مخکې لارم، د حبیبې د لیسې ټولې شیشې ماتې وې، په لویه میداني کې یې غواوې گرځېدې...

سوزان کتابچه کېښوده، گروپ یې مړ کړ.

* * *

ټک شو، توپ له بېټ سره ولگېد، سوزان منډه واخیسته، توپ په چمن کې رغړېده....

تام چیغه کړه!

_څلورېزه!

سوزان توپ را واخیست، بېرته راغله، خپل ورور ته یې وکتل، په سترې ساه یې وویل:

_بس ده! نوره مې پرېږده!

د تام تندۍ تریو شو:

_نه، اوس به زما وار را تېروي.

سوزان وویل:

_ما دېرش منډې کړې، ته لا په شپاړسو کې یې، پاتې منډې مې در وبخښلې، تا وگټله.

ټام چيغه کړه!

له اوله به دې کرکټ نه کاوه، نه به راتلې، اوس باید زما پنځه اووره را پوره کړې.

سوزان توپ پر ځمکه واچاوه:

بد مې وکړل، بخښنه غواړم

د لارا غږ راغی:

څه خبره ده، ولې سره خورئ!

سوزان ور وکتل، مور یې په چمن کې ناسته وه، پر مخ یې د لمر ضد کریم وهل....

سوزان وویل:

مورې! که وخت لرې، نو زما پر ځای د ټام درې پاتې اوورونه ور پوره که.

سوزان لاړه، کتابچه یې ور واخیسته، ډېوډ جونز یوډېرش کاله وروسته تاریخ لیکلی و.

۱۹۶۰ م کال د اپرېل شپږ ویشتمه لندن

ټبر مازدیگر تلویزیون ته ناست وم، درې اويا کلن يم، غوږونه مې درانه دي، له غوړۍ پرته، غږ سم نه اورم. یوډم پر تلویزیون یو تور او سپین عکس راغی، دا خبره شناخته راته واېسېده، پر ذهن مې فشار را ووست. د افغانستان د پخواني پاچا امان الله خان د ځوانۍ عکس و.

په بېره ودرېدم، د تلوېزيون غږ مې لوړ کړ، امان الله خان د سويس په يوه روغتون کې له وطنه ليرې، په بې کسې کې سا ور کړې وه.

بېرته پر څوکۍ کېناستم، پر اوږه مې څه ولگېدل، د اووه کلن لمسي کوچینی لاس و. ماشوم په حیرانۍ راته وویل:

__نیکه! ته ژاړې!

ځان ته مې پام شو، ما په رښتیا ژړل، خو ولې؟! نه پوهېدم!

کوټې ته لاړم، کتابونه مې ولټول، له کلونو وروسته مې د یادښت کتابچه را واخیسته. ومې کته، وروستی یادښت مې یو دېرش کاله مخکې لیکلی و.

په دې کلونو کې مې امان الله خان یواځې یو ځل ولید، په ۱۹۵۵ م کال کې مې مور مړه شوه، نوي کلنه وه، وصیت یې کړی و چې جنازه به مې خپل پلرني وطن، ایټالیا ته وړئ!

مور مې په روم کې خاورو ته وسپارله. منی و، د ایټالېي هوا تر لندنه توده لگېده، فکر مې وکړ، توده هوا مې هډوکو ته ښه وه. څو ورځې په ایټالېي کې پاتې شوم، یوه ورځ مې امان الله خان په ذهن کې را وگرځېد، پوهېدم چې په روم کې اوسي، خو دقیق ادرس یې نه و راملوم.

د افغانستان سفارت ته ورغلم، بانې یې کولې، نه پوهېرم چې ولې یې له پخواني پاچا سره زما لیدل نه خوښېدل. په سخته مې قانع کړل، ادرس یې راته ولیکه.

کاغذ ته مې وکتل، پخوانی پاچا د ښار په تر ټولو غریبه برخه کې اوسېده.

یو سهار مې ټکسي ته لاس ورکړ، شل دقیقې وروسته د یوه پارک پر غاړه کښته شوم.

یوې ځوانې نجلۍ ته مې کاغذ ونيو، شمال لور ته یې گوته ونيوله، مجبور وم، باید په پارک کې تېر شوای وای.

پر ژېړ چمن ژېړې پانې پرته وې. څو ماشومانو فوتبال کاوه، زاړه کسان پر اوږدو څوکیو لمر ته ناست ول. مخکې لارم، سړې او ژېړې پانې مې د بوتو تر تلیو لاندې کېدلې... یو ځای ودرېدم، بېرته مې شاته وکتل، یو څوک پر اوږده څوکۍ ناست و، اخبار یې وایه.

نږدې ور غلم، دا غټې سترگې شناخته راته واېسېدې. مخامخ ورته کېناستم. حساب مې وکړ، دوه شپېته کاله! نه وم غلط، امان الله خان به په دوه شپېته کلنۍ کې خامخا همداسې خبره درلوده. ور نږدې شوم، پر سړي مې سیوری ورغی، شپو خولۍ یې له څوکۍ ور پورته کړه، کېناستم، په انگلیسي مې وویل:

__هوا ښکلې ده!

غټې کڅوړنې سترگې یې را واړولې، موسک شو، لنډ ځواب یې راکړ!

__ډېره!

بېرته یې اخبار سترگو ته ونيو.

ور ومې کتل، د زاړه، خو پاک بالاپوښ گروي (تنی) یې تر غاړې پورې تړلې وې، له لیرې یې د مخ گونځې دومره ژورې نه ښکارېدې.

تپ شو، توپ پر اخبار او بیا د سړي پر اوږه ولگېد، یو ماشوم راغی، بڅبنه یې
وغوښته، سړي توپ ور واخیست، د ماشوم پر سر یې لاس تېر کړ، توپ یې ورته
ونیو. ماشوم موسک شو، مننه یې وکړه.

سړي بېرته اخبار ته وکتل.

په انگلیسي مې وویل:

__په ماشومتوب کې دې کومه لوبه خوښېدلې؟!

سړي را وکتل، وېي خندل:

__د آس سورلۍ.

بېرته یې سر وڅړېد.

یوه شېبه ناست و، بیا ورو ولاړ شو. گام یې واخیست، په پښتو مې وویل:

__مېلمه یواځې پرېږدې!

نېغ یې راته وکتل، سترگې یې وځلېدې، په خوند یې وویل:

__افغان یې؟!

راغی، تر لاس یې کش کړم، ودرېدم، تر ډېرو یې په غېږ کې نیولی وم. نه یې
پرېښودم.

ومي ویل:

__نه! پرنگی!

ویې ویل:

__توکې مه کوه! پرنگیان او داسې صافه پښتو! ډېر سره لیرې دي.

ومي ویل:

__دېوېد جونز یم، په ۱۹۱۹ کال کې ارگ ته درغلی وم، درې کسه وو، د چانسلر لېک مو دروور، په کابل کې مو د خپلو څو نمایندگانو پاتې کېدا غوښته.

د سړي لاسونه مړه شول. تر څنګ مې کېناست، سر یې څو ځله یوې، بلې خواته وخواوه، یو دم یې وخنډل:

__اه! پرنگیانو! دلته هم نه یم درنه خلاص!

ومي ویل:

__خو اوس مې تقاعد اخیستی، له سیاست سره کار نه لرم، ایټالیا ته مې د خپلې مور جنازه راوړه، ته مې په ذهن کې را وگرځېدې، لیدو ته دې راغلم.

امان الله خان ودرېد، تر لاس یې ونيولم، په موسکا کې یې وویل:

__راځه! کورته ځو، بیا ونه وایې چې یوه افغان بوډا په پردي وطن کې خپله مېلمه پالنه هېره کړې وه.

تر پارک ووتو، تنګه کوڅه راغله، امان الله خان په یوه زاړه کور کې اوسېده. پورته وختو، وړه کوټه وه، پر زړه، رنګ خوړل شوې غالی یو کټ، کوچینی مېز، دوی

څوکی... ښکارېدلې. کېناستم، شاوخوا مې وکتل، وره الماری له کتابونو ډکه وه، پورته د لرګي په چوکاټ کې کلیمه نیول شوې وه، کټ ته نږدې، په تاڅچه کې د جاینماز پر سر کوچینی قرآن شریف ایښی و.

امان الله خان د باندې ووت. زاړه وره چولې درلودې، غږ یې راته، یو چا ته یې وویل:

_څه مو پاڅه دي؟!

ښځینه غږ راغی!

_لوبیا!

امان الله خان وویل:

_مېلمه لرم، قابلي پلو پوخ کړئ!

ښځینه غږ وویل:

_غوښه نه شته!

_یو څوک پسې ولېږئ!

دروازه خلاصه شوه، امان الله خان بېرته راغی، ویي ويل:

_کړکی ته کېنه، کوټه سپړه ده.

څوکی مې وکښوله، د لمر وړانګې مې اوږو ته سیڅي شوې. امان الله خان پر کټ کېناست، ویي خندل:

__اوس می نو سم زړه ته ولوبده چې ډېوډ جونز یې، فکر کوم چې یو ځل مو بیا هم سره لیدلي و.

ومي خندل:

__هو، زه او سفیر دې په نیمه شپه کې در و غوښتو، ویل دې چې انگرېزان د افغانستان په شمال کې مداخله کوي، خلک یې مسلح کړي دي، سفیر ته دې د هغه له خوا امضا کړی سند ورکړ، ورته ودې ویل چې په دوه اویاوو ساعتونو کې به له افغانستانه وځي. یوه اوونۍ وروسته دې زموږ انگرېز جاسوس اعدام کړ.

امان الله خان سره ساه وایسته:

__ای پرنگیانو، حق مو و، وطن مو را غرق کړ.

ومي خندل:

__ته هم گرم وي، ډېر تېز تلې.

راته ویي وکتل، څه یې ونه ویل:

__د کوتي دروازه وټکېده، امان الله خان ولاړ شو، بېرته له پتنوس سره راغی. دوه گیلایه یې له شنو چایو پک کړل.

کړکی ته ودرېد، ویي ویل:

__هاغه ماشومان ویني؟!!

ودرېدم. لاندې پاک، سوتره او صحتمند ماشومان روان ول، خندل یې، په ملاوو پسې یې د مکتب بکسې تړلې وې.

امان الله خان وویل:

__ دا ماشومان پچې نه جارو کوي، په دوو اوزو پسې هم ټوله ورځ نه دي روان، لوړه نه پېژني، مکتب ته ځي، خاندې، تفریح لري، تلویزیون ته گوري، غم نه ویني، د ټوپک ټک یې نه دی اورېدلی، روغ دي، له ژونده خوند اخلي....

غلی شو، ویي ویل:

__ د هاغه دوکان تر مخ ناست بوډا زموږ گاونډی دی، پنځه څلوېښت کاله یې په یوه فابریکه کې کار وکړ، اوس کرار ناست دی، د تقاعد پیسې ورته راځي... نه زوی ته احتیاج دی، نه لمسو ته، تر مرگه به په گېډه موږ او پر تن پټ وي.

هاغه بله ځوانه بنځه ډاکټره ده، اته ساعته کار کوي، خو څوارلس ساعته هوسا ژوند لري، کونډه ده، خو دومره پیسې پیدا کولای شي چې د خپلو اولادونو، درس، روغتیا، خوراک، تفریح... ته ورسېږي.

دا د روم تر ټولو غریبه سیمه ده، خو کورونه یې څلروشت ساعته برق، گاز او اوبه لري... کوڅې یې پخې دي، مکتب او روغتون نږدې دی، په دې ټوله غریبه سیمه کې به یو سوالگر هم ونه ویني.

غلی شو، بېرته پر خپل ځای کېناست، پیاله یې ور پورته کړه، ویي ویل:

__ سم وايي! زه تېز تلم، ځکه وخت کم و، ما وېل چې په خپل ژوند کې یو پرمختللی افغانستان ووينم. داسې وطن چې اوسېدونکي یې د دې خلکو په څېر آرام ژوند ولري،

لورډه ونه پېژني، تعلیم وکړي، د ځان او نورو په حقوقو پوه شي، ښه او بد ور مالوم وي، په کورونو کې د مورچو د جوړولو پر ځای، د کتابونو ځای جوړ کړي... نور یې په یوه او بل نوم غلط نه کړي ....

غلی شو، له پیالې یې سور وکړ، سور اسویلی یې وایست:

_ایټالیوان له دوهمې نړیوالې جګړې را ووتل، ټوله ایټالیا خاورې شوه، خو خلک یې پوه او تعلیم یافته ول، په لسو کلونو کې یې بېرته ایټالیا، ایټالیا کړه، اوس موټرې او طیارې جوړوي، خو زما خلک بې سواده ول، ماغزه به مې ورسره وخوړل، په عادي خبره کې به یې قناعت نه کاوه.

غلی شو، یو دم یې ترخه وخنډل:

_یو وخت څو سپین ږیرې راغلل، دوی په کابل کې روان رېل لیدلی و، غوسه یې نه کنټرولېده، ویل یې چې ښار ته دې د اوسپنې ښامار راوستی، خوراک یې اور دی، شیطان یې چلوي.

ورسره ووتم، په رېل کې مې کېږول، دوره مې ورکړه، پوه مې کړل چې ریل د مساپرو او تجارتي اجناسو د انتقال له پاره تر ټولو ارزانه او ګټوره لاره ده... ورته ومې ویل چې دا رېل له اوسپنې او لرګیو جوړ دی، د ډبرو په سکرو کار کوي، بنیادم یې چلوي... هر څه یې په خپلو سترګو ولیدل، خو کله چې رېل ودرېد، بېرته یې هماغه پخوانی خبره را واخیسته، تور شیطان او د اوسپنې ښامار یې نه غوښت.

راډیو یې نه منله، ویل یې چې په مینځ کې یې واړه واړه شیطانان ناست دي... خلک له دینه باسي... تلفون کوپر ورته ښکارېده، ویل یې چې له دینه اوښتی یې، له شیطان سره غږېږي.

دې خلکو ان په پخه خښته او پوخ دېوال کې هم شیطان لید... پوهېږي چې ولې؟!
 علت یې بېسوادي وه.

ما باید دا ستونزه حل کړې وای، مکتبونه مې جوړ کړل، غوښتل مې چې دا خلک له
 تیاري را وباسم، په هرڅه یې پوه کړم... خو دوی مکتبونه هم نه غوښتل، د کوپر
 خالي یې بللي....

ومي ویل:

__نو فکر نه کوي چې په داسې یوه ساده او بې سواده ټولنه کې ترکیبي ته د نجونو لېږل
 ښه نه و؟!

امان الله خان پیاله ور ډکه کړه، سره ساه یې وایسته:

__په ټول وطن کې ښځینه ډاکټره نه وه، ښځې به په ډېرو عادي ناروغيو مړې کېدلې،
 فکر مې وکړ، په ټولو اسلامي هېوادونو کې ترکیه ښه راته وایسېده، تر عربو مخکې
 وه، ما باید په خپل وطن کې ښځینه ډاکټراني درلودای، سلامت پوهنتون، استادان،
 لابراتوارونه، کتابخاني... خو مې غریب افغانستان ته نه شوای راوړلی، چاره نه وه،
 نجوني او هلکان مې ترکیبي ته ولېږل... د شرعي خلاف کار مې نه گاڼه، ترکیه
 اسلامي هېواد دی، د نجونو لیلیه، خوراک، څښاک، هر څه بېل ول.

ومي ویل:

__د چادري په اړه څه وایي؟! تا په کابل کې چادري منع کړه!

امان الله خان سر و خوځاوه:

زه دیني عالم نه یم، خو اسلامي نړۍ مي لیدلې ده، مطالعه لرم، ما په یوه اسلامي هېواد کې هم دا ډول شنې رنگه چادریانې ونه لیدلې... زمونږ د خلکو لوی مشکل دا دی چې دین او رواجونه یې سره ګډ کړي دي...

زه به د بند، فابریکې، برق، سړک، پل، پلچک، مکتب، پوهنتون... د جوړېدو په باره کې ورته غږېدم، ګټې به مې یې بیانولې، د دې شیانو په جوړولو کې به مې د خلکو همکاري غوښته... خو دوی به په هر څه کې ښځې را ګډولې... پوخ سړک او په موټر کې هوسا تګ ته یې پام نه و، ویل به یې چې نه، بیا به له روان موټره زمونږ کورونه او د کورونو په مینځ کې زمونږ ښځې ښکارېږي.

د مکتب او پوهنتون په ګټو به مې خوله ستړۍ شوه، خو په په اخیر کې به یې راته وویل چې نجوني مو کوپر او فحشۍ ته مه باسه....

د روغتون فایډې به مې ور یادې کړې، ویل به یې چې ته عیاشي غواړې، تورسري به مو څنگه له کوره د باندې وځي؟!

خوارځواکه ماشومانو او ښځوته مې د تقویې دواوې ور ولېږلې، خو خلکو اور ور واچاوه، ویل یې چې پاچا د اسلامي امت د ډېرېدو مخالف دی، دا دوا زمونږ ښځې را وچوي، اولاد نه شي پیدا کولای.

ما به د وطن د پرمختګ خبرې ورته کولې، خو دوی به خامخا پل، پلچک، دېوال، پوخ لښتۍ... د ښځو له نوم سره تارۍ... وی، په دې کې خو زمونږ ښځې راځي، خلک به یې مخ وويني، بې بندوباره به شي... دوی هر څه ته بد بینه ول، هر پرمختګ یې خامخا د ښځو د مخونو له لوڅوالي او عیاشي سره تارۍ....

امان اله خان اوږدې خبرې وکړې، سترګې یې لندې وې....

د ډېوېډ جونز یادښتونه همدومره ول.

سوزان خپل تلیفون را واخیست، په انټرنټ کې یې د امان الله خان نوم ولیکه، ګڼې انټرنیټي پاڼې راغلې. یوه یې خلاصه کړه، اروپا او ځینو اسیایي هېوادونو ته د غازي امان الله خان سفر پکې راغلی و.

په مصر کې یې د مصر پاچا شاه فواد، صدراعظم او د کابینې غړي مخې ته را وتلي ول. په عکس کې د امان الله خان استقبال ته په زرګونو کسان د ګلانو له ګډېو سره ولاړ ول.... ګڼ لیکل شوي شعارونه ښکارېدل، امان الله خان یې په اسلامي نړۍ کې خپلواکۍ اخیستونکي اتل یاد کړی و.

د مصر مشهورې ورځپاڼې الاهرام لیکلي ول ((اې هغو کسانو چې استقلال غواړي او له آزادۍ سره مینه لري... نو له امان الله خان یې زده کړئ....)).

دوهم سفر یې ایټالیا ته و، په روم کې د ایټالیا پاچا، ملکه، د دربار غړي، صدراعظم موسیولیني... مخې ته ورته راغلي ول. .. بیا فرانسې، سویس، المان، پولنډ، انگلستان، شوروي ... ته تللی و، هلته یې هم تود هرکلی شوی و، پاچا د افغانستان د پرمختګ له پاره ګڼ قرار دادونه امضا کړي ول....

سوزان بله انټرنیټي پاڼه راوسته، په دې پاڼه کې یې د امان الله خان په اړه د نړۍ د سیاستوالو، پوهانو، لیکوالو... خبرې را اخیستي وې.

په کابل کې د انگلستان د هغه وخت سفير لیکلي ول:

((امان الله خان په مېړانې، زړورتوب، دوستي او ښه مشرتوب کې جوړه نه درلوده. دا سړی د پرمختګ لېونی و، غوښتل یې چې خپل هېواد په لنډ وخت کې د نړۍ د پرمختللو هېوادونو په کتار کې ودروي....

د هند لومړي وزير جواهر لعل نهرو ليکلي ول:

((امان الله خان فصیح، روانه او قناعت ورکونکې ژبه درلوده، په خپل سفر کې یې ډېر اروپایي هېوادونه قانع کړل چې په افغانستان کې سرمایه گذاري وکړي، فابریکې جوړې کړي... دې سړي خپل هېواد نړۍ ته ور وپېژاند، د افغانستان حیثیت او اعتبار یې ډېر کړ...)).

فرانسوي سفير موريس فوشي ليکلي ول: ((ځوان پاچا په سياست کې حيرانوونکې پوهه درلوده، وېره یې نه پېژندله... ما په لومړي ځل د جنرالي په د ريشي کې وليد، بنکلی بنکارېده، سترگې یې اغېزناکې وې، مقابل لوری یې تر تاثیر لاندې راووست، په خبرو کې به یې موسکا گډه وه، په ډېرو سختو حالاتو کې هم نه عصبي کېده، دې سړي خپل هېواد په لنډ وخت کې نړۍ ته ور وپېژاند...)).

امريکايي ليکوال پولاده د امان الله خان د ملگرو له قوله ليکلي ول:

((د دارلامان مانۍ د يوې غونډۍ پر سر جوړېده، امان الله خان راغی، د مانۍ جوړېدو ته خوشاله و، ويل یې چې د مانۍ کارونه بايد له نږدې ووينو، خو موږ ورته وويل چې غونډۍ يخ وهلې، ځانونه مو وازمايل، پورته ختل ناممکنه ده، بنويږو... خو پاچا وخندل، منډه یې واخيسته، په يوه ساه د غونډۍ سر ته وخوت. له هماغه ځايه یې په خدا را غږ کړل:

((ډېره ږوډۍ مه خورئ، زما غونډي ورز ش وکړئ...)).

(په افغانستان کې اور) د کتاب ليکوالي ميرمن رياتالي ستیوارت ليکلي ول: ((د افغانستان پخواني اميران مغروره او متکبره کسان ول، په سخته به یې چاته اجازه ورکوله چې ورسره وويني، خو امان الله خان بې کبره انسان و، له گارډ او محافظ پرته به په ښار او کوڅو کې گرځېده، له غريبو خلکو سره به یې ناستې درلودې، د

هغوی مشکلات به یې لیکل... دی ریښتونی او صادق انسان و، کله چې له کابل څخه ووت، نو په غزني او کندهار کې په زرگونو خلک ورباندې را ټول شول، ټول د پاچا امر ته ماته ول، ویل یې چې د سقاو پر زوی حمله ورو وړو، خو امان الله خان منع کړل، ویې ویل چې زما پاچاهي د افغانانو په خپل منځي جگړې نه ارزې...)).

یوه بل لیکوال لیکلي ول:

((په ایټالیا کې د پاچا ژوند سخت و، په ناز او نعمت کې را لوی شوی دی سړي نجاري کوله، ده هېڅوخت د ایټالیا د حکومت مرستې ونه منلې، ویل به یې چې لاس او پښې لرم، خیرات ته ولې کینم... یو وخت یې لاس ډېر تنگ شو، د افغانستان پاچا نادر خان ته یې لیک وړ ولېږه، له هغه یې غوښتي ول چې په کابل کې زما یوه ټوټه ځمکه خرڅه او پیسې یې را ولېږه، خو نادر خان دا کار ونه کړ... امان الله خان بیا د مرگ تر ساته له هېچا، هېڅ ونه غوښتل...)).

افغان دیپلومات ډاکټر شاهي بای مستمندي لیکلي ول:

_((په ایټالیا کې د امان الله خان کور ته ورغلم، پاچا غریبانه ژوند درلود، ملکي ثریا د پاچا د کټ روجايي لیرې کړه، یو بالښت یې را وایست، راته ویې ویل چې دا بالښت د افغانستان له خاورې ډک دی، پاچا دا خاوره هغه وخت ورسره را وړه چې له افغانستانه را ووت.

پاچا پر همدې خاوره سر لگوي، وایې چې بوی یې ښه راباندې لگېږي، کله چې ناروغه شي، نو همدې خاورې ته پزه وړ نږدې کړي، خپل سړي وپرسوي، وایې چې درملو ته ضرورت نه شته... پاچا وصیت کړی چې که مړ شوم او وطن ته مې د تابوت د وړلو امکانات نه ول، نو په قبر کې به همدا خاوره راسره ږدې...)).

یوه بل اروپایي لیکوال لیکلي ول:

__ ((دې خلکو (افغانانو) کبر وکړ، د عزت، ترقی او پرمختګ چانس یې په لغته
وواهه... دوی یو داسې پوه، مدبر، زړه سواند، زړور او پر وطن مین پا چا پسې
واخیست، چې په افغانستان کې به بیا تکرار نه شي...)).

سوزان د دوه زره شپاړسم افغانستان عکسونه را وستل. خوار او په نس وړي، څر پر
خلک، سوالګر، له خټو جوړ کورونه، وژني، چاودنې، بمبارد، پرې کړې اندامونه...
یې سترگوته ودرېدل.

د سوزان سترګې ډکې شوې، ګامونه یې واخیستل، د ډېوډ جونز کتابچه یې د جهیل
اوبو ته واچوله.

د خیمې خواته ورغله، د پلار خوشاله ږغ یې واورېد:

__ څنگه! ډاډه یم، پر غور نیکه به دې افتخار کړی وي.

سوزان ور وکتل.

پلار یې په حیرانۍ وویل:

__ ته ژمې!

نجلۍ خیمې ته ننوته.

(پای)

Get More e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library